

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη

«Δημόσια Διοίκηση»

Διπλωματική εργασία

**«Οικονομική πολιτική για τον Πληθωρισμό και την Ανεργία: Η Καμπύλη
Phillips στην Ελληνική Οικονομία»**

ΤΟΥ

Πέτρου Μπασδάρα με Α.Μ. 0008

Επιβλέπων καθηγητής: Νικόλαος Τσουνής

Καστοριά, Ιανουάριος 2024

Copyright © 2024 – Πέτρος Μπασδάρας

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν αποκλειστικά τον συγγραφέα και δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Ως συγγραφέας της παρούσας εργασίας δηλώνω πως η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής και δεν περιέχει υλικό από μη αναφερόμενες πηγές.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο πληθωρισμός και η ανεργία είναι δύο βασικά μακροοικονομικά μεγέθη που έχουν απασχολήσει κατά καιρούς πολλούς οικονομολόγους. Αυτός που ασχολήθηκε όμως πρώτος με την αρνητική σχέση πληθωρισμού και ανεργίας ήταν ο Νεοζηλανδός οικονομολόγος A.W.Phillips, γι' αυτό και η καμπύλη που ερμηνεύει τη σχέση αυτή φέρει το όνομά του και είναι γνωστή ως καμπύλη Phillips. Ταυτόχρονα, πληθωρισμός και ανεργία είναι δύο από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όλες σχεδόν οι σύγχρονες οικονομίες, γι' αυτό και οι Κυβερνήσεις που είναι υπεύθυνες για την άσκηση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής καλούνται καθημερινά να βρουν λύσεις για την αντιμετώπισή τους. Η εμφάνισή τους σε υψηλά ποσοστά δημιουργεί σημαντικά προβλήματα, γι' αυτό και στη βιβλιογραφία αναφέρονται συχνά ως τα δύο «δεινά» της οικονομίας. Στην παρούσα εργασία στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια, ο ορισμός και οι τρόποι υπολογισμού του πληθωρισμού. Αναλύεται ο πληθωρισμός ζήτησης και κόστους καθώς και η αλληλεπίδρασή τους. Τέλος, γίνεται αναφορά στις δυσάρεστες συνέπειές του και παρουσιάζονται τα σημαντικότερα μέτρα για την αντιμετώπισή του. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια της ανεργίας και γίνεται αναφορά στα είδη της και εξετάζονται οι συνέπειές της καθώς και οι τρόποι καταπολέμησής της. Στο τρίτο κεφάλαιο αποτυπώνεται η θεωρία της καμπύλης Phillips που ερμηνεύει διαχρονικά την αρνητική σχέση πληθωρισμού και ανεργίας. Για την καλύτερη κατανόησή της γίνεται αναφορά στο υπόδειγμα IS-LM και αναλύονται οι συναρτήσεις συνολικής ζήτησης και προσφοράς. Έπειτα, εξετάζεται η ισορροπία στη μακροχρόνια περίοδο και παρουσιάζεται η βραχυχρόνια και μακροχρόνια καμπύλη Phillips. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζεται η πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας στην ελληνική οικονομία τις τελευταίες δεκαετίες. Τέλος, αναλύονται τα ποσοστά τους για κάθε έτος και ερμηνεύονται οι διακυμάνσεις τους.

Λέξεις κλειδιά: πληθωρισμός, ανεργία, καμπύλη Phillips, συνολική ζήτηση, συνολική προσφορά

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 - Πληθωρισμός	3
1.1 Εισαγωγή	3
1.2 Ο ορισμός του πληθωρισμού	3
1.3 Τρόποι μέτρησης του πληθωρισμού	4
1.4 Τα αίτια του πληθωρισμού	8
1.5 Αλληλεπίδραση μεταξύ πληθωρισμού ζήτησης και πληθωρισμού κόστους....	16
1.6 Τα αποτελέσματα του πληθωρισμού.....	17
1.7 Μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού	20
1.8 Ανακεφαλαίωση	24
Κεφάλαιο 2 - Ανεργία	25
2.1 Εισαγωγή	25
2.2 Απασχόληση και εργατικό δυναμικό	25
2.3 Ο ορισμός της ανεργίας	27
2.4 Ροές στην αγορά εργασίας.....	28
2.5 Τα είδη της ανεργίας	29
2.6 Συνέπειες της ανεργίας και τρόποι αντιμετώπισης.....	35
2.7 Ανακεφαλαίωση	38
Κεφάλαιο 3 - Καμπύλη Phillips	40
3.1 Εισαγωγή	40
3.2 Υποδειγμα IS-LM	40
3.3 Συνολική ζήτηση	43
3.4 Συνολική προσφορά	49
3.5 Η ισορροπία της αγοράς στη μακροχρόνια περίοδο	52
3.6 Η καμπύλη Phillips.....	54
3.7 Η καμπύλη Phillips και η αγορά εργασίας.....	60
3.8 Ανακεφαλαίωση	70
Κεφάλαιο 4 - Ανεργία και Πληθωρισμός στην Ελληνική Οικονομία	71
4.1 Εισαγωγή	71
4.2 Η πορεία του πληθωρισμού στην ελληνική οικονομία.....	71
4.3 Η πορεία της ανεργίας στην ελληνική οικονομία	73
4.4 Σχέση πληθωρισμού και ανεργίας της ελληνικής οικονομίας	75
4.5 Ανακεφαλαίωση	76

Κεφάλαιο 5 - Συμπεράσματα.....	77
Βιβλιογραφία	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όλες σχεδόν οι σύγχρονες οικονομίες είναι αυτό της συνεχόμενης ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται πληθωρισμός. Ο πληθωρισμός αποτελεί μόνιμο σχεδόν φαινόμενο όλων των σύγχρονων αναπτυγμένων οικονομιών και κάθε οικονομία εφαρμόζοντας ένα κατάλληλο μείγμα οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής προσπαθεί να το αντιμετωπίσει. Πολλές φορές ωστόσο παρατηρείται το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου των τιμών με την ταυτόχρονη αύξηση της ανεργίας.

Αμέσως παρακάτω δίνεται ο ορισμός του πληθωρισμού και παρουσιάζονται οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να υπολογιστεί. Έπειτα, αναλύεται ο πληθωρισμός ζήτησης και ο πληθωρισμός κόστους και εξετάζεται η αλληλεπίδρασή τους. Τέλος, γίνεται αναφορά στα αποτελέσματα και τις συνέπειες του πληθωρισμού και εξετάζονται ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπισή του.

1.2 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Πληθωρισμός ορίζεται ως η τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών. Πρέπει να γίνει αντιληπτό πως η κατάσταση στην οικονομία θεωρείται πληθωριστική, όταν υπάρχει τάση για συνεχόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Μια παροδική αύξηση των τιμών, η οποία μπορεί να οφείλεται σ' ένα έκτακτο και τυχαίο γεγονός, δεν θεωρείται πληθωρισμός. Όταν λοιπόν έχουμε πληθωρισμό, έχουμε ταυτόχρονα και μείωση της αγοραστικής αξίας του χρήματος, αφού με την ίδια ποσότητα χρήματος αγοράζονται λιγότερα αγαθά τα οποία είναι πλέον ακριβότερα. Ο πληθωρισμός λοιπόν είναι ένα φαινόμενο το οποίο είναι αποτέλεσμα πολλών δυνάμεων που αναπτύσσονται και αλληλεπιδρούν στην αγορά και την οικονομία. Ορίζεται ως η ποσοστιαία μεταβολή μιας ομάδας αγαθών και υπηρεσιών π.χ. αγαθών που αποτελούν το καλάθι του νοικοκυριού ή του ΑΕΠ. Εάν P_t είναι το δεδομένο επίπεδο τιμών ο πληθωρισμός ορίζεται ως: (Dornbusch et al., 2017)

$$\Pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \times 100\% \quad \text{ή}$$

$$\Pi_t = \left(\frac{P_t}{P_{t-1}} - 1 \right) \times 100\% \quad (1.1)$$

1.3 ΤΡΟΠΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Κάθε φορά που παρατηρείται είτε άνοδος είτε πτώση στις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών, η αξία του χρήματος μεταβάλλεται. Δεν υπάρχει μόνο ένας ορθός τρόπος υπολογισμού του ρυθμού μεταβολής των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών, διότι τα άτομα καταναλώνουν διαφορετικά αγαθά και οι τιμές των αγαθών αυτών μεταβάλλονται με διαφορετικούς ρυθμούς.

Για τη μέτρηση της συνεχούς αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών, για τη μέτρηση δηλαδή του ρυθμού πληθωρισμού, έχει επικρατήσει να χρησιμοποιούνται ορισμένοι δείκτες τιμών. Ο δείκτης τιμών παρουσιάζει τη μέση τιμή κάποιων συγκεκριμένων αγαθών που έχουν επιλεγεί για ορισμένη χρονική περίοδο (μήνας ή έτος), ως ποσοστό της μέσης τιμής των ίδιων ακριβώς αγαθών σε μια προγενέστερη περίοδο, η οποία ονομάζεται «περίοδος βάση» ή «έτος βάση». Είναι, με λίγα λόγια, ένα μέτρο μέτρησης της ποσοστιαίας μεταβολής των τιμών της τρέχουσας περιόδου σε σχέση με την «περίοδο βάση». Οι κυριότεροι δείκτες τιμών είναι:

- Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) είναι ο δείκτης που χρησιμοποιείται περισσότερο για τον υπολογισμό του ρυθμού πληθωρισμού. Όπως όλοι οι δείκτες, έτσι και αυτός, μετρά τις μεταβολές στο κόστος διαβίωσης. Ο ΔΤΚ μετρά το συνολικό κόστος όλων των αγαθών και υπηρεσιών (το λεγόμενο καλάθι του νοικοκυριού) που αποκτά μια οικονομική μονάδα (νοικοκυριό) σε μια ορισμένη χρονική περίοδο σε σχέση με το κόστος των ίδιων αγαθών και υπηρεσιών στην «περίοδο βάση» (Mankiw, 2002).

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή είναι η Ανεξάρτητη Αρχή η οποία έχει σκοπό τη συστηματική παραγωγή επίσημων στατιστικών του κράτους, καθώς και τη διενέργεια στατιστικών ερευνών. Συλλέγει τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της χώρας που αφορούν τον πληθυσμό, τους εθνικούς λογαριασμούς, τις επιχειρήσεις, την αγροτική παραγωγή, την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση, την απασχόληση, την ανεργία, την εκπαίδευση.

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή υπολογίζει και δημοσιεύει κάθε μήνα το ΔΤΚ ακολουθώντας πέντε βασικά βήματα:

α) Προσδιορισμός των αγαθών και των υπηρεσιών

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή διεξάγει έρευνες με βάση τις οποίες προσδιορίζονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες που αποτελούν το καλάθι του νοικοκυριού και έχουν τη μεγαλύτερη επίδραση στη διαμόρφωση του κόστους ζωής

β) Εύρεση τιμών

Στη συνέχεια συλλέγονται οι τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών, τα οποία περιλαμβάνονται στο καλάθι του νοικοκυριού τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο

γ) Υπολογισμός του κόστους των αγαθών και των υπηρεσιών

Έπειτα, αφού έχουν προσδιοριστεί τα αγαθά και οι υπηρεσίες καθώς και οι τιμές τους, υπολογίζεται το συνολικό κόστος του καλαθιού για την τρέχουσα χρονική περίοδο. Το κόστος αυτό μεταβάλλεται από μήνα σε μήνα, αφού μεταβάλλονται συνεχώς και οι τιμές ενώ η σύνθεση του καλαθιού παραμένει αμετάβλητη

δ) Επιλογή της «περιόδου βάση»

Αφού έχει υπολογιστεί το συνολικό κόστος του καλαθιού, επιλέγεται το έτος εκείνο με βάση το οποίο θα γίνει η σύγκριση. Γίνεται δηλαδή η επιλογή του «έτους βάση»

ε) Υπολογισμός του πληθωρισμού

Για να υπολογιστεί ο πληθωρισμός, διαιρείται η τιμή του καλαθιού του νοικοκυριού την τρέχουσα χρονική περίοδο με την τιμή του καλαθιού στο έτος βάση και πολλαπλασιάζεται με το 100. Έτσι, προκύπτει ο ΔΤΚ βάσει του οποίου υπολογίζεται ο ρυθμός πληθωρισμού. Αξίζει να σημειωθεί πως ο δείκτης τιμών κατά το έτος βάσης είναι πάντα ίσος με 100 μονάδες.

Ωστόσο ο ΔΤΚ δεν αποτελεί ένα τέλειο μέτρο για τον υπολογισμό του κόστους ζωής των ατόμων. Τρεις είναι οι κύριοι λόγοι που συμβαίνει αυτό. Αρχικά, δε λαμβάνει υπόψη τη δυνατότητα των ατόμων να αντικαθιστούν διάφορα αγαθά με άλλα χαμηλότερης αξίας κατά τις διάφορες χρονικές περιόδους. Οι τιμές από χρόνο

σε χρόνο δε μεταβάλλονται με την ίδια αναλογία, καθώς άλλες αυξάνονται περισσότερο και άλλες λιγότερο· τα άτομα αντιδρούν στις μεταβολές αυτές των τιμών, καταναλώνοντας μικρότερη ποσότητα αγαθών των οποίων η τιμή έχει αυξηθεί και μεγαλύτερη ποσότητα απ' αυτά που η τιμή τους αυξήθηκε λιγότερο ή έχει μειωθεί. Αντικαθιστούν, δηλαδή, τα αγαθά τα οποία κατανάλωναν με άλλα φθηνότερα. Επειδή, όμως, ο ΔΚΤ υπολογίζεται με βάση ένα συγκεκριμένο καλάθι χωρίς να μπορεί να λάβει υπόψη τη δυνατότητα υποκατάστασης, εμφανίζει πάντα μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης του κόστους ζωής σε σχέση με το έτος βάση.

Επιπλέον, δε λαμβάνει υπόψη την αύξηση της αγοραστικής αξίας του χρήματος, η οποία οφείλεται στις εισαγωγές νέων αγαθών. Όταν εμφανίζονται στην αγορά νέα αγαθά οι καταναλωτές έχουν τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων και φθηνότερων προϊόντων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να απαιτείται μικρότερη δαπάνη για τη διατήρηση του δεδομένου επιπέδου διαβίωσης. Επειδή ο ΔΤΚ αποτελείται από ένα σταθερό καλάθι αγαθών, δεν αντανακλά αυτή τη μεταβολή που λαμβάνει χώρα με την αύξηση της αγοραστικής αξίας του χρήματος.

Τέλος, ο ΔΤΚ δε μπορεί να υπολογίσει τις μεταβολές στην ποιότητα των αγαθών και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Όταν η ποιότητα ενός αγαθού φθίνει με την πάροδο του χρόνου, η αγοραστική αξία του χρήματος μειώνεται έστω και αν η τιμή παραμένει αμετάβλητη. Ομοίως, εάν η ποιότητα ενός αγαθού βελτιώνεται η αγοραστική αξία του χρήματος αυξάνεται. Η Ελληνική Στατιστική Αρχή προσπαθεί να λαμβάνει κάθε φορά υπόψη τις αλλαγές που συντελούνται στην ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών και επιδιώκει να υπολογίζει κάθε φορά την αξία ενός καλαθιού σταθερής ποιότητας. Επειδή όμως η ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών είναι δύσκολο να υπολογιστεί καθώς και οι μεταβολές της, ο ΔΤΚ συνήθως υπερεκτιμά τον ετήσιο ρυθμό πληθωρισμού.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάθε κράτος – μέλος είναι υποχρεωμένο, παράλληλα με το ΔΤΚ, να καταρτίζει και τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) προκειμένου ο υπολογισμός του πληθωρισμού να γίνεται στην ίδια βάση. Έχει ως σκοπό την καλύτερη παρακολούθηση των διακυμάνσεων του πληθωρισμού και ελέγχει κατά πόσο κάθε κράτος – μέλος πληροί το κριτήριο σταθερότητας των τιμών που προβλέπονται από τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες.

- Δείκτης Τιμών Παραγωγού

Ένας άλλος δείκτης τιμών που χρησιμοποιείται συχνά για τη μέτρηση του πληθωρισμού είναι ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΔΤΠ). Ο ΔΤΠ είναι μία πληθωριστική ένδειξη και μετρά τη μέση μεταβολή στις τιμές πώλησης των αγαθών και υπηρεσιών των εγχώριων παραγωγών. Ο ΔΤΠ μετρά, με λίγα λόγια, τις μεταβολές των τιμών από την πλευρά των παραγωγών και περιλαμβάνει και τους τρεις κλάδους της παραγωγής, όπως τον βιομηχανικό, τον κλάδο των εμπορευμάτων και τον κλάδο της μεταποίησης. Εάν οι παραγωγοί πληρώσουν περισσότερο για αγαθά και υπηρεσίες, είναι σχεδόν βέβαιο πως θα προσπαθήσουν να μετακυλήσουν το κόστος αυτό στον τελικό καταναλωτή και γι' αυτό ο ΔΤΠ αποτελεί βασική ένδειξη πληθωρισμού καταναλωτών.

- Αποπληθωριστής Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος

Ο αποπληθωριστής ΑΕΠ είναι ένας δείκτης του επιπέδου των τιμών παραγωγής των τελικών αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία για μια ορισμένη χρονική περίοδο. Το ΑΕΠ περιλαμβάνει τη συνολική χρηματική αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Έτσι, ο αποπληθωριστής ΑΕΠ που είναι ένα μέτρο πληθωρισμού / αποπληθωρισμού των τιμών σε σχέση με ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, μετρά τη μεταβολή των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία ανάμεσα σε δύο διαφορετικές περιόδους και δίνεται από τη σχέση:

$$ΑΕΠ = \frac{\text{Ονομαστικό ΑΕΠ}}{\text{Πραγματικό ΑΕΠ}} \quad (1.2)$$

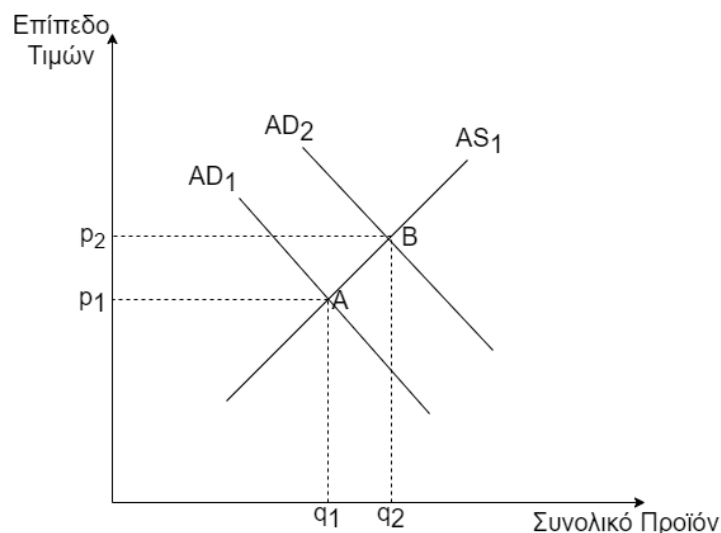
Δύο είναι οι βασικές διαφορές μεταξύ του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και του αποπληθωριστή ΑΕΠ. Ο ΔΤΚ περιλαμβάνει τη συνολική αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνονται, ενώ ο αποπληθωριστής ΑΕΠ περιλαμβάνει συνολική αξία αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στη εγχώρια οικονομία. Συνεπώς ο ΔΤΚ επηρεάζεται από τις εισαγωγές αλλά δε συμβαίνει το ίδιο με τον αποπληθωριστή ΑΕΠ. Επιπλέον ο ΔΤΚ περιλαμβάνει ένα σταθερό καλάθι αγαθών και υπηρεσιών, ενώ ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ αποτελείται από μια διαρκώς μεταβαλλόμενη ομάδα αγαθών και υπηρεσιών αφού μεταβάλλεται συνεχώς και η σύνθεση του ΑΕΠ.

1.4 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Όπως γνωρίζουμε οι μεταβολές στο επίπεδο των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών σε μια οικονομία είναι αποτέλεσμα της δυναμικής αλληλεπίδρασης των δυνάμεων της συνολικής προσφοράς και της συνολικής ζήτησης. Με λίγα λόγια, μπορούμε να ορίσουμε ως πληθωρισμό ζήτησης αυτόν ο οποίος προέρχεται ή και επηρεάζεται από τις μεταβολές της συνολικής ζήτησης και ως πληθωρισμό κόστους αυτόν που προέρχεται ή και επηρεάζεται από τις μεταβολές της συνολικής προσφοράς. Για τον λόγο αυτό έχουν αναπτυχθεί δύο βασικές θεωρίες για την ερμηνεία των μεταβολών του γενικού επιπέδου των τιμών. Συγκεκριμένα: i) η θεωρία για τον πληθωρισμό ζήτησης και ii) η θεωρία για τον πληθωρισμό κόστους. (Γεωργακόπουλος et al., 2007).

i) Πληθωρισμό ζήτησης έχουμε όταν εξαιτίας της αύξησης της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες, αυξάνεται συνεχώς και το γενικό επίπεδο τιμών. Ο πληθωρισμός ζήτησης παράλληλα με την αύξηση των τιμών θα δώσει ώθηση και κίνητρο στις επιχειρήσεις να αυξήσουν την παραγωγή τους. Θεωρούμε εδώ πως η οικονομία δε βρίσκεται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης και πως υπάρχουν ανεκμετάλλετοι παραγωγικοί συντελεστές, οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία. Όταν όμως η οικονομία φτάσει σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης, τότε η αύξηση των τιμών δεν οδηγεί σε παράλληλη αύξηση της παραγωγής. (Γεωργακόπουλος et al., 2007)

Στο διάγραμμα 1.1 βλέπουμε πως το σημείο A είναι το σημείο τομής των καμπυλών της συνολικής ζήτησης AD_1 και της βραχυπρόθεσμης συνολικής προσφοράς AS_1 και προσδιορίζει το επίπεδο τιμών p_1 και το συνολικό προϊόν q_1 .

Διάγραμμα 1.1 Πληθωρισμός Ζήτησης

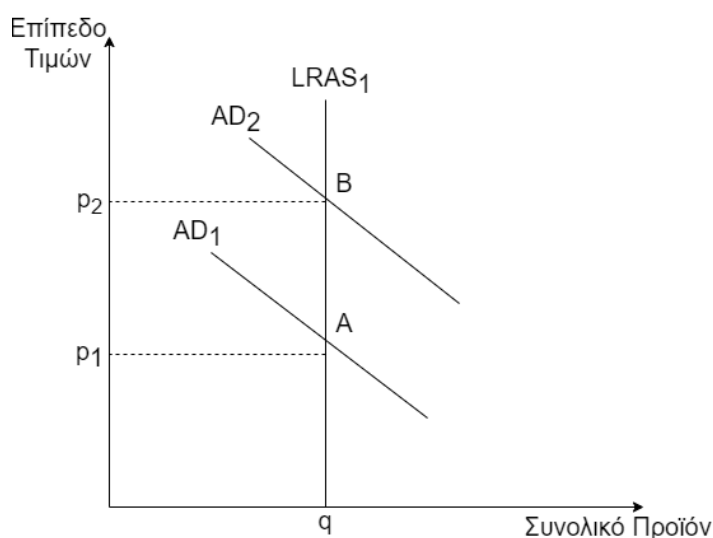
Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Γεωργακόπουλος et al., 2007

Εάν θεωρήσουμε ότι έχουμε στην οικονομία πληθωρισμό ζήτησης, τότε η καμπύλη συνολικής ζήτησης θα μετατοπιστεί δεξιά στη θέση AD_2 . Η νέα τομή των καμπυλών συνολικής ζήτησης και βραχυπρόθεσμης συνολικής προσφοράς θα βρίσκεται στο σημείο B και το επίπεδο τιμών που θα διαμορφωθεί πλέον στην αγορά θα είναι το (αυξημένο) p_2 και το συνολικό προϊόν το (αυξημένο) q_2 .

Η αύξηση της παραγωγής είναι εφικτή μόνο εάν υπάρχουν ανεκμετάλλευτοι και αναξιοποίητοι παραγωγικοί συντελεστές ή συντελεστές που υποαπασχολούνται. Εάν υποθέσουμε πως η οικονομία βρίσκεται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης, τότε η αύξηση της ζήτησης θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση μόνο των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών χωρίς να μεταβληθεί το συνολικό προϊόν, το οποίο παραμένει σταθερό. Αυτό συμβαίνει, γιατί η συνάρτηση προσφοράς (μακροχρόνια συνολική προσφορά LRAS) παρουσιάζει τέλεια ανελαστικότητα και είναι κάθετη στον άξονα των ποσοτήτων.

Η καμπύλη της συνολικής προσφοράς τείνει να γίνει πιο κάθετη όσο η οικονομία πλησιάζει στην κορυφή του οικονομικού κύκλου. Με λίγα λόγια, όσο η πραγματική παραγωγή πλησιάζει τη δυνητική (με πλήρη απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών) και την εξάντληση των αχρησιμοποίητων πόρων της οικονομίας, τόσο εντονότερα οι επιχειρήσεις «αντιδρούν» στην αύξηση της συνολικής ζήτησης, αυξάνοντας τις τιμές.

Την ανάλυση αυτή μπορούμε να παρουσιάσουμε στο διάγραμμα 1.2.

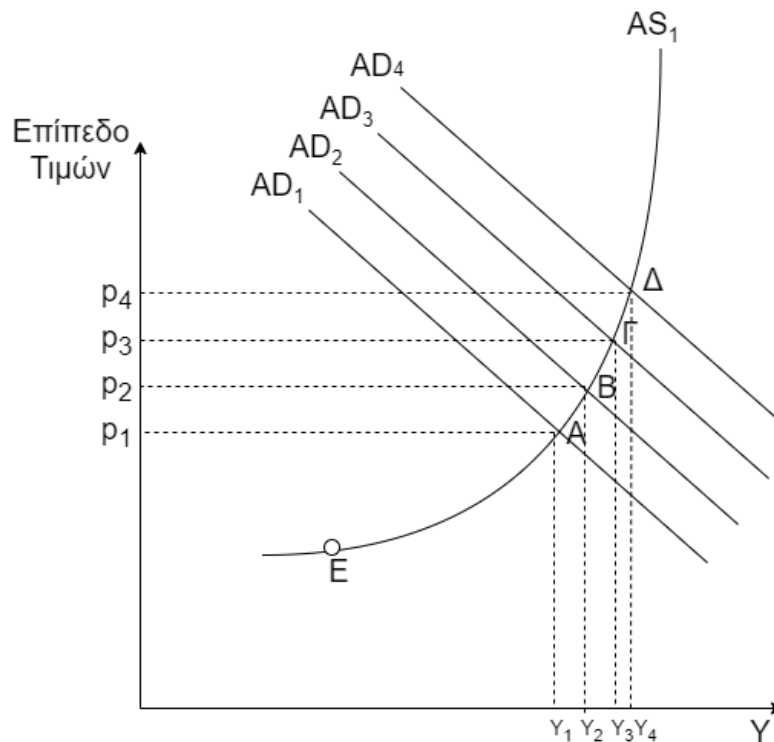
Διάγραμμα 1.2 Πληθωρισμός Ζήτησης χωρίς αύξηση της παραγωγής

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Γεωργακόπουλος et al., 2007

Όταν έχουμε μετατόπιση της καμπύλης AD από τη θέση AD_1 στη θέση AD_2 λόγω αύξησης της ζήτησης, το επίπεδο τιμών θα αυξηθεί από p_1 σε p_2 ενώ το συνολικό προϊόν παραμένει αμετάβλητο στο σημείο q . Η αυξημένη λοιπόν ζήτηση, η οποία οδήγησε σε αύξηση της τιμής, δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθεί λόγω αδυναμίας αύξησης της παραγωγής. Γεννιέται εύλογα λοιπόν το ερώτημα, τι θα γίνει με την επιπλέον ζήτηση. Η υπερβολική άνοδος του επιπέδου των τιμών θα αναχαιτίσει μέρος της ζήτησης και τελικά το επίπεδο τιμών που θα διαμορφωθεί στην αγορά θα είναι χαμηλότερο από p_2 .

Συμβαίνει συχνά να έχουμε μια μεμονωμένη αύξηση της ζήτησης, χωρίς να υπάρχει τάση για συνεχόμενη άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε μια ξαφνική μεταβολή ενός προσδιοριστικού παράγοντα της ζήτησης, όπως για παράδειγμα η αύξηση των δημοσίων δαπανών. Έτσι, έχουμε μια παροδική αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Αυτό το γεγονός προκαλεί πληθωρισμό βραχυχρόνια – τη στιγμή που εμφανίζεται η επίδραση – αλλά στη συνέχεια ο πληθωρισμός υποχωρεί στα αρχικά επίπεδα, πριν δηλαδή από την αύξηση των δημοσίων δαπανών. Για να υπάρξει κατάσταση που θα θεωρηθεί πληθωριστική, θα πρέπει η μετατόπιση της καμπύλης AD να είναι συνεχής και οι αυξήσεις του γενικού επιπέδου των τιμών διαρκείς. Για να έχουμε αύξηση του πληθωρισμού, θα πρέπει αυτές οι μετατοπίσεις της καμπύλης AD προς τα δεξιά να γίνονται ολοένα και ταχύτερα και οι αυξήσεις των τιμών να είναι συνεχείς. Η πιο συχνή αιτία για συνεχόμενες μετατοπίσεις της καμπύλης AD προς τα δεξιά είναι η προσπάθεια των κυβερνήσεων για χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών μέσω ελλειμματικών προϋπολογισμών, αυξάνοντας την ποσότητα του χρήματος με δανεισμό από την κεντρική τράπεζα.

Τα τελευταία χρόνια ωστόσο έχει επικρατήσει στη μελέτη του πληθωρισμού ζήτησης να εξετάζεται η σχέση της συνολικής ζήτησης και της συνολικής προσφοράς ως συνάρτηση της τιμής P και του εισοδήματος Y . Στο διάγραμμα 1.3 έχουμε αρχικά τις καμπύλες AD_1 και AS_1 σε επίπεδο τιμών p_1 και πραγματικό εισόδημα Y_1 .

Διάγραμμα 1.3 Πληθωρισμός Ζήτησης ως συνάρτηση Τιμής και Εισοδήματος

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Ψειρίδου, 2015

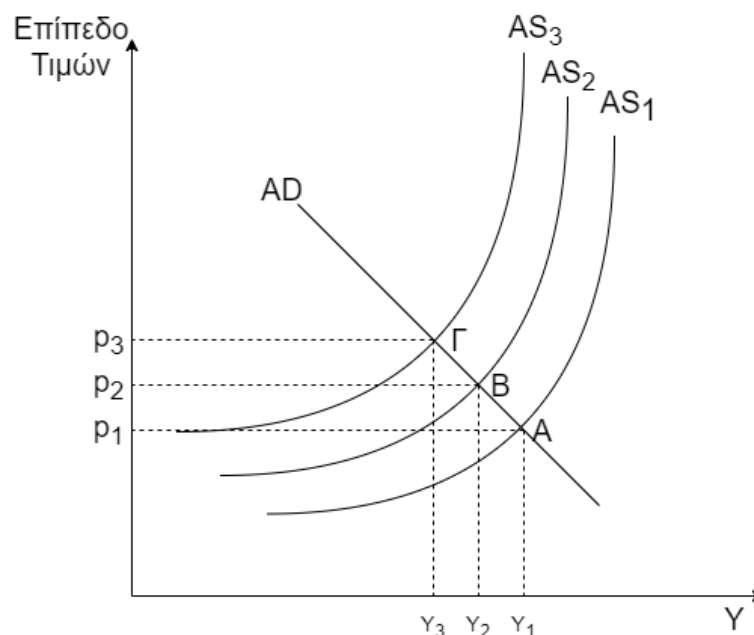
Μελετώντας το διάγραμμα γίνεται εύκολα αντιληπτό πως η αύξηση του επιπέδου των τιμών συνδυάζεται με τις μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής ζήτησης προς τα δεξιά. Παράλληλα φαίνεται στο διάγραμμα πως οι μετατοπίσεις της καμπύλης AD από τη θέση AD_1 στις θέσεις AD_2 , AD_3 , AD_4 που είναι ίσες μεταξύ τους έχουν ως αποτέλεσμα μεγαλύτερες αυξήσεις των τιμών και μικρότερες αυξήσεις εισοδήματος. Το αποτέλεσμα αυτό είναι απολύτως λογικό, διότι καθώς η οικονομία πλησιάζει στο σημείο Δ , όπου αντιστοιχεί σε εισόδημα πλήρους απασχόλησης Y_4 , η επιπλέον αύξηση του εισοδήματος γίνεται δυσκολότερη λόγω περιορισμού των παραγωγικών συντελεστών και η πίεση για αύξηση των τιμών μεγαλύτερη.

Η επίδραση λοιπόν της ζήτησης επάνω στη τιμή εξαρτάται από το σημείο στο οποίο η καμπύλη AD τέμνει την καμπύλη AS. Εάν το σημείο τομής είναι κοντά σ' αυτό που αντιστοιχεί στην πλήρη απασχόληση, η αύξηση των τιμών είναι μεγαλύτερη σε σχέση με το σημείο E του διαγράμματος 1.3 που βρίσκεται μακριά από την πλήρη απασχόληση όπου υπάρχουν αναξιοποίητοι παραγωγικοί συντελεστές.

Εδώ είναι χρήσιμο να αναφερθούμε στους προσδιοριστικούς παράγοντες της ζήτησης, οι μεταβολές των οποίων έχουν ως αποτέλεσμα τις μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής ζήτησης προς τα δεξιά. Ο γενικός κανόνας είναι πως οτιδήποτε αυξάνει τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών σε δεδομένο επίπεδο τιμών έχει ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση της καμπύλης AD προς τα δεξιά. Οι σημαντικότεροι παράγοντες είναι: α) η αύξηση των κρατικών δαπανών, β) η αύξηση της ποσότητας του χρήματος όπου μειώνεται το επιτόκιο και αυξάνονται οι ιδιωτικές επενδύσεις, γ) η αύξηση των εξαγωγών. Συμπερασματικά θα λέγαμε πως ο πληθωρισμός ζήτησης συνδέεται με μια οικονομία που βρίσκεται στο στάδιο της ανάπτυξης.

ii) Όπως είδαμε παραπάνω, απαραίτητη προϋπόθεση για την εμφάνιση πληθωρισμού ζήτησης είναι η οικονομία να βρίσκεται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών. Συνεπώς οποιαδήποτε πίεση στην παραγωγή εκφράζεται ως αύξηση των τιμών. Άρα, πληθωρισμός και πλήρης απασχόληση ερμηνεύονται με τον πληθωρισμό ζήτησης. Δεν μπορεί όμως αυτός να ερμηνεύσει το φαινόμενο της συνεχόμενης αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών σε περιόδους οικονομικής ύφεσης και ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να ερμηνεύσει ο πληθωρισμός κόστους. Η θεωρία του πληθωρισμού κόστους εξετάζει την πλευρά της προσφοράς, σχετίζεται με τις συνεχείς αυξήσεις του κόστους παραγωγής και κατά συνέπεια με τις συνεχείς μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής προσφοράς AS προς τα αριστερά. (Abel et al., 2017)

Όταν υπάρχει αύξηση του κόστους παραγωγής λόγω ανόδου π.χ. του πετρελαίου ή του κόστους ενέργειας γενικότερα, το οποίο αποτελεί σημαντικό μέρος του συνολικού κόστους, οι επιχειρήσεις μετακυλίνουν το κόστος αυτό στον καταναλωτή αυξάνοντας τις τιμές ή μειώνοντας την παραγωγή. Αυτό παρουσιάζεται στο διάγραμμα 1.4 όπου υπάρχει μια μετατόπιση από AS_1 σε AS_2 . Αυτό οδηγεί σε αύξηση των τιμών από p_1 σε p_2 και σε μείωση του εισοδήματος από Y_1 σε Y_2 , το οποίο σημαίνει μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας.

Διάγραμμα 1.4 Πληθωρισμός Κόστους

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Ψειρίδου, 2015

Το ποσοστό αύξησης των τιμών ή το ποσοστό μείωσης της παραγωγής εξαρτάται από την κλίση της καμπύλης συνολικής ζήτησης. Όσο πιο ανελαστική είναι η καμπύλη ζήτησης AD, τόσο λιγότερο θα επηρεαστούν οι πωλήσεις από την αύξηση των τιμών και έτσι θα είναι ευκολότερη η μετακύλιση της αύξησης του κόστους παραγωγής στους καταναλωτές αυξάνοντας τις τιμές.

Αξίζει να σημειωθεί πως η επίδραση του πληθωρισμού κόστους στην παραγωγή και την απασχόληση είναι αντίθετη σε σχέση με την επίδραση του πληθωρισμού ζήτησης. Όταν σε μια οικονομία, όπου επικρατούν συνθήκες πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών, υπάρχει πληθωρισμός ζήτησης, η παραγωγή και η απασχόληση κινούνται ανοδικά. Αντίθετα, όταν έχουμε πληθωρισμό κόστους, παραγωγή και απασχόληση τείνουν να μειώνονται.

Στην περίπτωση του πληθωρισμού κόστους, (Γεωργακόπουλος et al., 2007), όπως και στον πληθωρισμό ζήτησης, πρέπει να διαχωρίσουμε τις μεμονωμένες και παροδικές μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής προσφοράς AS, οι οποίες μπορεί να οφείλονται σ' ένα τυχαίο γεγονός, από τις συνεχείς μετατοπίσεις. Εάν υπάρχει μια παροδική μετατόπιση της καμπύλης συνολικής προσφοράς προς τα αριστερά, θα έχουμε μια παροδική αύξηση του επιπέδου των τιμών. Εάν, για παράδειγμα, η κυβέρνηση αυξήσει τον ειδικό φόρο κατανάλωσης στα καύσιμα, θα έχουμε μια

παροδική αύξηση της τιμής των καυσίμων και κατά συνέπεια του κόστους παραγωγής. Το γεγονός αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση προσωρινού πληθωρισμού, αφού την αύξηση αυτή οι επιχειρήσεις θα μετακυλήσουν μέσω του μηχανισμού της αγοράς σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Οι τιμές θα σταθεροποιηθούν σε νέο επίπεδο ισορροπίας και ο πληθωρισμός θα επιστρέψει πάλι στα αρχικά επίπεδα. Όταν ο πληθωρισμός κόστους συνεχίζεται για μεγάλο χρονικό διάστημα, έχουμε συνεχόμενες μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής προσφοράς προς τα αριστερά και όταν ο πληθωρισμός κόστους αυξάνεται, οι μετατοπίσεις αυτές γίνονται ολοένα και γρηγορότερα.

Εύκολα γίνεται σύγχυση μεταξύ πληθωρισμού ζήτησης και πληθωρισμού κόστους. Οι πληθωριστικές πιέσεις συχνά φαίνεται να προέρχονται από την πλευρά του κόστους παραγωγής. Οι τελικοί πωλητές αποδίδουν τις αυξήσεις των τιμών στις αυξήσεις του κόστους αγορών (κόστος απόκτησης). Οι μεγάλες εμπορικές εταιρείες ισχυρίζονται πως οι αυξήσεις των τιμών τους οφείλονται στην αύξηση του δικού τους κόστους. Τέλος, οι μεγάλες εταιρείες παραγωγής αποδίδουν τις δικές τους αυξήσεις στο κόστος παραγωγής, δηλαδή στην αύξηση του κόστους πρώτων υλών, την αύξηση των μισθών, την αύξηση του ενεργειακού κόστους, την αύξηση των ενοικίων. Όλοι λοιπόν οι κλάδοι της οικονομικής δραστηριότητας αποδίδουν τις αυξήσεις των τιμών στην αύξηση του κόστους. Οι αυξήσεις μπορεί όμως να οφείλονται και στην αύξηση της ζήτησης. Λόγω της μείωσης της ανεργίας και της έλλειψης εργατικού δυναμικού, οι μισθοί αυξάνονται. Επίσης, το κόστος των ενοικίων μπορεί να αυξάνεται λόγω της αύξησης της ζήτησης. Παράλληλα, η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών μπορεί να οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης. (Sloman et al., 2017)

Δημιουργείται, λοιπόν, η αυταπάτη της αύξησης του κόστους. Η αλήθεια είναι ότι όντως τα κόστη αυξάνονται αλλά αυτό γίνεται λόγω της αύξησης της συνολικής ζήτησης. Για το λόγο αυτό θεωρούμε πως έχουμε πληθωρισμό κόστους, όταν αυξάνεται το κόστος παραγωγής, χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη της μεταβολές της ζήτησης. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, λόγω της δύναμης που έχουν ορισμένα εργατικά σωματεία τα οποία ζητούν, πιέζουν και τελικά πετυχαίνουν αύξηση των μισθών ακόμα και σε περιόδους ανεργίας και οικονομικής στασιμότητας. Έτσι, έχουμε αύξηση του κόστους παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος. Ταυτόχρονα, λόγω της ολιγοπωλιακής ή μονοπωλιακής μορφής της αγοράς, οι επιχειρήσεις έχουν τη δύναμη να μετακυλήσουν την αύξηση αυτή του κόστους στους τελικούς καταναλωτές

μέσω της αύξησης των τιμών. Η αύξηση αυτή διαχέεται μέσω του μηχανισμού της ελεύθερης αγοράς σε ολόκληρη την οικονομία και έτσι το γενικό επίπεδο τιμών αυξάνεται.

Η άνοδος όμως των μισθών εκτός από την αύξηση της παραγωγικότητας οδηγεί και στην αύξηση της ανεργίας. Αύξηση μισθών και ανεργία συνυπάρχουν. Έτσι, με την ύπαρξη πληθωρισμού κόστους τίθεται ένα μεγάλο και οδυνηρό δίλημμα. Σταθερό επίπεδο τιμών είναι εφικτό, μόνο όταν γίνεται ανεκτό ένα ορισμένο ποσοστό ανεργίας. Από την άλλη πλευρά, η μείωση της ανεργίας είναι εφικτή μόνο εάν γίνει αποδεκτή η συνεχής αύξηση των τιμών.

Εκτός από τον πληθωρισμό ζήτησης και τον πληθωρισμό κόστους που είναι οι βασικότερες αιτίες του πληθωρισμού, υπάρχουν κάποιες άλλες που τον προκαλούν και συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση του ποσοστού του.

Μια από αυτές είναι η αύξηση του κόστους των εισαγόμενων πρώτων υλών, που έχει ως συνέπεια την αύξηση του συνολικού κόστους παραγωγής των τελικών αγαθών. Αυτός ονομάζεται εισαγόμενος πληθωρισμός και συνδέεται συχνά με τις αλλαγές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, με αποτέλεσμα τα εισαγόμενα προϊόντα να είναι ακριβότερα. Η παραπάνω κατάσταση έχει όμως αναλυθεί προηγουμένως με τον πληθωρισμό κόστους, γι' αυτό και ο εισαγόμενος πληθωρισμός πολλές φορές θεωρείται υποκατηγορία του (Bass, 2019).

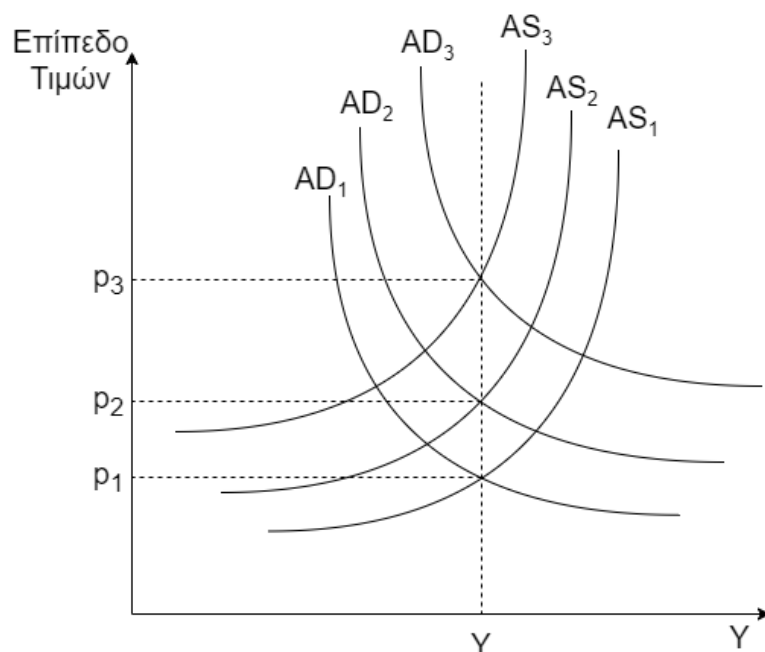
Ο πληθωρισμός αδράνειας αποτελεί έναν ακόμη λόγο που είναι πιθανό να οδηγήσει σε συνεχόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Ο πληθωρισμός αδράνειας μπορεί να προκύψει, όταν τα άτομα της οικονομίας προσδοκούν πως οι τιμές ενδέχεται να αυξηθούν μελλοντικά και συνεπώς στις καινούργιες συναλλαγές και συμφωνίες που θα υπάρξουν να συμφωνείται ένα επίπεδο μισθών και τιμών που θα είναι αυξημένο. Με αυτόν τον τρόπο, η οικονομία στην επόμενη χρονική περίοδο θα χαρακτηρίζεται από πληθωρισμό (Collard & Dellas, 2010).

Τέλος, ο νομισματικός πληθωρισμός είναι μια επιπλέον επίπτωση μιας επεκτατικής νομισματικής πολιτικής για να αντιμετωπιστεί η ύφεση που απειλεί μια οικονομία. Η Κεντρική Τράπεζα της χώρας, στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής λαμβάνει μια σειρά μέτρων, όπως την αύξηση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία και την μείωση των επιτοκίων. Η αύξηση του γενικού

επιπέδου των τιμών και η εμφάνιση του πληθωρισμού είναι αποτέλεσμα των παραπάνω μέτρων (Bryan & Cecchetti, 1994).

1.5 ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

Δεν είναι καθόλου απίθανο πληθωρισμός ζήτησης και πληθωρισμός κόστους να κάνουν την εμφάνισή τους ταυτόχρονα. Αυτό συμβαίνει γιατί αυξήσεις τιμών και μισθών μπορεί να έχουμε είτε λόγω της αύξησης της συνολικής ζήτησης είτε από άλλες πηγές που αυξάνουν τα κόστη. Όταν μια οικονομία δέχεται αρχικά πληθωριστικές πιέσεις, οι οποίες μπορεί να οφείλονται είτε σε πληθωρισμό ζήτησης είτε σε πληθωρισμό κόστους, είναι δύσκολο τα δύο αυτά είδη να διαχωριστούν. (Sloman et al., 2017). Για παράδειγμα η εμφάνιση, αρχικά, πληθωρισμού ζήτησης μπορεί να δώσει τη δύναμη σε κάποιες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες αξιοποιώντας τη δύναμή τους θα μπορέσουν να αυξήσουν το κόστος παραγωγής. Εναλλακτικά, η εμφάνιση αρχικά πληθωρισμού κόστους μπορεί να οδηγήσει τις κυβερνήσεις σε μια προσπάθεια τόνωσης της συνολικής ζήτησης, για να αποφευχθεί μια πιθανή αύξηση της ανεργίας (Sloman et al., 2017). Είτε έχουμε πληθωρισμό ζήτησης είτε πληθωρισμό κόστους, μπορεί να έχουμε συνεχόμενες μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής ζήτησης προς τα δεξιά και μετατοπίσεις της καμπύλης συνολικής προσφοράς προς τα αριστερά. Το αποτέλεσμα των μετατοπίσεων αυτών είναι η διαρκής και συνεχόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Αυτό φαίνεται αναλυτικά στο διάγραμμα 1.5

Διάγραμμα 1.5 Αλληλεπίδραση Πληθωρισμού Ζήτησης και Πληθωρισμού Κόστους

Πηγή: Ο συγγραφέας

1.6 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού εξαρτώνται κατά κύριο λόγο από την έντασή του, δηλαδή από το ρυθμό αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Το κόστος λοιπόν του πληθωρισμού – όπως έχει επικρατήσει να αναφέρεται στη βιβλιογραφία – διακρίνεται σε οικονομικό και κοινωνικό, αν και τις περισσότερες φορές τα δύο αυτά είδη εμπλέκονται και αλληλοσχετίζονται. Μια μικρή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών δε δημιουργεί σημαντικά προβλήματα. Αντίθετα, θεωρείται πως έχει θετικές επιπτώσεις στην οικονομία, αφού αυξάνεται η παραγωγή διότι δημιουργούνται προσδοκίες κέρδους. Αυτό συμβαίνει γιατί η αύξηση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών προηγείται της αύξησης των συντελεστών παραγωγής. Άρα όταν ο ρυθμός πληθωρισμού είναι σε χαμηλά επίπεδα (έρπων πληθωρισμός) δημιουργείται κίνητρο για αύξηση της παραγωγής και των επενδύσεων, γεγονός θετικό για την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Αντίθετα, υπερπληθωρισμός ή καλπάζων πληθωρισμός ονομάζεται ο πληθωρισμός τον οποίο χαρακτηρίζει ο πολύ υψηλός ρυθμός αύξησης των τιμών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μεγάλη μείωση της αγοραστικής αξίας του χρήματος και

τελικά την εγκατάλειψη του νομισματικού συστήματος και την υιοθέτηση της ανταλλαγής ως μέσο συναλλαγής. Αξίζει να σημειωθεί πως πληθωρισμός τέτοιας έντασης είναι εξαιρετικά σπάνιο φαινόμενο και εμφανίζεται κυρίως σε μη φυσιολογικές και μη ομαλές οικονομικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα, σε περιόδους πολέμου.

Οι σημαντικότερες λοιπόν επιπτώσεις του πληθωρισμού είναι:

α) Αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου

Ο πληθωρισμός λειτουργεί ως μηχανισμός αναδιανομής εισοδημάτων και πλούτου. Για να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός αυτός, είναι απαραίτητο να γίνει μια σαφής διάκριση ανάμεσα σε χρηματικό και σε πραγματικό εισόδημα. Χρηματικό είναι το εισόδημα που προέρχεται από το άθροισμα των χρηματικών μονάδων που αποκτά ένα άτομο σε μια ορισμένη χρονική περίοδο (π.χ. μήνα) από διάφορες πηγές εισοδήματος. Πραγματικό εισόδημα είναι το σύνολο των αγαθών και των υπηρεσιών, τα οποία μπορεί να αποκτήσει ένα άτομο με το διαθέσιμο χρηματικό του εισόδημα. Γίνεται, λοιπόν, εύκολα αντιληπτό πως το ύψος του πραγματικού εισοδήματος εξαρτάται από το γενικό επίπεδο τιμών, αφού το χρηματικό εισόδημα θεωρείται σταθερό και δεδομένο. Η σχέση χρηματικού και πραγματικού εισοδήματος δίνεται από τον τύπο: (Γεωργακόπουλος et al., 2007)

$$I_r = \frac{I_m}{P_t} \quad (1.3)$$

όπου:

I_r =πραγματικό εισόδημα

I_m =χρηματικό εισόδημα

P =επίπεδο τιμών

Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο τιμών τόσο μικρότερη είναι και η ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που μπορεί να αποκτήσει το άτομο, αφού το πραγματικό εισόδημα μειώνεται. Από την παραπάνω σχέση γίνεται αντιληπτό πως για να παραμείνει το πραγματικό εισόδημα I_r αμετάβλητο, θα πρέπει το χρηματικό εισόδημα να αυξάνεται με το ίδιο ρυθμό που αυξάνεται και το γενικό επίπεδο τιμών.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα πως σε περιόδους ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών, τα άτομα που έχουν σταθερό χρηματικό εισόδημα αντιμετωπίζουν μείωση του πραγματικού τους εισοδήματος. Αντίθετα, αύξηση του πραγματικού τους εισοδήματος γνωρίζουν τα άτομα των οποίων το χρηματικό τους εισόδημα αυξάνεται γρηγορότερα από την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Ο πληθωρισμός, λοιπόν, πλήττει κατά κύριο λόγο μισθωτούς και συνταξιούχους, αφού ο ρυθμός αύξησης των εισοδημάτων τους δεν αναπροσαρμόζεται ταυτόχρονα με τον ρυθμό αύξησης των τιμών. Ο πληθωρισμός λοιπόν ωφελεί τους επιχειρηματίες των οποίων το εισόδημα μεταβάλλεται εύκολα, αφού η αύξηση των τιμών προηγείται της αύξησης των συντελεστών παραγωγής και της αύξησης του κόστους.

β) Μείωση ισοζυγίου πληρωμών

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του πληθωρισμού είναι η εξασθένηση του ισοζυγίου πληρωμών. Εάν ο ρυθμός αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών μιας χώρας είναι μεγαλύτερος από τον ρυθμό αύξησης των τιμών των χωρών με τις οποίες έχει εμπορικές σχέσεις, τότε τα αγαθά της χώρας αυτής γίνονται ολοένα και ακριβότερα με τα αντίστοιχα του εξωτερικού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των εξαγωγών με ταυτόχρονη αύξηση των εισαγωγών. Όσο περισσότερο εξαρτάται μια οικονομία από τις εισαγωγές (εξωτερικό εμπόριο) τόσο μεγαλύτερο είναι το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει. Έτσι, το εμπορικό ισοζύγιο και το ισοζύγιο πληρωμών χειροτερεύουν (Γεωργακόπουλος et al., 2007).

γ) Μη άριστη κατανομή των παραγωγικών συντελεστών

Η συνεχόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών επηρεάζει αρνητικά την άριστη κατανομή των παραγωγικών συντελεστών στους διάφορους τομείς της οικονομίας. Πράγματι, η αύξηση των τιμών δημιουργεί προσδοκίες κέρδους, με αποτέλεσμα οι επιχειρηματίες να προχωρούν σε επενδύσεις που κάτω από άλλες συνθήκες δε θα το επιχειρούσαν. Έτσι, οδηγείται η οικονομία σε μια όχι άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων (Γεωργακόπουλος et al., 2007).

δ) Υπερπληθωρισμός

Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν πως ο πληθωρισμός γεννά πληθωρισμό. Εάν τα άτομα πιστεύουν πως ο πληθωρισμός θα συνεχιστεί, θα λάβουν τα

απαραίτητα μέτρα για να προστατευτούν από τη συνεχόμενη άνοδο των τιμών. Θα αυξήσουν, για παράδειγμα, την αγορά καταναλωτικών αγαθών και θα επενδύσουν τα χρήματά τους σε αγαθά των οποίων η τιμή αυξάνεται. Η κίνηση αυτή θα τροφοδοτήσει τον πληθωρισμό, με συνέπεια να έχουμε ακόμα μεγαλύτερη αύξησή του. Έτσι, λοιπόν, ο πληθωρισμός συντηρεί τον πληθωρισμό και εάν δε ληφθούν κατάλληλα μέτρα έχουμε υπερπληθωρισμό (Γεωργακόπουλος et al., 2007).

1.7 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Απ' όλα τα παραπάνω γίνεται εύκολα αντιληπτό πως το κόστος του πληθωρισμού είναι μεγάλο και αποτελεί έναν σοβαρό παράγοντα διατάραξης της ομαλής οικονομικής δραστηριότητας και κοινωνικής πραγματικότητας. Η λήψη των απαραίτητων μέτρων για την αντιμετώπισή του αποτελεί δύσκολο έργο για αυτούς που έχουν επωμιστεί την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Δεν υπάρχει μια γενικά αποδεκτή πολιτική για την καταπολέμηση του πληθωρισμού, αλλά διάφορες μέθοδοι αντιμετώπισής του ανάλογα με το αν στην οικονομία κάνει την εμφάνισή του πληθωρισμός ζήτησης ή πληθωρισμός κόστους (Γεωργακόπουλος et al., 2007).

Αρχικά, εάν έχουμε πληθωρισμό ζήτησης, εάν δηλαδή η άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών είναι αποτέλεσμα αύξησης της ζήτησης η οποία υπερβαίνει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, η μείωσή του επιτυγχάνεται με μέσα δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής. Εάν όμως η άνοδος των τιμών δεν είναι αποτέλεσμα της υπερβάλλουσας ζήτησης αλλά μεταβολών στη σύνθεσή της, η μείωση της συνολικής ζήτησης δε θα έχει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και έτσι απαιτείται διαφορετικό μείγμα οικονομικής πολιτικής (παροχή διευκολύνσεων, περιοριστικά μέτρα) σε διάφορους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

Η δημοσιονομική πολιτική έχει ως βασικό σκοπό τον περιορισμό της υπερβάλλουσας ζήτησης. Η νομισματική πολιτική, από την άλλη πλευρά, είναι ένα άλλο εργαλείο για τον έλεγχο του πληθωρισμού και εφαρμόζεται για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Υπάρχουν δύο κύριες ομάδες μέτρων νομισματικής πολιτικής: τα ορθόδοξα μέτρα από τη μία και τα άμεσα μέτρα από την άλλη.

Στην πρώτη ομάδα ανήκει πολιτική της ανοιχτής οικονομίας και ελεύθερης αγοράς, η πολιτική του προεξοφλητικού επιτοκίου και τέλος η πολιτική του

μεταβαλλόμενου ποσοστού υποχρεωτικών καταθέσεων. Στην πολιτική της ανοιχτής αγοράς περιορίζεται ο όγκος των καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων από την Κεντρική Τράπεζα μειώνοντας την προσφορά χρήματος και κατά συνέπεια τη συνολική ζήτηση, με αποτέλεσμα τη μείωση των πληθωριστικών πιέσεων. Στην πολιτική του προεξοφλητικού επιτοκίου (του επιτοκίου δηλαδή με το οποίο η Κεντρική Τράπεζα δανείζει τις εμπορικές τράπεζες), όταν αυτό αυξάνεται από την Κεντρική Τράπεζα έχουμε μείωση της προσφοράς χρήματος και κατά συνέπεια του πληθωρισμού. Τόσο η πολιτική της ανοιχτής αγοράς όσο και η πολιτική του προεξοφλητικού επιτοκίου υπόκεινται σε περιορισμούς. Για τον λόγο αυτό και η πολιτική του μεταβαλλόμενου ποσοστού υποχρεωτικών διαθεσίμων κρίνεται ως η πιο αποτελεσματική. Έτσι, η Κεντρική Τράπεζα αυξάνοντας το ποσοστό των υποχρεωτικών ταμειακών διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών καταπολεμά αποτελεσματικά τον πληθωρισμό.

Όταν η οικονομία δέχεται έντονες πληθωριστικές πιέσεις τα ορθόδοξα μέτρα δεν είναι αποτελεσματικά. Γι' αυτό και η άσκηση οικονομικής πολιτικής με τη χρήση άμεσων μέτρων νομισματικού ελέγχου κρίνεται σκόπιμη και απαραίτητη. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι:

- α) Περιορισμός και απαγόρευση της χρηματοδότησης που ευνοούν την κατανάλωση και τις μη παραγωγικές δαπάνες.
- β) Έλεγχος της χορήγησης πιστώσεων από πλευράς των τραπεζών
- γ) Περιορισμός των χρηματοδοτήσεων μέσω καθορισμού ορίων και πιο αυστηρός έλεγχος των εισαγωγών
- δ) Μεγαλύτερη και ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των παραγωγικών επενδύσεων
- ε) Έλεγχος των επιτοκίων χορηγήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων είναι τελείως διαφορετική όταν η άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών είναι αποτέλεσμα πληθωρισμού κόστους. Στην περίπτωση αυτή η νομισματική πολιτική καθίσταται ανίσχυρη στη συγκράτηση των τιμών, γι' αυτό και οι πολιτικές περιορισμού της συνολικής ενεργούς ζήτησης οδηγούν σε μείωση των πωλήσεων με τελικό αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας.

Ένας άλλος τρόπος αντιμετώπισης του πληθωρισμού κόστους (εφόσον αυτός έχει ως αιτία την μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή μορφή της αγοράς) είναι η προσπάθεια αποκατάστασης του πλήρους ανταγωνισμού σ' αυτές τις αγορές, είτε μέσω της επιβολής άμεσων ελέγχων τιμών και μισθών είτε μέσω της θέσπισης και εφαρμογής κανόνων – οδηγιών για τις μεταβολές των τιμών βάσει των μεταβολών της μέσης παραγωγικότητας.

Σχετικά με την εφαρμογή άμεσων ελέγχων τιμών και μισθών το κράτος μέσω κάποιου οργάνου (υπουργείου, οργανισμού, ανεξάρτητης αρχής) καθορίζει το ύψος τιμών και μισθών, κυρίως στους τομείς όπου το κόστος αλλά και οι τιμές επηρεάζουν ένα μεγάλο κομμάτι της οικονομίας, όπως ο κλάδος της ενέργειας ή των πρώτων υλών. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να επιτευχθεί σταθερότητα των τιμών αλλά και των μισθών. Πολλοί ωστόσο οικονομολόγοι υποστηρίζουν πως οι άμεσοι έλεγχοι είναι κατά της ελεύθερης αγοράς και της ελεύθερης οικονομίας. Ισχυρίζονται πως οδηγούν σε ανορθολογική κατανομή των συντελεστών παραγωγής αλλά και πως αυξάνουν το επίπεδο της ανεργίας, αφού μειώνουν τα κίνητρα για επενδύσεις. Επίσης, θεωρούν πως ενισχύει τη γραφειοκρατία, ότι είναι δαπανηρό και δημιουργεί κίνητρα κερδοσκοπίας μέσω της «μαύρης αγοράς». Τέλος, υποστηρίζουν πως πάντοτε υπάρχουν τρόποι αποφυγής των ελέγχων από τους εμπλεκόμενους. Για τον λόγο αυτό μόνο μερικοί έλεγχοι τιμών και μισθών μπορεί να επιβληθούν από το κράτος, διορθώνοντας τις στρεβλώσεις που δημιουργούνται στην αγορά και η καθολική επιβολή άμεσων ελέγχων εφαρμόζεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα σε περίοδο πολέμου.

Όσον αφορά στην καταπολέμηση του πληθωρισμού κόστους έχουν διατυπωθεί επίσης και δύο προτάσεις για τον τρόπο αύξησης των τιμών και των μισθών βάσει της μεταβολής της μέσης παραγωγικότητας. Η πρώτη αναφέρει πως το ποσοστό αύξησης των χρηματικών μισθών δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό αύξησης της μέσης παραγωγικότητας της οικονομίας κατά την ίδια χρονική περίοδο. Η δεύτερη πρόταση υποστηρίζει πως η τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων θα πρέπει να εξαρτάται από τις μεταβολές της παραγωγικότητας κάθε επιχείρησης σε σχέση με τις μεταβολές της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας.

Συγκεκριμένα:

α) Εάν η παραγωγικότητα ορισμένων επιχειρήσεων αυξάνεται κατά το ίδιο ποσοστό με το σύνολο της οικονομίας, τότε οι τιμές αυτών των αγαθών πρέπει να μείνουν σταθερές

β) Οι τιμές των αγαθών των επιχειρήσεων στις οποίες η παραγωγικότητα αυξάνεται σε μικρότερο ποσοστό από τη μέση παραγωγικότητα της οικονομίας πρέπει να αυξηθούν

γ) Τέλος, όπου η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων αυξάνεται σε μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό της μέσης παραγωγικότητας της οικονομίας, οι τιμές πρέπει να μειωθούν αφού το κόστος ανά μονάδα προϊόντος μειώνεται

Εφαρμόζοντας τα παραπάνω, το αποτέλεσμα θα είναι η αύξηση των χρηματικών μισθών παράλληλα με την αύξηση της μέσης παραγωγικότητας της οικονομίας και η σταθερότητα των τιμών.

Πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί πως ενώ το ποσοστό αύξησης της παραγωγικότητας διαφέρει και ποικίλει από επιχείρηση σε επιχείρηση, οι μισθοί αυξάνονται κατά το ίδιο ποσοστό σε όλες τις επιχειρήσεις. Άρα το κόστος εργασίας, κατά συνέπεια και το συνολικό κόστος παραγωγής, θα είναι μεγαλύτερο στις επιχειρήσεις όπου η παραγωγικότητα αυξάνεται με χαμηλότερο ρυθμό από τον μέσο ρυθμό του κλάδου τους. Οι πωλήσεις των επιχειρήσεων αυτών μειώνονται σε σχέση με τις πωλήσεις των επιχειρήσεων των οποίων οι τιμές τους μειώνονται ή και παραμένουν σταθερές.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως όλα τα παραπάνω θα είχαν αποτέλεσμα, εάν επικρατούσαν συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού στην αγορά αγαθών αλλά και στην αγορά εργασίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή αυτών των προτάσεων είναι η αποτελεσματικότητα της κρατικής εξουσίας. Επίσης, βασική προϋπόθεση είναι και η προσπάθεια επιβολής στα εργατικά συνδικάτα αλλά και στις επιχειρήσεις, που κατά κανόνα η κρατική εξουσία δεν έχει. Για τον λόγο αυτό, οι παραπάνω προτάσεις ως μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού (αντιπληθωριστικής πολιτικής) έχουν περιορισμένη πρακτική και περισσότερο θεωρητική σημασία.

1.8 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκε και αναλύθηκε η έννοια και η σημασία του πληθωρισμού καθώς και οι συνέπειές του. Αρχικά, αφού δόθηκε ο ορισμός του, εξετάστηκαν οι βασικοί τρόποι μέτρησής του και αναλύθηκε ο πληθωρισμός ζήτησης και ο πληθωρισμός κόστους. Ο πληθωρισμός ζήτησης είναι αποτέλεσμα της συνεχούς αύξησης της ζήτησης στην οικονομία και υποχωρεί, όταν πάψει να τροφοδοτείται με συνεχόμενες αυξήσεις της ποσότητας χρήματος. Ο πληθωρισμός κόστους, από την άλλη, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ολιγοπωλιακή μορφή της αγοράς και προκαλείται από την αύξηση του κόστους παραγωγής. Έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο την αύξηση των τιμών αλλά και της ανεργίας, γι' αυτό και θεωρείται πιο «επώδυνος» από τον πληθωρισμό ζήτησης. Ανεξάρτητα από τα αίτια που προκαλούν την άνοδο του πληθωρισμού, η συνεχής άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών αποτελεί ένα σημαντικό κόστος για την οικονομία. Οι σημαντικότερες επιπτώσεις του πληθωρισμού είναι η άδικη πολλές φορές αναδιανομή του εισοδήματος, η μείωση της ανταγωνιστικότητας με την εξασθένηση του ισοζυγίου πληρωμών, η μη άριστη κατανομή των παραγωγικών συντελεστών, ο υπερπληθωρισμός. Τέλος, αναλύθηκαν τα νομισματικά και τα δημοσιονομικά μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού. Τα μέτρα νομισματικής πολιτικής είναι καταλληλότερα για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού ζήτησης, ενώ έχουν αποδειχθεί ανίσχυρα για την καταπολέμηση του πληθωρισμού κόστους, όπου απαιτείται να ληφθούν μέτρα διαρθρωτικού κυρίως χαρακτήρα, μέτρα εξυγίανσης της οικονομίας, τόνωσης της ανταγωνιστικότητας και ενίσχυσης του ανταγωνισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΑΝΕΡΓΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα με το οποίο έρχονται αντιμέτωπες όλες οι σύγχρονες οικονομίες είναι αυτό της ανεργίας. Όταν τη συναντάμε σε πολύ υψηλά ποσοστά σημαίνει πως πολλοί άνθρωποι, οι οποίοι, ενώ είναι ικανοί για εργασία δεν μπορούν να βρουν απασχόληση. Η ανεργία δημιουργεί πλήθος κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων, τα οποία επηρεάζουν δυσμενώς την οικονομική αλλά και κοινωνική ζωή μιας χώρας. Ταυτόχρονα, είναι και η αιτία εμφάνισης πολλών ψυχολογικών προβλημάτων. Το ικανό και πρόθυμο να εργαστεί άτομο το οποίο δε βρίσκει απασχόληση, αντιμετωπίζει κίνδυνο της ψυχικής - πνευματικής και σωματικής του υγείας, αφού στερείται ένα από τα βασικότερα δικαιώματά του που είναι το δικαίωμα για εργασία. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται αρχικά ο ορισμός και η έννοια της ανεργίας, τα είδη της, ο τρόπος υπολογισμού της καθώς και το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Τέλος, γίνεται αναφορά στα αποτελέσματα της ανεργίας τα οποία έχουν δυσμενή αντίκτυπο στην οικονομία και την κοινωνία και στα μέτρα που λαμβάνουν οι Κυβερνήσεις για την καταπολέμησή της.

2.2 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Πριν από τη μελέτη της ανεργίας θα γίνει μια σύντομη αναφορά στην απασχόληση και το εργατικό δυναμικό. Με τον όρο απασχόληση στη μακροοικονομία αναφερόμαστε κυρίως στους έμψυχους παραγωγικούς συντελεστές δηλαδή στους εργαζομένους και όχι στους λοιπούς όπως είναι τα κτίρια και τα μηχανήματα. Παρ' όλα αυτά όμως και οι υπόλοιποι παραγωγικοί συντελεστές παίζουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγική διαδικασία, αφού η απασχόληση των ατόμων εξαρτάται και από αυτούς (Δεδουσόπουλος, 2000).

Εάν ορίσουμε τον αριθμό των απασχολούμενων ατόμων και τις ώρες εργασίας που αυτά προσφέρουν, τότε ορίζουμε και την απασχόληση, η οποία είναι συνάρτηση των δύο αυτών παραγόντων. Για να προσδιορίσουμε τον αριθμό των απασχολούμενων πρέπει πρώτα να προσδιορίσουμε την ηλικία εισαγωγής στο εργατικό δυναμικό. Παράλληλα, για να προσδιορίσουμε τον χρόνο εργασίας και να για να θεωρηθεί κάποιος ως απασχολούμενος απαιτείται ένας ελάχιστος αριθμός ωρών απασχόλησης μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Με τον όρο «πλήρης απασχόληση» εννοούμε την απασχόληση όλων των παραγωγικών συντελεστών που συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία. Στη μακροοικονομική θεωρία η απασχόληση των ανθρώπινων πόρων, δηλαδή ο συντελεστής εργασία, θεωρείται πολύ σημαντικός παράγοντας καθώς όλοι οι υπόλοιποι παραγωγικοί συντελεστές χρησιμοποιούνται για την όσο το δυνατόν καλύτερη απασχόληση των εργαζομένων. Πλήρη απασχόληση έχουμε όταν όλοι όσοι μπορούν και επιθυμούν να εργαστούν με τον ισχύοντα κάθε φορά μισθό, βρίσκουν εργασία, όταν δηλαδή η αγορά εργασίας βρίσκεται σε ισορροπία και η προσφορά εργασίας ισούται με τη ζήτηση εργασίας (Νεγρεπόντη – Δελιβάνη, 1995 ; Σαραντίδης, 1995). Εάν όμως η προσφορά εργασίας είναι μεγαλύτερη από τη ζήτηση, που είναι και το πιθανότερο, τότε έχουμε την εμφάνιση της ανεργίας.

Η εξέταση της σύνθεσης του πληθυσμού είναι απαραίτητη για να ορίσουμε την ανεργία. Ο πληθυσμός μιας χώρας χωρίζεται στον ενεργό πληθυσμό που αποτελεί το εργατικό δυναμικό αυτής και στον μη ενεργό πληθυσμό. Αυτό φαίνεται καθαρά στο διάγραμμα 2.2. Ο ενεργός πληθυσμός αποτελείται από τους απασχολούμενους και τους άνεργους. Από την άλλη πλευρά, ο μη ενεργός πληθυσμός αποτελείται από τους συνταξιούχους, τους άεργους και τους μη ικανούς για εργασία.

Διάγραμμα 2.1 Η Σύνθεση του Πληθυσμού

Πηγή: Θεόδωρος Π. Λιανός – Άννα Νταούλη-Ντεμούση, 1996

Εργατικό δυναμικό μιας χώρας ορίζεται το σύνολο αυτών που ήδη εργάζονται και των ατόμων που ζητούν ενεργά να απασχοληθούν (Πουρναράκης, 2001). Δύο

είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για να θεωρηθεί πως ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό. Θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο από κάποιο ελάχιστο όριο ηλικίας, όπου στις περισσότερες χώρες το όριο αυτό είναι τα δεκαέξι έτη, και ταυτόχρονα να αναζητά ενεργά εργασία και να είναι διαθέσιμο ανά πάσα στιγμή να εργαστεί.

2.3 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Ανεργοί θεωρούνται όλοι όσοι είναι ικανοί για εργασία, επιθυμούν να εργαστούν με τον ισχύοντα κάθε φορά μισθό αλλά δε βρίσκουν απασχόληση. Άτομα που μπορούν να εργαστούν αλλά δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό, δε θεωρούνται άνεργα, εάν δεν έχουν απασχόληση (Sloman et al., 2017). Για παράδειγμα, μια μητέρα η οποία επιλέγει να φροντίζει την οικογένειά της αντί να εργάζεται δε θεωρείται άνεργη διότι επιθυμεί να μην εργαστεί ενώ είναι ικανή για εργασία. Ακόμη, οι ασθενείς και οι στρατιώτες δε θεωρούνται άνεργοι γιατί προσωρινά δεν είναι ικανοί για εργασία. Επίσης, ένας συνταξιούχος παρόλο που είναι ικανός για εργασία δε λογίζεται ως άνεργος διότι δεν ανήκει στο εργατικό δυναμικό. Με λίγα λόγια, για να θεωρηθεί κάποιος άνεργος θα πρέπει να συντρέχουν ταυτόχρονα τρεις προϋποθέσεις:

- να είναι ικανός να εργαστεί
- να επιθυμεί να εργαστεί και
- να μη βρίσκει απασχόληση

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα πως αυτοί που αποτελούν τον ενεργό πληθυσμό (εργατικό δυναμικό) ή θα απασχολούνται σε κάποια εργασία ή θα είναι άνεργοι. Δηλαδή θα ισχύει: (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

$$\text{Εργατικό δυναμικό (L)} = \text{Απασχολούμενοι (E)} + \text{Άνεργοι (U)}$$

Έχει επικρατήσει όμως η ανεργία να δίνεται ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού: (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

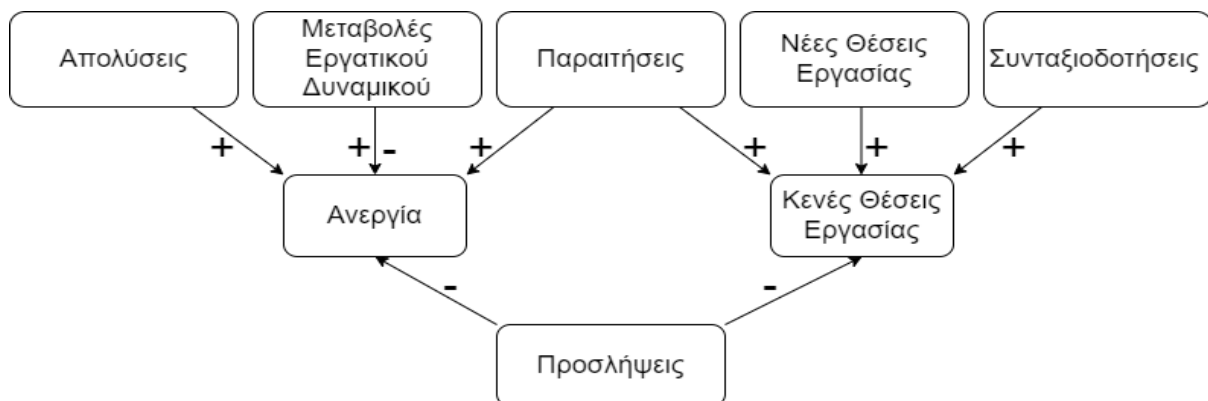
$$U\% = \frac{U}{L} \times 100 = \frac{U}{E + U} \times 100 \quad (2.1)$$

Οι άνεργοι ως υποσύνολο του εργατικού δυναμικού είναι το σύνολο των ατόμων χωρίς εργασία που ενώ επιθυμούν να εργαστούν με τον τρέχοντα μισθό, είναι ικανοί και ψάχνουν εργασία, δε βρίσκουν απασχόληση (Λιανός & Νταούλη – Ντεμούση, 1996). Ανεργία, λοιπόν, δεν είναι η έλλειψη εργασίας αλλά η έλλειψη αμειβόμενης εργασίας.

2.4 ΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ανεργία είναι μόνιμο σχεδόν φαινόμενο όλων των σύγχρονων αναπτυγμένων οικονομιών. Τα ποσοστά της μεταβάλλονται συνεχώς και αυξάνονται σε περιόδους οικονομικής ύφεσης και μειώνονται σε περιόδους οικονομικής άνθισης και ανάπτυξης. Δεν μπορεί να εξαλειφθεί τελείως. Πάντα θα υπάρχουν άνεργοι σε προσωρινή, βραχυχρόνια ή και μακροχρόνια βάση. Πάντα θα υπάρχουν άτομα που δε θα βρίσκουν εργασία και πάντα θα υπάρχουν επιχειρήσεις που θα αναζητούν εργατικό δυναμικό, θα έχουν κενές θέσεις εργασίας και δε θα βρίσκουν εργαζόμενους. Σε όλη τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου πάντα θα υπάρχει μια συνεχής ροή εργαζομένων. Έτσι, μέσα σε μια χρονική περίοδο μπορεί να δούμε νέους εργαζομένους που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας, εργαζομένους που εγκαταλείπουν την αγορά εργασίας λόγω συνταξιοδότησης, εργαζομένους που παραιτούνται από την εργασία τους για την αναζήτηση καλύτερης απασχόλησης, άτομα που απολύονται και δε βρίσκουν εργασία, προσλήψεις από νέες ή παλιές επιχειρήσεις. Με λίγα λόγια, υπάρχουν συνεχόμενες ροές στην αγορά εργασίας η οποία βρίσκεται σε διαρκή κίνηση λόγω των καθημερινών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στην οικονομία.

Οι ροές στην αγορά εργασίας φαίνονται αναλυτικά στο παρακάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 2.2 Οι Ροές από και προς την Ανεργία

Η ανεργία, λοιπόν, κινείται ανοδικά όταν αυξάνονται οι απολύσεις, όταν αυξάνονται οι παραιτήσεις και οι αποχωρήσεις με σκοπό την αναζήτηση νέας εργασίας και όταν αυξάνεται ο αριθμός των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας. Αντίθετα, η ανεργία μειώνεται όταν αυξάνεται ο αριθμός των προσλήψεων και όταν οι άνεργοι αποσύρονται από το εργατικό δυναμικό. Από την άλλη πλευρά, οι κενές θέσεις εργασίας αυξάνονται, όταν εμφανίζονται στην οικονομία νέες επιχειρήσεις ή όταν λόγω αύξησης της παραγωγής δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Επίσης, αυξάνονται όταν αυξάνονται οι παραιτήσεις και όταν λόγω συνταξιοδότησης οι εργαζόμενοι εγκαταλείπουν την αγορά εργασίας. Τέλος οι κενές θέσεις μειώνονται όταν αυξάνονται οι προσλήψεις (Πουρναράκης, 2001).

Είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί πως σε κάθε χρονική περίοδο θα συνυπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας οι οποίες δε θα καλύπτονται άμεσα. Η κάλυψη των κενών θέσεων εργασίας δε γίνεται αυτόματα ούτε και είναι μια εύκολη διαδικασία. Αυτό συμβαίνει, διότι πάντα θα υπάρχουν διαφορές στα χαρακτηριστικά των ανέργων που αναζητούν εργασία και στα χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν οι υποψήφιοι για την κάλυψη των νέων θέσεων εργασίας.

2.5 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία που παρατηρείται σε μια δεδομένη χρονική περίοδο ταξινομείται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με: α) τα αίτια που την προκαλούν, β) τις πολιτικές καταπολέμησής της, γ) τη χρονική της διάρκεια και δ) την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει ο άνεργος (Δεδουσόπουλος, 2000).

α) τα αίτια που την προκαλούν

Με βάση τα αίτια που την προκαλούν, η ανεργία διακρίνεται σε εκούσια και ακούσια ανεργία, ανεργίας τριβής, διαρθρωτική ανεργία, κενσισιανή ή κυκλική ανεργία και σε εποχιακή ή εποχική ανεργία.

ι) Εκούσια και ακούσια ανεργία

Η ανεργία μπορεί να οφείλεται σε πολλούς λόγους. Μια πρώτη διάκριση είναι μεταξύ εκούσιας και ακούσιας ανεργίας ή διαφορετικά μεταξύ ηθελημένης και αθέλητης ανεργίας. Για παράδειγμα, κάποιος άνεργος δεν αποδέχεται μια

συγκεκριμένη θέση εργασίας η οποία του προσφέρεται, προσδοκώντας μια καλύτερη ευκαιρία (υψηλότερος μισθός, καλύτερες συνθήκες εργασίας) και για τον λόγο αυτό εξακολουθεί να παραμένει άνεργος. Η εκούσια, λοιπόν, ανεργία δεν είναι αποτέλεσμα εξαναγκασμού αλλά ηθελημένης και συνειδητής απόφασης των ατόμων. Από την άλλη πλευρά κάποιος θεωρείται ακούσια άνεργος όταν έχοντας τα απαραίτητα προσόντα και την επιθυμία να εργαστεί με τον μισθό που έχει διαμορφωθεί στην αγορά εργασίας ή και χαμηλότερο, δεν μπορεί να βρει απασχόληση.

ii) Ανεργία τριβής

Μια άλλη μορφή ανεργίας είναι η ανεργία τριβής. Εδώ, ενώ υπάρχουν άνεργοι με τα απαραίτητα προσόντα και επιθυμούν να εργαστούν με τον τρέχοντα μισθό, η αγορά δε μπορεί να τους απορροφήσει άμεσα, επειδή είτε το θεσμικό πλαίσιο είτε διάφοροι μηχανισμοί δεν επιτρέπουν και δε διευκολύνουν την άμεση επαφή ανέργων και εργοδοτών για την κάλυψη των κενών θέσεων εργασίας. Η απουσία κατάλληλου δικτύου πληροφοριών που θα μπορούσε να φέρει σε επαφή άνεργους και εργοδότες ή η γεωγραφική απόσταση μεταξύ ανέργων και επιχειρήσεων (κενών θέσεων εργασίας) είναι οι βασικοί λόγοι εμφάνισης ανεργίας τριβής.

Η ανεργία τριβής μπορεί και να οφείλεται και στην κινητικότητα των εργαζομένων, οι οποίοι παραιτούνται από την εργασία τους και αναζητούν καλύτερη απασχόληση. Η αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίσουν αμέσως τους ενδιαφερόμενους για εργασία και η έλλειψη ενημέρωσης για την ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας είναι ακόμη ένας σημαντικός παράγοντας εμφάνισης ανεργίας τριβής. Ανεργία τριβής, για παράδειγμα, αντιμετωπίζουν οι νέοι που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας.

Το ύψος και η ένταση της ανεργίας τριβής εξαρτάται και από τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας και από το σημείο του οικονομικού κύκλου που βρίσκεται η οικονομία. Το ποσοστό των ανέργων και ο χρόνος ανεύρεσης νέας εργασίας ακολουθούν τελείως αντίθετες κατευθύνσεις. Το ποσοστό των ανέργων που έρχεται αντιμέτωπο με την ανεργία τριβής, αυξάνεται σε περιόδους οικονομικής άνθισης και συρρικνώνεται σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, ενώ ο χρόνος εύρεσης νέας εργασίας συμπεριφέρεται εντελώς αντίθετα.

Κατά βάση η ανεργία τριβής είναι σύντομης και μικρής διάρκειας, διότι οι άνεργοι που έχουν τα προσόντα και αναζητούν εργασία σύντομα θα βρουν απασχόληση και οι επιχειρήσεις, εφόσον αναζητούν προσωπικό, θα καλύψουν τις κενές θέσεις εργασίας. Είναι πάντοτε ανεπιθύμητη αλλά η μικρή της διάρκεια είναι ο κύριος λόγος που δε δημιουργεί σημαντικά προβλήματα με αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

iii) Διαρθρωτική ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία προέρχεται από διάφορες δυσαναλογίες της αγοράς εργασίας αλλά και από κάποιες δυσκαμψίες του οικονομικού συστήματος, οι οποίες κάνουν δύσκολη την κάλυψη των κενών θέσεων εργασίας από τα άτομα που αναζητούν εργασία. Οφείλεται δηλαδή στην αναντιστοιχία που υπάρχει μεταξύ των δεξιοτήτων των ανέργων και των απαιτήσεων από τους εργοδότες για συγκεκριμένα προσόντα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα μεγάλο χάσμα ανάμεσα στην προσφορά και ζήτηση εργασίας. Για παράδειγμα, μπορεί να υπάρχουν άνεργοι μηχανικοί αλλά στην αγορά εργασίας να υπάρχει μεγάλη ζήτηση για εργαζόμενους με εξειδίκευση στο μάρκετινγκ. Είναι φανερό πως αυτοί οι άνεργοι δεν μπορούν να καλύψουν τις συγκεκριμένες θέσεις εργασίας. Μοιάζει με την ανεργία τριβής, αφού και για αυτή απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας και ταυτόχρονα διαφέρει, αφού η εμφάνισή της προϋποθέτει αδυναμία από την πλευρά των ανέργων να καλύψουν τις κενές θέσεις εργασίας (Δεδουσόπουλος, 2000).

Βασικές αιτίες διαρθρωτικής ανεργίας είναι:

- μεταβολές στη διάρθρωση της απασχόλησης με αποτέλεσμα τη μεταβολή της ζήτησης για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες. Έτσι, αυξάνεται η ανεργία σε επαγγέλματα των οποίων ο κλάδος στον οποίο ανήκουν γνωρίζει ύφεση και παράλληλα μειώνεται η ζήτηση για συγκεκριμένα επαγγέλματα
- αύξηση της ζήτησης εξειδικευμένης εργασίας λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης και λόγω των αλλαγών στην παραγωγική διαδικασία. Αυτός είναι ο λόγος που η διαρθρωτική ανεργία αναφέρεται συχνά και ως τεχνολογική ανεργία
- γεωγραφική απόσταση μεταξύ ανέργων και κενών θέσεων εργασίας

- δημογραφικές μεταβολές του πληθυσμού και κυρίως του ενεργού ανθρώπινου δυναμικού που συνδέονται άμεσα με την εσωτερική και διεθνή μετανάστευση
- κρατικές παρεμβάσεις που επηρεάζουν την αγορά εργασίας, όπως για παράδειγμα τα επιδόματα ανεργίας και οι διάφοροι μηχανισμοί προστασίας και προώθησης της απασχόλησης, όπως η θεσμοθέτηση κατώτατου μισθού υψηλότερου από τον μισθό ισορροπίας στην αγορά εργασίας
- αύξηση νέας γενιάς ανέργων, οι οποίοι λόγω μακροχρόνιας απουσίας από την αγορά εργασίας χάνουν τις δεξιότητές τους και δεν μπορούν πλέον ή δε θέλουν να εργαστούν εξαιτίας διάφορων ψυχολογικών προβλημάτων που αποκτούν λόγω της ανεργίας

iv) Κεϋνσιανή ή κυκλική ανεργία

Η κυκλική ανεργία έχει τη βάση της στη θεωρία των κυκλικών διακυμάνσεων. Όπως είναι γνωστό η οικονομία κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου παρουσιάζει συνεχώς διακυμάνσεις στην παραγωγική δραστηριότητα. Στη φάση της ύφεσης, λόγω κυρίως χαμηλών εισοδημάτων, η ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες μειώνεται με συνέπεια τη μείωση της ζήτησης των συντελεστών παραγωγής και κυρίως του συντελεστή εργασία. Έτσι, εξαιτίας ανεπαρκούς ζήτησης κάνει την εμφάνισή της η κυκλική ανεργία η οποία συνδέεται στενά με την κεϋνσιανή θεωρία γι' αυτό και εναλλακτικά είναι γνωστή ως κεϋνσιανή ανεργία. Από την άλλη πλευρά, σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης η ζήτηση εργασίας αυξάνεται με συνέπεια τη μείωση της ανεργίας. Η διάρκεια της κυκλικής ανεργίας εξαρτάται κυρίως από τη διάρκεια της ύφεσης, από την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική που ακολουθείται αλλά και από τη διεθνή οικονομική συγκυρία (Πουρναράκης, 2011).

Για την εμφάνιση της κυκλικής ανεργίας ευθύνεται η μείωση της συνολικής παραγωγής και συνολικής δαπάνης από τη μία, με άμεση συνέπεια τη μείωση της ζήτησης εργασίας, και η μείωση του εργατικού μισθού από την άλλη. Επειδή, όμως, ο εργατικός μισθός παρουσιάζει μεγάλη δυσκαμψία και δε μεταβάλλεται εύκολα λόγω των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και της δύναμης των εργατικών συνδικάτων, η μείωση της ζήτησης εργασίας οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας και όχι σε πτώση του εργατικού μισθού.

Πολλοί οικονομολόγοι ωστόσο υποστηρίζουν πως υπάρχουν και κάποια άλλα είδη ανεργίας τα οποία μπορούν να συμπεριληφθούν στην κυκλική ανεργία. Ένα από αυτά είναι η συγκεκαλυμμένη ανεργία. Σ' αυτή την περίπτωση θεωρείται πως τα άτομα δεν είναι άνεργα αλλά υποαπασχολούνται. Το πρόβλημα εντοπίζεται στη χαμηλή παραγωγικότητα όπου παράγεται λιγότερο προϊόν σε σχέση με αυτό που δικαιολογεί ο μισθός. Φαινόμενα υποαπασχόλησης συναντώνται κυρίως στον αγροτικό τομέα των αναπτυσσόμενων χωρών, στον τριτογενή τομέα και σε χαμηλότερο βαθμό στον δευτερογενή τομέα παραγωγής.

Η ανεργία αναμονής είναι αυτή κατά την οποία απολύονται ή διακόπτουν προσωρινά την απασχόλησή τους προσδοκώντας πως θα επαναπροσληφθούν αργότερα στην ίδια εργασία. Διαφέρει από την κυκλική ανεργία, διότι εδώ ο ενδιαφερόμενος δεν αναζητά νέα εργασία αλλά αναμένει την επαναπρόσληψή του. Η είσπραξη αποζημίωσης ή το επίδομα ανεργίας δύναται να επιμηκύνει τη χρονική διάρκεια της ανεργίας.

Τέλος, η ανεργία που είναι αποτέλεσμα χαμηλού ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας είναι μια άλλη μορφή κυκλικής ανεργίας. Οφείλεται στον χαμηλό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης και θεωρείται πως ο δυνητικός ρυθμός ανάπτυξης και αύξησης της παραγωγής είναι μεγαλύτερος από τον τρέχοντα και πραγματοποιούμενο ρυθμό ανάπτυξης.

ν) Εποχιακή ή εποχική ανεργία

Σε όλες τις οικονομίες υπάρχουν παραγωγικοί κλάδοι των οποίων η δραστηριότητα αυξομειώνεται σημαντικά κατά τη διάρκεια του έτους με τρόπο συστηματικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων κλάδων είναι ο τουρισμός, η οικοδομική δραστηριότητα και ο αγροτικός τομέας. Παρατηρούνται σημαντικές και μεγάλες μεταβολές της παραγωγικής δραστηριότητας αυτών των κλάδων κατά τη διάρκεια ενός έτους, οι οποίες συνοδεύονται από εξίσου σημαντικές μεταβολές της απασχόλησης στις επιχειρήσεις αυτών των κλάδων. Η ανεργία, λοιπόν, που προκαλείται από το μειωμένο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας ορισμένων κλάδων της οικονομίας σε συγκεκριμένες εποχές του χρόνου ονομάζεται εποχιακή ή εποχική ανεργία. Η διάρκεια και η ένταση της εποχικής ανεργίας εξαρτάται από το είδος της οικονομικής δραστηριότητας. Είναι προσωρινή, προβλέψιμη,

επαναλαμβανόμενη και αναμενόμενη γι' αυτό δεν προκαλεί σημαντικά προβλήματα στην οικονομία (Δεδουσόπουλος, 2000).

β) τις πολιτικές καταπολέμησής της

Η ανεργία ταξινομείται και βάσει των πολιτικών καταπολέμησής της, διότι η διάκριση με βάση τις αιτίες που την προκαλούν δε μας δίνει σαφή αποτελέσματα. Οι κατηγορίες της ανεργίας είναι κοινές αλλά διαφορετικά τα κριτήρια ταξινόμησής της.

i) Ανεργία τριβής

Η ανεργία τριβής επειδή συνήθως είναι μικρής διάρκειας και χωρίς σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις, θεωρείται πολλές φορές χρήσιμη από τους ασκούντες οικονομική πολιτική και το κόστος καταπολέμησής της κρίνεται δυσανάλογα υψηλό σε σχέση με τα αποτελέσματα που θα είχε η περίπτωση μείωσής της

ii) Διαρθρωτική ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία αντιμετωπίζεται με μέτρα διαρθρωτικού χαρακτήρα από την πλευρά του κράτους, δηλαδή εφαρμογή στοχευμένων μέτρων οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής με προσανατολισμό στο κοινωνικό όφελος και την ανάπτυξη της οικονομίας. Παρέμβαση του κράτους με επιδοτήσεις για την κάλυψη του κόστους επανακατάρτισης των μακροχρόνια ανέργων σε ειδικότητες που υπάρχει έλλειμμα προσφοράς στην αγορά εργασίας.

iii) Κυκλική ανεργία

Είναι το κομμάτι εκείνο της συνολικής ανεργίας το οποίο μηδενίζεται σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης με την αύξηση της συνολικής ζήτησης και την αύξηση της συνολικής παραγωγής διατηρώντας σε ανεκτά ποσοστά το ρυθμό πληθωρισμού

γ) τη χρονική της διάρκεια

Με βάση τον χρόνο που διαρκεί η ανεργία διακρίνεται σε βραχυχρόνια και μακροχρόνια ανεργία. Πιο αναλυτική ταξινόμηση της ανεργίας με βάση τη χρονική της διάρκεια βλέπουμε στον παρακάτω πίνακα: (Bowers & Harness, 1979)

Πίνακας 2.1 Ταξινόμηση της ανεργίας με βάση τη χρονική διάρκεια

Διάρκεια παραμονής στην ανεργία	Είδος ανεργίας
Έως 6 μήνες	Βραχυχρόνια ανεργία
6 έως 12 μήνες	Ανεργία μέσης διάρκειας
12 μήνες και άνω	Μακροχρόνια ανεργία
Άνω των 24 μηνών	Μεγάλη μακροχρόνια ανεργία

Πηγή: Απόστολος Δεδουσόπουλος, 2000

δ) την κοινωνική ομάδα που ανήκει ο άνεργος

Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ταξινόμηση της ανεργίας με βάση την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκουν οι άνεργοι, δηλαδή ο επιμερισμός των ανέργων στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Διακρίνουμε δύο κατηγορίες κριτηρίων με τα οποία ταξινομείται αυτού του είδους η ανεργία:

- i) Κριτήρια που αναφέρονται στα προσωπικά χαρακτηριστικά των μελών της κοινωνικής ομάδας όπως το φύλο, η ηλικία, η εθνικότητα, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, η εργασιακή εμπειρία
- ii) Κριτήρια που έχουν σχέση με τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως η γεωγραφική κατανομή των ανέργων, η ανεργία των αστικών κέντρων, η ανεργία συγκεκριμένων κλάδων και επαγγελμάτων

2.6 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Απ' όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως οι συνέπειες της ανεργίας έχουν σημαντικό κόστος τόσο σε ατομικό όσο και σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Ένα άτομο που είναι ικανό και επιθυμεί να εργαστεί αλλά δε βρίσκει απασχόληση, στερούμενο ένα από τα βασικότερα δικαιώματά του που είναι αυτό για εργασία, έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση και στρες με αρνητικές συνέπειες για το ίδιο αλλά και την οικογένειά του.

Η μακροχρόνια απουσία από την εργασία έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ψυχολογία του ατόμου, αφού η ανεργία εκλαμβάνεται ως προσωπική αποτυχία. Η αδυναμία ικανοποίησης των οικονομικών του υποχρεώσεων λόγω της ανεργίας έχει δυσάρεστες συνέπειες για τη σωματική και πνευματική του υγεία. Κλονίζεται η

αυτοπεποίθησή του και έρχεται καθημερινά αντιμέτωπο με έντονα συναισθήματα άγχους, κατάθλιψης και ανασφάλειας. Τα αρνητικά συναισθήματα που βιώνει, καταβάλλουν ψυχικά τον άνεργο. Εκτός του ότι αισθάνεται μειονεκτικά μπορεί να οδηγηθεί σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές ή ακόμα και σε πράξεις βίας. Είναι διαπιστωμένο πως σε περιόδους που η ανεργία βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα υπάρχει αύξηση της θνησιμότητας, αύξηση των προβλημάτων υγείας, αύξηση των αυτοκτονιών καθώς και πολλών αντικοινωνικών συμπεριφορών.

Σημαντικό είναι επίσης και το οικονομικό κόστος της ανεργίας, αφού ένας από τους σημαντικότερους παραγωγικούς συντελεστές παραμένει αναξιοποίητος και αδρανής. Αυτό αυτόματα σημαίνει μικρότερη παραγωγή, λιγότερο παραγόμενο προϊόν και κατά συνέπεια χαμηλά κέρδη. Η οικονομική αδυναμία των ανέργων οδηγεί σε πτώση της κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών με συνέπεια τον γενικότερο κλονισμό της αγοράς και της ομαλής οικονομικής δραστηριότητας. Τα άτομα που παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα άνεργα, χάνουν τις δεξιότητές τους, με αποτέλεσμα όταν επανέρχονται στην αγορά εργασίας, η παραγωγικότητά τους να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και η χρησιμότητά τους στην παραγωγική διαδικασία διαρκώς να μειώνεται. Επίσης, η ανεργία έχει ως συνέπεια τη μεγάλη μείωση των εισφορών των ασφαλιστικών ταμείων και τη μεγαλύτερη επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.

Τέλος, θα πρέπει να τονίσουμε το κοινωνικό κόστος της ανεργίας το οποίο εκφράζεται κατά κύριο λόγο μέσω της ανεργίας τριβής που δημιουργεί και ενισχύει. Οι χαμηλές απολαβές και οι μικρές πιθανότητες εξέλιξης από τη μία πλευρά και τα επιδόματα ανεργίας από την άλλη, συντηρούν την υπάρχουσα κατάσταση. Έτσι, αυξάνεται η υποαπασχόληση, η δύναμη των εργοδοτών ενισχύεται με συνέπεια οι άνεργοι να διεκδικούν ακόμα και θέσεις εργασίας για τις οποίες απαιτούνται λιγότερα προσόντα από τα δικά τους ή και θέσεις εργασίας με χαμηλότερη αμοιβή και με λιγότερες ώρες απασχόλησης. Καλούνται να εργαστούν προσωρινά με χαμηλές αμοιβές, χωρίς ασφάλιση και χωρίς κανένα σεβασμό στα εργασιακά τους δικαιώματα.

Η οικονομική εξαθλίωση που επέρχεται λόγω της ανεργίας στερεί από τον άνεργο και την οικογένειά του όλα τα απαραίτητα για την επιβίωσή τους και εμποδίζει την κάλυψη των πάγιων και καθημερινών τους αναγκών καθώς και των οικονομικών

τους υποχρεώσεων. Η ανεργία, κυρίως των νέων, οδηγεί στην παρατεταμένη εξάρτηση από την οικογένειά τους, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να πετύχουν την οικονομική τους αυτονομία και αυτοτέλεια που θα τους επέτρεπε να εκπληρώσουν τους στόχους και τις επιθυμίες τους και να βιώσουν τη ζωή τους όπως πραγματικά το επιθυμούν και το ονειρεύονται. Έτσι, οι νέοι αδυνατούν να λάβουν μια αυτόνομη θέση στην κοινωνία, αδυνατούν να αξιοποιήσουν και να καλλιεργήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να προχωρήσουν σε σημαντικά βήματα στη ζωή τους όπως είναι η δημιουργία της δικής τους οικογένειας και η εκπλήρωση των προσωπικών τους στόχων και φιλοδοξιών.

Λόγω των αρνητικών συναισθημάτων που εύλογα προκαλούνται στους ανέργους, τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η κοινωνική συνοχή. Εκτός από την εμφάνιση ακραίων συμπεριφορών και εγκληματικών δράσεων οι άνεργοι περιθωριοποιούνται και το ενδιαφέρον τους για την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας μειώνεται. Η ανεργία για μεγάλο χρονικό διάστημα οδηγεί μεγάλο ποσοστό ανέργων στην επιλογή της μετανάστευσης με τεράστιο οικονομικό αλλά κυρίως κοινωνικό κόστος και την απώλεια εργατικού δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Το κόστος, λοιπόν, της ανεργίας είναι μεγάλο και πολυεπίπεδο γι' αυτό και το κράτος καλείται να βρει λύσεις για την αντιμετώπισή του, εφαρμόζοντας την κατάλληλη οικονομική και δημοσιονομική πολιτική. Αρχικά, η καλύτερη σύνδεση και συσχέτιση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας είναι το πρώτο βήμα που θα οδηγούσε προς αυτή την κατεύθυνση. Μέσα από την κατάρτιση ενός καλά μελετημένου και δομημένου επαγγελματικού προσανατολισμού οι νέοι θα μπορούν να αποκτούν μια πρώτη άποψη για την κατάσταση στην αγορά εργασίας και θα μπορούν πιο εύκολα να οδηγηθούν σε σωστές επαγγελματικές επιλογές με πολλές ευκαιρίες άμεσης επαγγελματικής αποκατάστασης. Επιβάλλεται, επίσης, η αναβάθμιση και η προώθηση της τεχνικής εκπαίδευσης, ώστε οι νέοι να καταρτίζονται αρτιότερα γεγονός που θα τους βοηθήσει στην ταχύτερη επαγγελματική αποκατάσταση, κυρίως σε επαγγέλματα που αποτελούν παραγωγικές επιλογές.

Η εκπαίδευση και εκμάθηση των νέων τεχνολογιών είναι εξίσου σημαντική. Πλέον ζούμε στην εποχή όπου ο ψηφιακός μετασχηματισμός και οι νέες τεχνολογίες έχουν κυριολεκτικά εισβάλει σ' όλους τους τομείς της καθημερινής μας ζωής, όπως

και στην εργασία. Απαραίτητη πλέον προϋπόθεση σε όλα σχεδόν τα επαγγέλματα είναι η γνώση και η εξοικείωση με τα ψηφιακά εργαλεία. Η εκπαίδευση παρέχοντας όλες αυτές τις γνώσεις από μικρή ηλικία δίνει αυτομάτως στους νέους περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης.

Απαραίτητες αλλά και επιβεβλημένες είναι οι τομές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με καινοτόμες αλλαγές να απαιτούνται στο πρόγραμμα σπουδών. Είναι γεγονός πως η πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι θεωρητική, αποκομμένη από την αγορά εργασίας και την πρακτική άσκηση. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει διαρκώς να μεταβάλλεται και να προσαρμόζεται στις αλλαγές που έχουν επιφέρει η τεχνολογική πρόοδος και ο ψηφιακός μετασχηματισμός.

Σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της ανεργίας καλούνται να διαδραματίσουν και οι επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν τεράστιες ευθύνες για τη διόγκωση του φαινομένου. Οφείλουν να δίνουν περισσότερες ευκαιρίες στους νέους επενδύοντας σ' αυτούς, να εφαρμόζουν τις συλλογικές συμβάσεις και τους νόμους και να προωθούν την απασχόληση.

Τέλος, το κράτος θα πρέπει να μεριμνά για τη συνεχή κατάρτιση των ανέργων προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα ευκολότερης επαγγελματικής αποκατάστασης χάρη στις νέες γνώσεις και δεξιότητες που αποκτούν. Οφείλει να εφαρμόσει μια μακροπρόθεσμη οικονομική πολιτική που θα θέτει ως βασικό σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας διεθνώς, τον εκσυγχρονισμό των δομών παραγωγής και την ενίσχυση των επενδύσεων σε νέους αλλά και παλιούς κλάδους της οικονομίας, προκειμένου να υπάρξει αύξηση των νέων θέσεων εργασίας.

2.7 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάστηκε η ανεργία, ένα άλλο βασικό μακροοικονομικό μέγεθος, και ταυτόχρονα δυσάρεστο φαινόμενο όλων των σύγχρονων οικονομιών. Αρχικά, δόθηκε ο ορισμός της ανεργίας και για την καλύτερη κατανόησή της έγινε αναφορά στην απασχόληση και το εργατικό δυναμικό. Η ανεργία ορίζεται ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού και για να θεωρηθεί κάποιος άνεργος θα πρέπει ταυτόχρονα να είναι ικανός για εργασία, να επιθυμεί να εργαστεί, να μη βρίσκει απασχόληση. Έπειτα, παρουσιάστηκαν διαγραμματικά και αναλύθηκαν οι ροές προς την αγορά εργασίας και εξετάστηκαν τα σημαντικότερα είδη της ανεργίας που είναι η

ακούσια και εκούσια ανεργία, η ανεργία τριβής, η διαρθρωτική ανεργία, η κεϋνσιανή ή κυκλική ανεργία, η εποχιακή ανεργία. Έγινε, παράλληλα, αναφορά στις δυσάρεστες για την οικονομία αλλά και την κοινωνία, συνέπειες της ανεργίας. Ωστόσο, σημαντικές είναι και οι επιπτώσεις για το ίδιο το άτομο που παραμένει για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς απασχόληση. Τέλος, αναφέρθηκαν οι τρόποι καταπολέμησης της ανεργίας με το κράτος να επιβάλλεται να αναλάβει καθοριστικό ρόλο. Καλείται να προχωρήσει στη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για την ενίσχυση και την προώθηση της απασχόλησης με βαθιές τομές στην οικονομία, την κοινωνία, το εκπαιδευτικό σύστημα. Οι επιχειρήσεις, παράλληλα, οφείλουν να αναλάβουν το μερίδιο της ευθύνης που τις αναλογεί αυξάνοντας τις θέσεις εργασίας και δίνοντας στους νέους, κυρίως, περισσότερες και καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης πολλών οικονομολόγων. Ο πρώτος που ασχολήθηκε με το θέμα αυτό ήταν ο Νεοζηλανδός οικονομολόγος A.W. Phillips, γι' αυτό και η καμπύλη που περιγράφει την αντίστροφη σχέση πληθωρισμού και ανεργίας είναι γνωστή ως καμπύλη Phillips. Στην ουσία η καμπύλη Phillips είναι ένας διαφορετικός τρόπος έκφρασης της συνολικής προσφοράς.

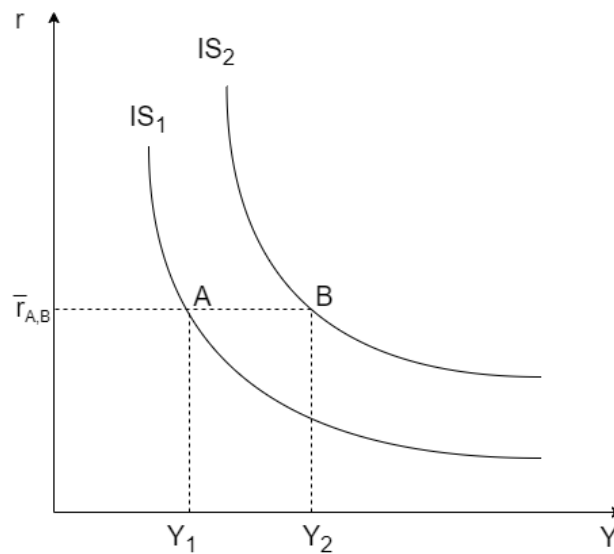
Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η αρνητική σχέση πληθωρισμού και ανεργίας η οποία γίνεται κατανοητή με τη βοήθεια της ανάλυσης της συνάρτησης συνολικής ζήτησης και της συνάρτησης συνολικής προσφοράς. Η ισορροπία ανάμεσα στη ζήτηση και την προσφορά στην αγορά αγαθών μας οδηγεί στην επίτευξη εισοδήματος ισορροπίας. Εκτός όμως από την αγορά αγαθών υπάρχει και η αγορά χρήματος και η ισορροπία σ' αυτές τις δύο αγορές δίνεται από το σημείο τομής των καμπυλών IS και LM. Αναλύεται και ερμηνεύεται το υπόδειγμα IS-LM το οποίο ορίζει τη θέση και την κλίση της καμπύλης συνολικής ζήτησης και εξετάζεται η ισορροπία στη μακροχρόνια περίοδο. Τέλος, παρουσιάζεται η βραχυχρόνια και μακροχρόνια καμπύλη Phillips και η σχέση της με την αγορά εργασίας.

3.2 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ IS-LM

Πριν από την ανάλυση των συναρτήσεων συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς θα παρουσιαστεί το υπόδειγμα IS-LM το οποίο αποτελείται από δύο μέρη, τη συνάρτηση – καμπύλη IS και τη συνάρτηση – καμπύλη LM. Η συνάρτηση IS που προέρχεται από τα αρχικά «Investment» και «Saving» εξετάζει την ισορροπία στην αγορά αγαθών ενώ η LM που προέρχεται από τα αρχικά «Liquidity» και «Money» εξετάζει την ισορροπία στην αγορά χρήματος (Πουρναράκης, 2001).

Η IS είναι η καμπύλη που μας δείχνει τους διάφορους συνδυασμούς επιτοκίων (r) και εισοδήματος (Y) για τους οποίους έχουμε ισορροπία στην αγορά αγαθών. Παρατηρώντας το διάγραμμα 3.1 βλέπουμε πως η κλίση της καμπύλης IS είναι αρνητική δηλαδή όσο μειώνεται το επιτόκιο (r) αυξάνεται το εισόδημα (Y). Η καμπύλη IS μας παρουσιάζει όλους τους πιθανούς συνδυασμούς επιτοκίων και εισοδημάτων,

θεωρώντας τη δημοσιονομική πολιτική που εφαρμόζει το κράτος δεδομένη (Πουρναράκης, 2001).

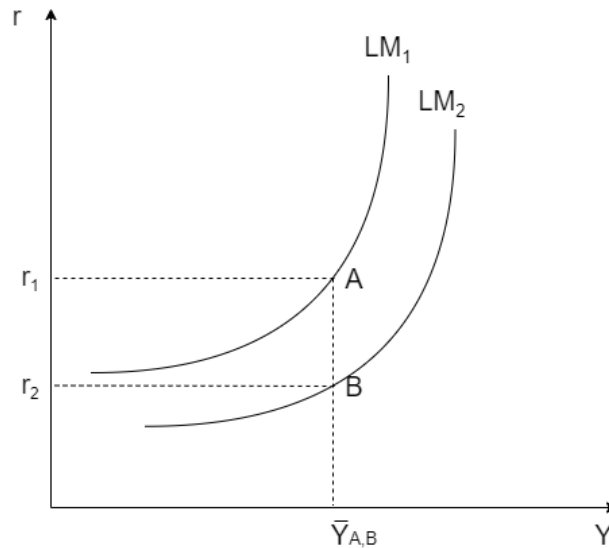

Διάγραμμα 3.1 Μετατοπίσεις της Καμπύλης IS

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Η αύξηση των κρατικών δαπανών ή η μείωση των φόρων οδηγούν σε αύξηση της ζήτησης των αγαθών και υπηρεσιών, με αποτέλεσμα τη μετατόπιση της καμπύλης IS προς τα δεξιά από τη θέση IS_1 στη θέση IS_2 . Αντίθετα, η μείωση των κρατικών δαπανών ή η αύξηση των φόρων οδηγεί στη μείωση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών και η καμπύλη IS μετατοπίζεται προς τα αριστερά από τη θέση IS_2 στη θέση IS_1 .

Η LM είναι η καμπύλη που δείχνει τους διάφορους συνδυασμούς επιτοκίου (r) και εισοδήματος (Y) για τους οποίους έχουμε ισορροπία στην αγορά χρήματος και η ζήτηση χρήματος ισούται με την προσφορά χρήματος (Πουρναράκης, 2001). Στο διάγραμμα 3.2 βλέπουμε πως η κλίση της καμπύλης LM είναι θετική, δηλαδή όσο αυξάνεται το επιτόκιο (r) αυξάνεται και το εισόδημα (Y). Η καμπύλη LM παρουσιάζει όλους τους πιθανούς συνδυασμούς επιτοκίων και εισοδημάτων θεωρώντας τη νομισματική πολιτική δεδομένη.

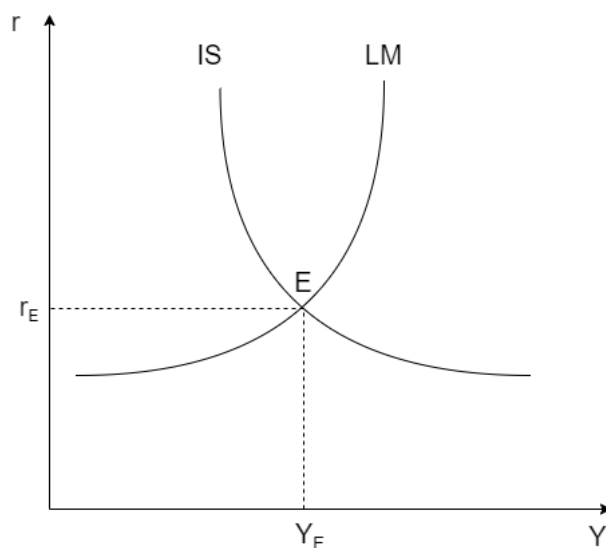

Διάγραμμα 3.2 Μετατοπίσεις της Καμπύλης LM

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Η αύξηση της προσφοράς χρήματος οδηγεί σε μετατόπιση της καμπύλης LM προς τα δεξιά από τη θέση LM_1 στη θέση LM_2 . Αντίθετα, η μείωση της προσφοράς χρήματος μετατοπίζει την καμπύλη LM προς τα αριστερά από τη θέση LM_2 στη θέση LM_1 .

Η ισορροπία λοιπόν στην αγορά αγαθών και στην αγορά χρήματος φαίνεται στο διάγραμμα 3.3 και είναι το σημείο τομής των καμπυλών IS και LM. Το σημείο ισορροπίας είναι το E το οποίο αντιστοιχεί σε επιτόκιο ισορροπίας r_E και σε εισόδημα ισορροπίας Y_E .

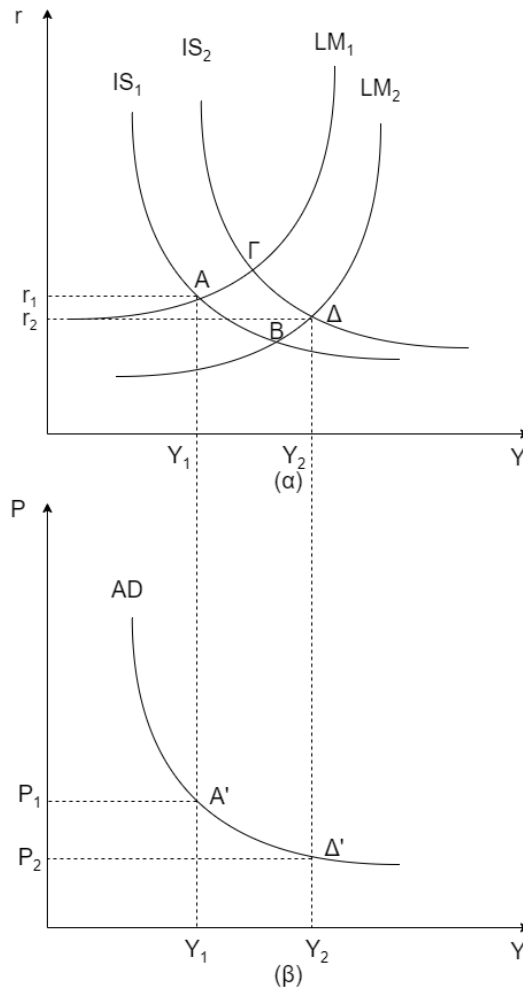

Διάγραμμα 3.3 Ισορροπία στο Υπόδειγμα IS-LM

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

3.3 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Η ισορροπία στην αγορά αγαθών και στην αγορά χρήματος, όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα, είναι το σημείο τομής των καμπυλών IS_1 και LM_1 δηλαδή το σημείο Α του διαγράμματος 3.4α όπου το επιτόκιο ισορροπίας είναι r_1 και το εισόδημα ισορροπίας Y_1 . Μια μείωση του γενικού επιπέδου των τιμών από P_1 σε P_2 (Διάγραμμα 3.4β) θα οδηγήσει σε αύξηση της πραγματικής προσφοράς χρήματος με αποτέλεσμα τη μετατόπιση της καμπύλης LM προς τα δεξιά από τη θέση LM_1 στη θέση LM_2 στο σημείο Β (Διάγραμμα 3.4α). Από την άλλη πλευρά, μια αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών θα οδηγήσει σε μείωση της προσφοράς χρήματος με αποτέλεσμα τη μετατόπιση της καμπύλης LM προς τα αριστερά από τη θέση LM_2 στη θέση LM_1 . Με βάση τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ επιπέδου τιμών και εισοδήματος και κατά συνέπεια συνολικής ζήτησης (Πουρναράκης, 2001).

Διάγραμμα 3.4 Καμπύλη Συνολικής Ζήτησης AD

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Οι μεταβολές όμως του γενικού επιπέδου των τιμών δεν θα μετατοπίσουν μόνο την καμπύλη LM. Η μείωση των τιμών από P_1 σε P_2 θα οδηγήσει σε αύξηση της συνολικής ζήτησης με μετατόπιση της IS προς τα δεξιά από την θέση IS_1 στη θέση IS_2 και στο σημείο Γ που είναι το νέο σημείο ισορροπίας. Από την άλλη πλευρά, μια αύξηση των τιμών θα οδηγήσει σε μείωση της ζήτησης, με αποτέλεσμα τη μετατόπιση της καμπύλης IS προς τα αριστερά από την θέση IS_2 στη θέση IS_1 . Με βάση τα παραπάνω, συμπεραίνουμε πως και στην περίπτωση αυτή έχουμε αρνητική σχέση μεταξύ γενικού επιπέδου τιμών και εισοδήματος (συνολικής ζήτησης). Αυτό βέβαια που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι πως οι μεταβολές του γενικού επιπέδου των τιμών, οδηγούν σε ταυτόχρονη μετατόπιση των καμπυλών IS και LM. Άρα, αν μειωθεί το γενικό επίπεδο τιμών από P_1 σε P_2 , οι καμπύλες IS και LM θα μετατοπιστούν ταυτόχρονα προς τα δεξιά και το νέο σημείο ισορροπίας θα είναι το Δ ,

το οποίο προκύπτει από την τομή των καμπυλών IS_2 και LM_2 , όπου το επιτόκιο είναι r_2 , το εισόδημα Y_2 και το επίπεδο τιμών P_2 .

Στο διάγραμμα 3.4β φαίνεται η σχέση γενικού επιπέδου τιμών και εισοδήματος (συνολικής ζήτησης). Το αρχικό σημείο ισορροπίας A, το οποίο προκύπτει από την τομή των IS_1 και LM_1 αντιστοιχεί σε επίπεδο τιμών P_1 και εισόδημα (συνολική ζήτηση) Y_1 και δίνεται το σημείο A' στο διάγραμμα 3.4β. Ομοίως, το σημείο Δ' προκύπτει από την μείωση των τιμών από P_1 σε P_2 και τις μετατοπίσεις των καμπυλών IS και LM και αντιστοιχεί σε επίπεδο τιμών P_2 και εισοδήματος Y_2 . Οι ταυτόχρονες μεταβολές του γενικού επιπέδου τιμών μας δίνουν περισσότερους συνδυασμούς τιμών και εισοδήματος (συνολική ζήτηση). Από την ένωση των σημείων A' και Δ', προκύπτει η καμπύλη συνολικής ζήτησης AD, που φαίνεται στο διάγραμμα 3.4β. Η καμπύλη συνολικής ζήτησης AD δείχνει όλους τους πιθανούς συνδυασμούς τιμών και αγαθών που επιθυμούν οι καταναλωτές (Πουρναράκης, 2001). Η κλίση της είναι αρνητική και οποιαδήποτε μείωση των τιμών από P_1 σε P_2 οδηγεί σε αύξηση του εισοδήματος (ζήτησης) από Y_1 σε Y_2 .

Η συνολική δαπάνη από την οποία προκύπτει η εξίσωση της συνολικής ζήτησης είναι το άθροισμα των δαπανών για καταναλωτικά αγαθά (C), των επενδύσεων (I), των δημοσίων δαπανών (G) και των καθαρών εξαγωγών (NX) και δίνεται από την σχέση:

$$Y=C+I+G+NX \quad (3.1)$$

Η συνολική ζήτηση μπορεί να είναι είτε μεγαλύτερη είτε μικρότερη από το εισόδημα αλλά για να υπάρχει ισορροπία θα πρέπει να είναι ίση με αυτό. Έτσι προκύπτει η εξίσωση της συνολικής ζήτησης:

$$AD=C+I_p+G+NX \quad (3.2)$$

όπου I_p είναι η προγραμματισμένη επένδυση.

Από την εξίσωση της συνολικής ζήτησης, η κατανάλωση, η επένδυση και οι καθαρές εξαγωγές εξαρτώνται άμεσα από το επίπεδο των τιμών ενώ οι δημόσιες δαπάνες λογίζονται ως μία πάγια και σταθερή μεταβλητή (Mankiw, 2002). Ο τρόπος με τον οποίο οι μεταβολές στο γενικό επίπεδο τιμών καθορίζουν την ποσότητα

αγαθών και υπηρεσιών που ζητείται για κατανάλωση, για επενδύσεις και καθαρές εξαγωγές, ερμηνεύει την αρνητική κλίση της καμπύλης ζήτησης.

Για την κατανάλωση ισχύει το αποτέλεσμα του Ρίγου για τον πλούτο, όπου οι καταναλωτές όταν μειώνεται το γενικό επίπεδο τιμών αισθάνονται πλουσιότεροι αφού αυξάνεται το πραγματικό τους εισόδημα και έτσι καταναλώνουν και δαπανούν περισσότερα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ζητούμενης ποσότητας αγαθών και υπηρεσιών.

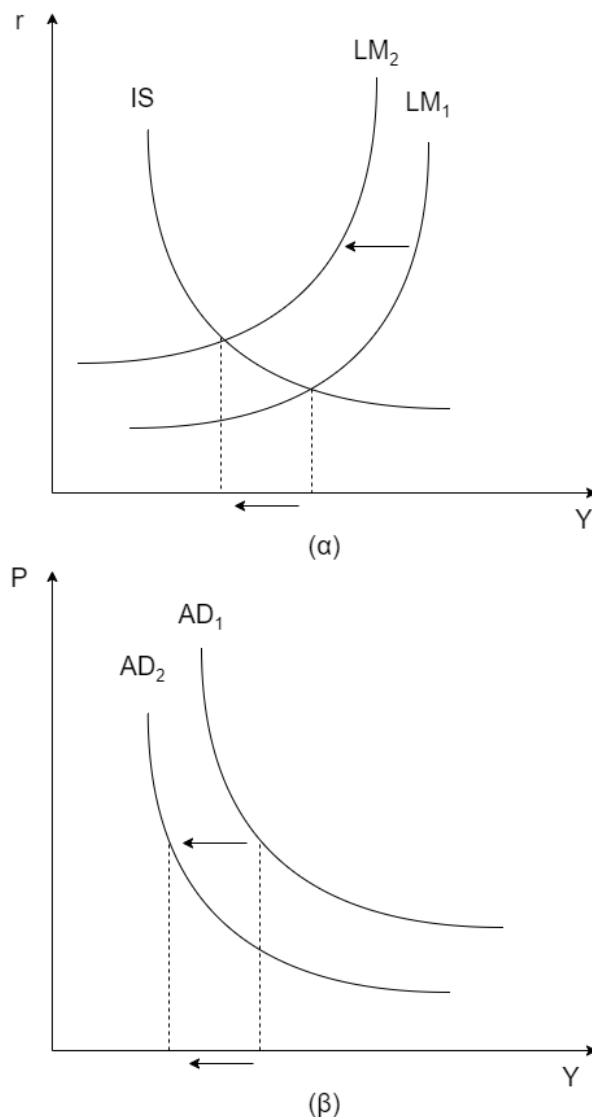
Για τις επενδύσεις ισχύει η θεωρία του Keynes για το επιτόκιο, όπου η μείωση του γενικού επιπέδου των τιμών οδηγεί σε μείωση του επιτοκίου, γεγονός που ενθαρρύνει τις επενδύσεις και κατά συνέπεια αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα για αγαθά και υπηρεσίες.

Τέλος, για τις καθαρές εξαγωγές ισχύει το αποτέλεσμα Mundell – Flemming για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, όπου η μείωση των τιμών οδηγεί σε μείωση των επιτοκίων και έτσι η πραγματική τιμή συναλλάγματος μειώνεται. Η μείωση – υποτίμηση αυτή αυξάνει τις καθαρές εξαγωγές και κατά συνέπεια αυξάνει και τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Όλα τα παραπάνω, λοιπόν, αποδεικνύουν την αρνητική σχέση μεταξύ επιπέδου τιμών και ζητούμενης ποσότητας αγαθών και υπηρεσιών και ερμηνεύουν την αρνητική κλίση της καμπύλης συνολικής ζήτησης.

Δεν είναι μόνο οι μεταβολές του γενικού επιπέδου των τιμών που επηρεάζουν τη ζητούμενη ποσότητα. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι παράγοντες, οι οποίοι αν μεταβληθούν, προκαλούν τη μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης, όπως για παράδειγμα, οι μεταβολές στο πρόγραμμα δαπανών καταναλωτών και επιχειρήσεων ή οι μεταβολές στη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Αυτό συμβαίνει, διότι οι μεταβολές αυτές οδηγούν σε μετατόπιση τις καμπύλες IS και LM, από τις οποίες εξάγεται η καμπύλη συνολικής ζήτησης AD.

Οι μεταβολές στη νομισματική πολιτική επηρεάζουν άμεσα την προσφορά χρήματος. Η μείωση της προσφοράς χρήματος οδηγεί σε μετατόπιση της καμπύλης LM από τη θέση LM_1 στη θέση LM_2 όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3.5α. Επειδή για κάθε ζητούμενη ποσότητα οι τιμές είναι χαμηλότερες και για κάθε τιμή η ζητούμενη

ποσότητα είναι μικρότερη, η καμπύλη συνολικής ζήτησης AD μετατοπίζεται από την θέση AD_1 στη θέση AD_2 σύμφωνα με το διάγραμμα 3.5β.

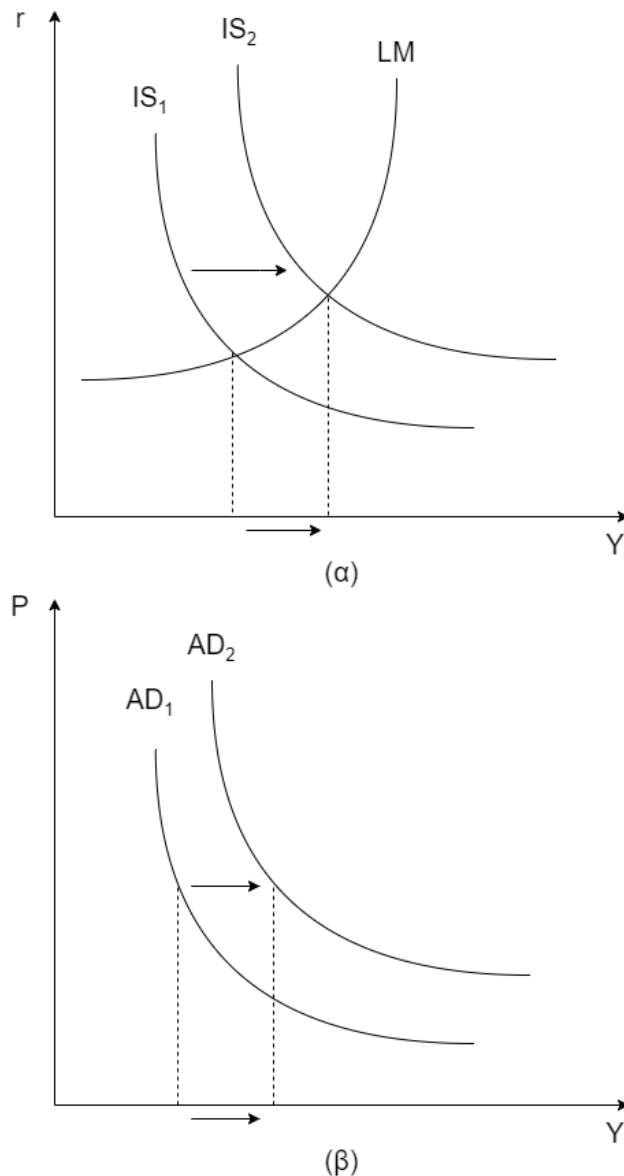

Διάγραμμα 3.5 Νομισματική πολιτική – Μετατόπιση της Καμπύλης Συνολικής Ζήτησης AD

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα θα έχουμε αν αυξηθεί η προσφορά χρήματος στην οικονομία. Η καμπύλη LM μετατοπίζεται προς τα δεξιά από την θέση LM_2 στη θέση LM_1 (διάγραμμα 3.5.α). Επειδή, για κάθε ζητούμενη ποσότητα οι τιμές είναι υψηλότερες και για κάθε τιμή η ζητούμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη, η καμπύλη συνολικής ζήτησης μετατοπίζεται από τη θέση AD_2 στη θέση AD_1 αφού έχουμε αύξηση της ζήτησης (διάγραμμα 3.5.β).

Οι μεταβολές στη δημοσιονομική πολιτική, όπως για παράδειγμα οι μεταβολές στη φορολογία ή στο πρόγραμμα δημοσίων δαπανών επηρεάζουν άμεσα την καμπύλη IS. Όταν οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται η καμπύλη IS μετατοπίζεται προς τα δεξιά από την θέση IS_1 στη θέση IS_2 (διάγραμμα 3.6.α). Έτσι, η ζήτηση αυξάνεται με αποτέλεσμα τη μετατόπιση της συνολικής ζήτησης AD από τη θέση AD_1 στη θέση AD_2 (διάγραμμα 3.6.β).

Διάγραμμα 3.6 Δημοσιονομική πολιτική – Μετατόπιση της Καμπύλης Συνολικής Ζήτησης AD

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα θα επιφέρει η μείωση των δημοσίων δαπανών όπου η καμπύλη IS θα μετατοπιστεί προς τα αριστερά από τη θέση IS₂ στη θέση IS₁. Αυτό θα οδηγήσει σε μείωση της ζήτησης, δηλαδή σε μετατόπιση της καμπύλης συνολικής ζήτησης AD προς τα αριστερά από τη θέση AD₂ στη θέση AD₁, αφού έχουμε μείωση της ζήτησης (διάγραμμα 3.6.β).

Όταν έχουμε μείωση της φορολογίας η καμπύλη IS μετατοπίζεται προς τα δεξιά από τη θέση IS₁ στη θέση IS₂ (διάγραμμα 3.6.α). Αφού το εισόδημα αυξάνεται, αυξάνεται και η κατανάλωση και η καμπύλη συνολική ζήτησης μετατοπίζεται προς τα δεξιά από τη θέση AD₁ στη θέση AD₂. Τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα θα επιφέρει η αύξηση των φόρων, όπου η καμπύλη IS μετατοπίζεται αριστερά από τη θέση IS₂ στη θέση IS₁ (διάγραμμα 3.6.α). Έτσι, τη μείωση του εισοδήματος ακολουθεί η μείωση της κατανάλωσης και η καμπύλη συνολικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τα αριστερά από τη θέση AD₂ στη θέση AD₁.

3.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Η καμπύλη της συνολικής προσφοράς είναι αυτή που προσδιορίζει το γενικό επίπεδο των τιμών αφού η καμπύλη της συνολικής ζήτησης μας δείχνει μόνο τη σχέση του γενικού επιπέδου των τιμών και της συνολικής ζήτησης. Η καμπύλη της συνολικής προσφοράς AS είναι η καμπύλη που μας δείχνει τη σχέση τιμών και ποσότητας αγαθών που προσφέρεται (Mankiw, 1997). Μας δείχνει με λίγα λόγια την ποσότητα των αγαθών που παράγεται και πωλείται από τις επιχειρήσεις για κάθε επίπεδο τιμών.

Η εξίσωση της συνολικής προσφοράς δίνεται από τη σχέση:

$$AS = \bar{Y} + \alpha(P - P^e) \quad (3.3)$$

Το \bar{Y} είναι φυσικό επίπεδο – ποσότητα παραγωγής πλήρους απασχόλησης, P είναι το επίπεδο τιμών, P^e είναι το αναμενόμενο επίπεδο τιμών και α ο συντελεστής που μας δείχνει κατά πόσο το επίπεδο παραγωγής επηρεάζεται από τις μη αναμενόμενες αλλαγές στο επίπεδο τιμών. Το \bar{Y} ονομάζεται φυσικό επίπεδο παραγωγής γιατί μας δείχνει το επίπεδο παραγωγής της οικονομίας, όταν η ανεργία βρίσκεται στο φυσικό ποσοστό της. Η παραπάνω εξίσωση γράφεται και ως:

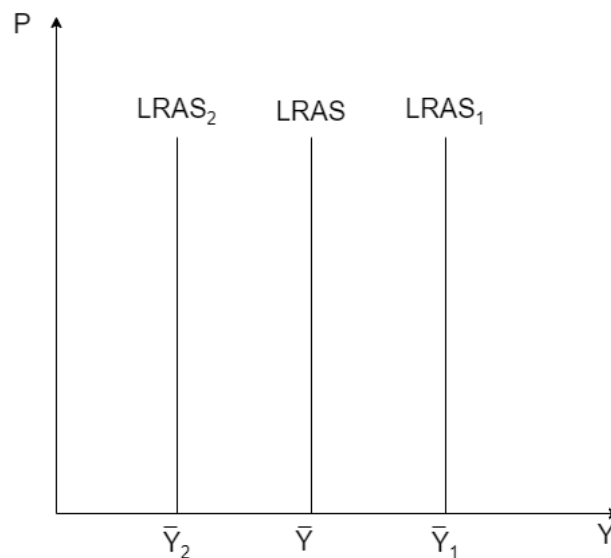
$$Y = \bar{Y} + \alpha(P - P^e) \quad (3.4)$$

και λύνοντας ως προς P έχουμε:

$$P = P^e + \frac{1}{\alpha}(Y - \bar{Y}) \quad (3.5)$$

όπου $\frac{1}{\alpha}$ είναι η κλίση της καμπύλης της συνολικής προσφοράς.

Διαφορετική είναι η μορφή της καμπύλης συνολικής προσφοράς στη μακροχρόνια και διαφορετική στη βραχυχρόνια περίοδο. Σύμφωνα με την κλασική θεωρία, στη μακροχρόνια περίοδο η ποσότητα που παράγεται και προσφέρεται από τις επιχειρήσεις είναι σταθερή και ανεξάρτητη από το επίπεδο τιμών. Συνεπώς, η καμπύλη της συνολικής προσφοράς LRAS είναι μια ευθεία γραμμή κάθετη στον άξονα y στο σημείο \bar{Y} . Εάν το φυσικό επίπεδο παραγωγής αυξηθεί, η καμπύλη LRAS μετατοπίζεται δεξιά από τη θέση LRAS στη θέση $LRAS_1$, ενώ εάν αυτό μειωθεί μετατοπίζεται αριστερά από τη θέση LRAS στη θέση $LRAS_2$ (Διάγραμμα 3.7).

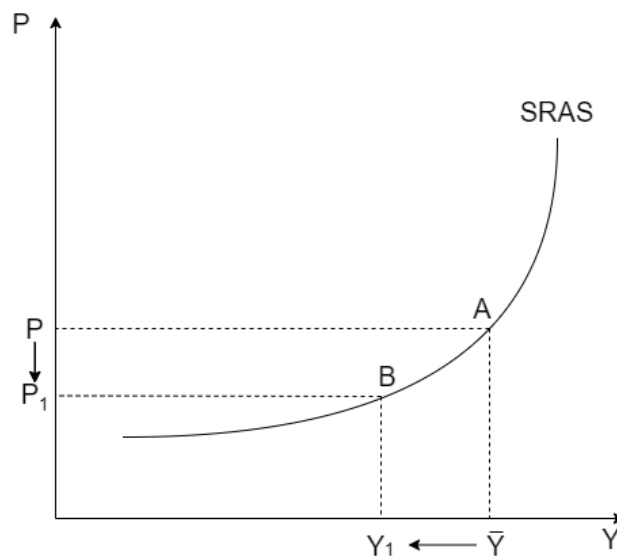

Διάγραμμα 3.7 Μακροχρόνια Καμπύλη Συνολικής Προσφοράς AS

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

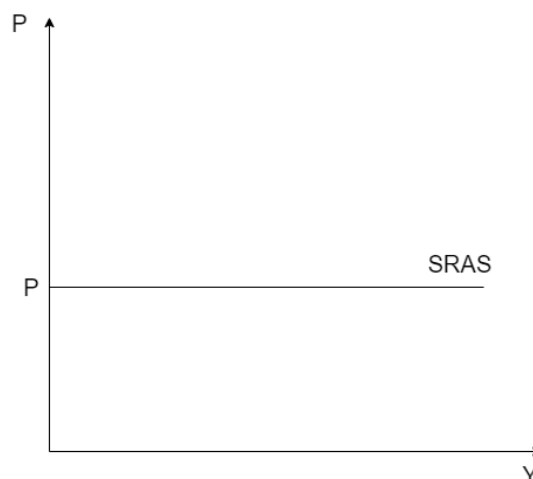
Σύμφωνα με τον Keynes στη βραχυχρόνια περίοδο η σχέση μεταξύ γενικού επιπέδου τιμών και παραγωγής είναι θετική, γεγονός που σημαίνει πως όταν οι τιμές αυξάνονται πάνω από το αναμενόμενο επίπεδο, η παραγωγή αυξάνεται πάνω από το φυσικό επίπεδό της και αντίστροφα, όταν οι τιμές μειώνονται κάτω από το αναμενόμενο επίπεδο, η παραγωγή μειώνεται πάνω από το φυσικό επίπεδό της.

Συνεπώς η βραχυχρόνια καμπύλη συνολικής προσφοράς SRAS έχει θετική κλίση, όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3.8α. Εάν το επίπεδο τιμών παραμένει σταθερό, που είναι μια ακραία και απίθανη περίπτωση, η καμπύλη είναι μια ευθεία γραμμή παράλληλη στον οριζόντιο άξονα y . Οι μεταβολές στο προσδοκώμενο επίπεδο τιμών ή οι μεταβολές στο φυσικό επίπεδο παραγωγής έχουν σαν αποτέλεσμα τη μετατόπιση της βραχυχρόνιας καμπύλης συνολικής προσφοράς SRAS.

Διάγραμμα 3.8α Βραχυχρόνια Καμπύλη Συνολικής Προσφοράς AS

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

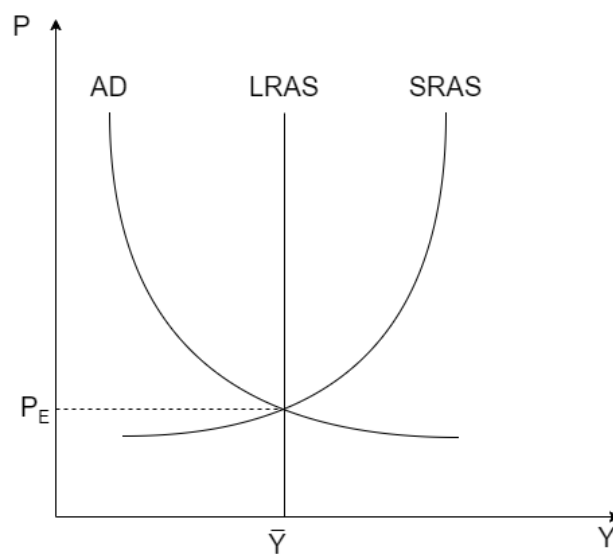

Διάγραμμα 3.8β Βραχυχρόνια Καμπύλη Συνολικής Προσφοράς AS – Σταθερό Επίπεδο Τιμών

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

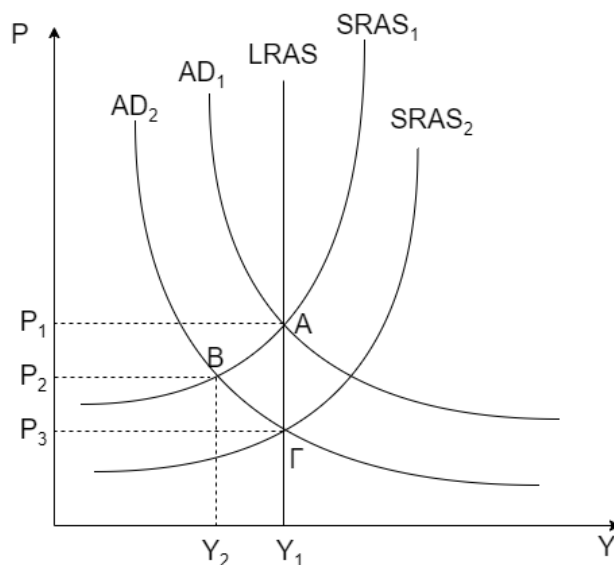
3.5 Η ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ

Το σημείο τομής των καμπυλών συνολικής ζήτησης AD και μακροχρόνιας καμπύλης συνολικής προσφοράς LRAS μας δίνει την ισορροπία της οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο. Από το ίδιο σημείο διέρχεται και η βραχυχρόνια καμπύλη συνολικής προσφοράς SRAS (Διάγραμμα 3.9). Το σημείο αυτό μεταβάλλεται, όταν μεταβάλλονται και οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης και της προσφοράς με συνέπεια τις μετατοπίσεις αυτών των καμπυλών. Εάν μειωθεί η ζήτηση, η καμπύλη συνολικής ζήτησης AD μετατοπίζεται προς τα αριστερά από τη θέση AD_1 στη θέση AD_2 και το νέο σημείο ισορροπίας είναι το B αφού η οικονομία κινείται πάνω στην καμπύλη συνολικής προσφοράς $LRAS_1$ (Διάγραμμα 3.10). Η τιμή και η παραγωγή μειώνονται από P_1 και Y_1 σε P_2 και Y_2 αντίστοιχα.

Διάγραμμα 3.9 Ισορροπία στη Μακροχρόνια Περίοδο

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

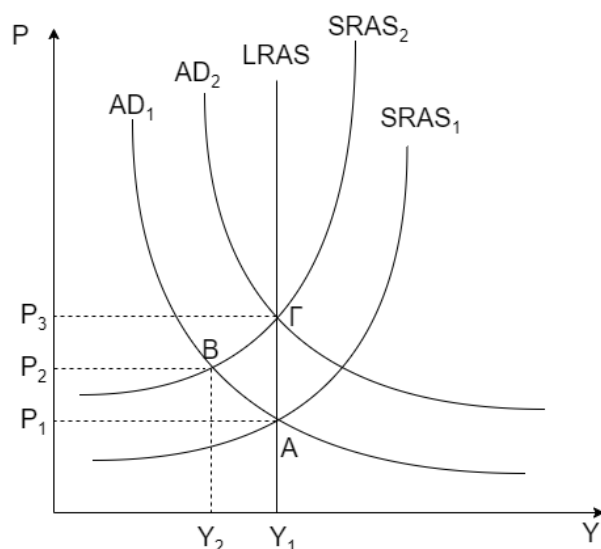

Διάγραμμα 3.10 Οι επιδράσεις της μετατόπισης της Καμπύλης AD

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Η εφαρμογή μιας σταθεροποιητικής οικονομικής πολιτικής θα επαναφέρει την οικονομία στην αρχική ισορροπία και θα έχει ως στόχο τη διατήρηση των τιμών και της παραγωγής στα φυσικά τους επίπεδα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την αύξηση της ζήτησης και τη μετατόπιση της καμπύλης AD από τη θέση AD_2 στη θέση AD_1 (διάγραμμα 3.10). Έτσι, η οικονομία, επανέρχεται στο αρχικό σημείο ισορροπίας A. Ένας δεύτερος τρόπος για να επανέλθει η αρχική ισορροπία είναι να λειτουργήσει η οικονομία χωρίς παρεμβάσεις και η κατάσταση να διαμορφωθεί από μόνη της. Εάν αυξηθεί η προσφορά, η καμπύλη συνολικής προσφοράς θα μετατοπιστεί από τη θέση $SRAS_1$ στη θέση $SRAS_2$ (Διάγραμμα 3.10). Έτσι, το νέο σημείο ισορροπίας είναι το Γ όπου η τιμή μειώθηκε στο P_3 , ενώ η παραγωγή επέστρεψε στο αρχικό σημείο ισορροπίας Y_1 . Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως βραχυχρόνια οι μεταβολές της ζήτησης επηρεάζουν την παραγωγή, ενώ μακροχρόνια επηρεάζουν τις τιμές χωρίς επίδραση στην παραγωγή.

Εάν μειωθεί η συνολική προσφορά θα έχουμε μετατόπιση της καμπύλης SRAS από τη θέση $SRAS_1$ στη θέση $SRAS_2$ και το νέο σημείο ισορροπίας θα μετακινηθεί από το σημείο A στο B (Διάγραμμα 3.10).

Διάγραμμα 3.11 Οι επιδράσεις της μετατόπισης της Καμπύλης AS

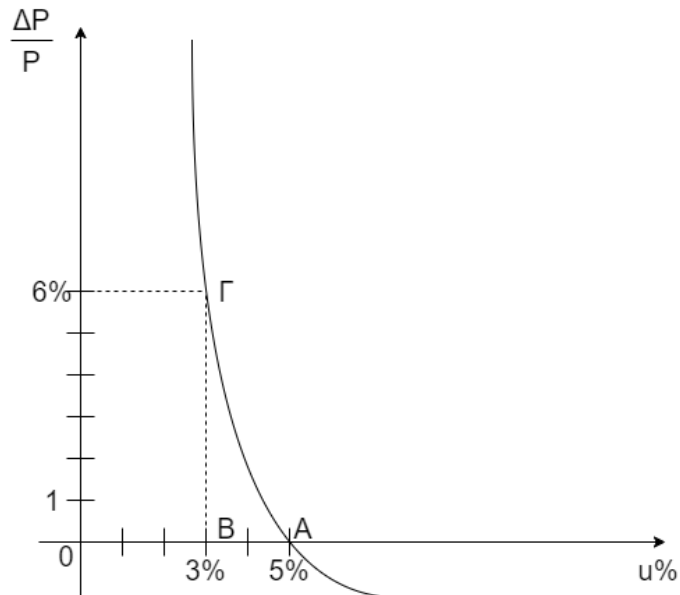
Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Κυρίκος, 2015

Το γενικό επίπεδο τιμών αυξάνεται από P_1 σε P_2 ενώ η παραγωγή μειώνεται από Y_1 σε Y_2 . Με την πάροδο του χρόνου η αγορά επιστρέφει στο αρχικό σημείο ισορροπίας A. Υπάρχει περίπτωση, παράλληλα με τη μείωση της συνολικής προσφοράς να έχουμε και αύξηση της συνολικής ζήτησης (μετατόπιση δεξιά) σε μια προσπάθεια αναχαίτισης των επιπτώσεων που επιφέρει η μείωση της προσφοράς. Έτσι, η καμπύλη AD μετατοπίζεται δεξιά από τη θέση AD_1 στη θέση AD_2 και το νέο σημείο ισορροπίας είναι πλέον το Γ όπου αυξάνεται μόνο η τιμή από P_1 σε P_3 , ενώ η παραγωγή παραμένει σταθερή. Αποτέλεσμα λοιπόν των μεταβολών της συνολικής προσφοράς είναι η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών και η μείωση της παραγωγής.

3.6 Η ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS

Ένας εναλλακτικός τρόπος έκφρασης της συνολικής προσφοράς όπως έχει αναφερθεί είναι η καμπύλη Phillips. Αρχικά, η καμπύλη Phillips εξέταζε την αρνητική σχέση μεταξύ του ποσοστού της ανεργίας και του ποσοστού μεταβολής των ονομαστικών μισθών στο Ηνωμένο Βασίλειο την περίοδο 1861 – 1957. Αυτός που ασχολήθηκε πρώτος με τη μελέτη της σχέσης αυτής ήταν ο Νεοζηλανδός οικονομολόγος A.W. Phillips, γι' αυτό και η καμπύλη φέρει το όνομά του. Στη βιβλιογραφία, ωστόσο, ο ρυθμός μεταβολής των ονομαστικών μισθών έχει αντικατασταθεί από τον ρυθμό μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών. Έτσι, η

καμπύλη Phillips δείχνει την αρνητική σχέση που υπάρχει μεταξύ του ποσοστού της ανεργίας και του ποσοστού μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών, δηλαδή τον ρυθμό πληθωρισμού (Mankiw, 2002).

Διάγραμμα 3.12 Η Καμπύλη Phillips

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Στο διάγραμμα 3.12 παρατηρούμε πως όταν η ανεργία αυξάνεται, ο ρυθμός πληθωρισμού μειώνεται και αντίστροφα. Η ανάλυση της συνάρτησης συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς, όπως είδαμε, βοηθούν στην κατανόηση της αρνητικής αυτής σχέσης. Από τα διαγράμματα των καμπυλών συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς συμπεραίνουμε πως όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ ζήτησης και προσφοράς, τόσο ευκολότερα μεταβάλλεται το γενικό επίπεδο τιμών. Όταν αυξάνεται η ζήτηση, κατά συνέπεια και οι τιμές, αυξάνεται η παραγωγή και το εισόδημα και μειώνεται η ανεργία. Από την άλλη πλευρά, όταν μειώνεται η ζήτηση, κατά συνέπεια και οι τιμές, μειώνεται η παραγωγή και το εισόδημα και αυξάνεται η ανεργία.

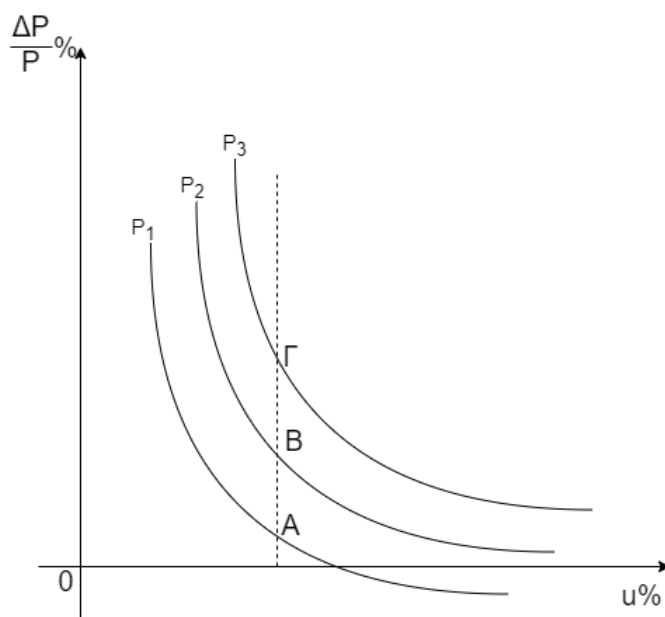
Μελετώντας το διάγραμμα 3.12 βλέπουμε πως η καμπύλη Phillips τέμνει τον οριζόντιο άξονα στο σημείο A όπου η ανεργία είναι 5%. Στο σημείο αυτό ο πληθωρισμός είναι μηδέν και διατηρείται σταθερό το γενικό επίπεδο τιμών. Σε σημεία της καμπύλης με χαμηλότερη ανεργία ο ρυθμός πληθωρισμού αυξάνει, ενώ σε σημεία με υψηλότερα ποσοστά ανεργίας από το A οι τιμές έχουν πτωτική πορεία

και ο πληθωρισμός γίνεται αρνητικός. Η κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας φαίνεται από τα επίπεδα της ανεργίας καθώς και τις πιέσεις που ασκούνται στον εργατικό μισθό. Όταν η ανεργία μειώνεται, η πίεση για αύξηση των μισθών γίνεται εντονότερη και αντιστρόφως όταν η ανεργία αυξάνεται, η πίεση για αύξηση των μισθών εξασθενεί (Λιανός & Μπένος, 1992).

Ωστόσο, η καμπύλη Phillips περιέχει και μια μεγάλη αντίφαση στους στόχους της κάθε οικονομίας να επιτύχει ταυτόχρονα πλήρη απασχόληση και σταθερό επίπεδο τιμών. Η μελέτη της στο διάγραμμα 3.12 μας δείχνει πως όταν η οικονομία βρίσκεται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης το ποσοστό της ανεργίας τριβής είναι 3% στο σημείο Β. Το ποσοστό της ανεργίας όμως είναι 5% με ταυτόχρονη σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών. Εάν θεωρηθεί πως αυτό το ποσοστό της ανεργίας είναι υψηλό και πρέπει να μειωθεί στο 3% με αύξηση π.χ. των δημοσίων δαπανών, η καμπύλη Phillips μας δείχνει πως αυτό μπορεί να συμβεί, εάν αυξηθεί το επίπεδο των τιμών κατά 6%. Η επίτευξη λοιπόν ενός στόχου της οικονομικής πολιτικής απαιτεί την ταυτόχρονη θυσία κάποιου άλλου. Εδώ, λοιπόν, καλείται κάθε οικονομία να επιλέξει τις κατάλληλες πολιτικές και τον κατάλληλο συνδυασμό πληθωρισμού και ανεργίας που να είναι κοινωνικά αποδεκτά. Συνήθως ακραία σημεία της καμπύλης Phillips με υψηλό πληθωρισμό ή υψηλά ποσοστά ανεργίας δε γίνονται εύκολα αποδεκτά από την κοινωνία, γι' αυτό και οι ασκούντες οικονομική πολιτική προσπαθούν να επιτύχουν χαμηλά ποσοστά ανεργίας με όσο το δυνατό χαμηλότερο ρυθμό πληθωρισμού (Λιανός & Μπένος, 1992).

Βραχυχρόνια καμπύλη Phillips

Αποδείχθηκε, από την οικονομική πραγματικότητα, πως η καμπύλη Phillips παρουσιάζει μια βραχυχρόνια μόνο σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Είναι γεγονός πως πολλές φορές στην οικονομία παρουσιάζονται ταυτόχρονα αύξηση του πληθωρισμού και της ανεργίας, δηλαδή έχουμε θετική σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεγεθών. Έτσι, παρατηρώντας τα σημεία Α, Β, Γ του διαγράμματος 3.13, αποδεικνύεται πως η καμπύλη Phillips είναι μια βραχυχρόνια σχέση και συνεπώς μετατοπίζεται από τη θέση P_1 , P_2 , P_3 κ.λπ. και τελικά το ίδιο ποσοστό ανεργίας μπορεί να συμβαδίζει με διαφορετικούς ρυθμούς πληθωρισμού.

Διάγραμμα 3.13 Μετατοπίσεις της Καμπύλης Phillips

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Μακροχρόνια καμπύλη Phillips

Πολλοί οικονομολόγοι, οι οποίοι ονομάζονται μονεταριστές, θεωρούν πως δεν υπάρχει πάντα σταθερή αρνητική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Εάν υφίσταται μια τέτοια σχέση, αυτή είναι μόνο βραχυχρόνια και υποστηρίζουν πως τα σημεία της καμπύλης Phillips δεν αποτελούν σημεία ισορροπίας για την οικονομία. Η θεωρία τους βασίζεται σε δύο κυρίως στοιχεία: α) στην ύπαρξη του φυσικού ποσοστού ανεργίας και β) στην έλλειψη της αυταπάτης του χρήματος (Λιανός & Μπένος, 1992).

α) Το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι το ποσοστό ανεργίας που υπάρχει, όταν η οικονομία βρίσκεται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Πλήρης απασχόληση όμως δε σημαίνει πως η ανεργία είναι μηδέν, αφού πάντα θα υπάρχει ένα ποσοστό ανεργίας που θα γίνεται ανεκτό κάτω από φυσιολογικές συνθήκες, δηλαδή πάντα θα υπάρχει το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Παρόλο που δεν είναι δυνατόν και λογικό σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης να υπάρχει ανεργία, οι συγκεκριμένοι οικονομολόγοι υποστήριζαν πως υπάρχει πιθανότητα αυτό να εμφανισθεί. Αυτό συμβαίνει π.χ. όταν υπάρχουν προσωρινά άνεργοι, οι οποίοι εγκαταλείπουν την εργασία τους αναζητώντας μια καλύτερη, όταν υπάρχει εποχιακή μείωση της

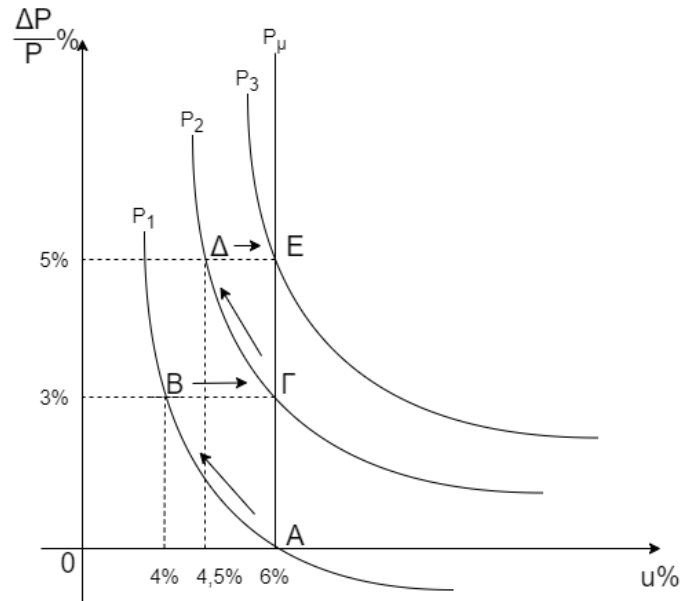
παραγωγής (π.χ. γεωργία και τουρισμός), όταν αλλάζει η διάρθρωση της ζήτησης εργασίας, όταν δεν υπάρχει άμεση ενημέρωση για τις κενές θέσεις εργασίας. Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις περιγράφουν την ανεργία τριβής που εξετάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (Λιανός & Μπένος, 1992).

Αναλύοντας την ανεργία τριβής και τη διαρθρωτική ανεργία γίνεται αντιληπτό πως σε κάθε χρονική στιγμή είναι δυνατό στην οικονομία να εμφανίζονται ταυτόχρονα και τα δύο αυτά είδη ανεργίας, αφού πάντα θα υπάρχουν άτομα που θα αναζητούν εργασία αλλά και επιχειρήσεις που θα δημιουργούν υπερβάλλουσα ζήτηση. Συνεπώς, το συνολικό προϊόν που μπορεί να παραχθεί στην οικονομία δε θα αντιστοιχεί σε μηδενική ανεργία αλλά σ' ένα ποσοστό που είναι το άθροισμα της ανεργίας τριβής και της διαρθρωτικής ανεργίας. Το άθροισμα αυτών των δύο μας δίνει το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Ως ανεκτό ποσοστό της φυσικής ανεργίας θεωρείται το 5%-6% στο οποίο επικρατεί πλήρης απασχόληση αλλά διαφέρει από εποχή σε εποχή και από χώρα σε χώρα (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

Το φυσικό ποσοστό ανεργίας υπάρχει, όταν η οικονομία βρίσκεται σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης γι' αυτό και ονομάζεται και ως ανεργία σε εισόδημα πλήρους απασχόλησης. Έτσι, δημιουργούνται πιέσεις για μείωση των μισθών και των τιμών και το φυσικό ποσοστό ανεργίας υπάρχει, όταν βρίσκεται σε ισορροπία και η αγορά εργασίας. Ο όρος φυσικό ποσοστό ανεργίας, ωστόσο, αποδεικνύει πως αυτό θεωρείται φυσιολογικό, κανονικό και θεμιτό και γι' αυτό δε δημιουργεί πρόβλημα στην οικονομία και την κοινωνία.

β) Οι εργαζόμενοι θεωρείται πως έχουν την αυταπάτη του χρήματος και δεν αντιλαμβάνονται πως οι αυξήσεις του γενικού επιπέδου των τιμών μειώνουν το πραγματικό τους εισόδημα. Οι μονεταριστές όμως θεωρούν πως οι εργαζόμενοι δε πάσχουν από την αυταπάτη του χρήματος και σύντομα συνειδητοποιούν πως όταν αυξάνονται οι τιμές, το πραγματικό τους εισόδημα μειώνεται.

Λαμβάνοντας υπόψη μας το φυσικό ποσοστό ανεργίας και την έλλειψη της αυταπάτης του χρήματος οδηγούμαστε στη δημιουργία της μακροχρόνιας καμπύλης Phillips η οποία προκύπτει από τις συνεχείς μετατοπίσεις της βραχυχρόνιας καμπύλης Phillips. Πραγματικά αυτό φαίνεται στο διάγραμμα 3.14

Διάγραμμα 3.14 Η Μακροχρόνια Καμπύλη Phillips

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Στο σημείο A της καμπύλης P_1 η ανεργία είναι 6% (και πλήρη απασχόληση) και ο πληθωρισμός μηδέν. Εάν οι ασκούντες οικονομική πολιτική θεωρήσουν πως το συγκεκριμένο ποσοστό ανεργίας είναι αρκετά υψηλό, επιδιώκουν να το μειώσουν για παράδειγμα στο 4% με αύξηση της ποσότητας χρήματος και τη μείωση των επιτοκίων, δηλαδή με τη μετατόπιση της καμπύλης συνολικής ζήτησης προς τα δεξιά. Αυτό θα έχει ως άμεση συνέπεια την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, την αύξηση απασχόλησης και του εισοδήματος αλλά και την ταυτόχρονη μείωση του πραγματικού μισθού. Έτσι, η ανεργία μειώνεται στο 4% αλλά παράλληλα αυξάνεται ο πληθωρισμός στο 3%, με αποτέλεσμα η οικονομία να βρεθεί στο σημείο B. Η αύξηση των τιμών οδηγεί σε συρρίκνωση του πραγματικού μισθού και έτσι απορροφάται μέρος της ανεργίας, η οποία υποχωρεί στο 4%.

Το σημείο B όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί σημείο ισορροπίας για την οικονομία, γιατί οι εργαζόμενοι που δεν πάσχουν από την αυταπάτη του χρήματος, γρήγορα αντιλαμβάνονται πως ο πραγματικός τους μισθός μειώνεται λόγω της αύξησης των τιμών, παρόλο που ο ονομαστικός τους μισθός παραμένει αμετάβλητος. Για τον λόγο αυτό θα διεκδικήσουν αυξήσεις των ονομαστικών τους μισθών. Έτσι, θα μειωθεί η ζητούμενη ποσότητα για εργασία, η απασχόληση θα υποχωρήσει σε χαμηλότερα επίπεδα και η ανεργία θα επανέλθει στο 6% που είναι το

φυσικό ποσοστό ανεργίας. Οδηγείται, λοιπόν, η οικονομία σε επίπεδο ανεργίας 6% και ρυθμό πληθωρισμού 3%, δηλαδή στο σημείο Γ της καμπύλης P_2 . Αυτοί που είναι υπεύθυνοι για την άσκηση οικονομικής πολιτικής βλέποντας πως η προσπάθεια μείωσης της ανεργίας απέτυχε, θα προσπαθήσουν να τη μειώσουν εφαρμόζοντας μια πιο επιθετική οικονομική πολιτική. Η οικονομία που ισορροπεί στο σημείο Γ της καμπύλης P_2 θα βρεθεί στο σημείο Δ που αντιστοιχεί σε ποσοστό ανεργίας 4,5% και σε πληθωρισμό 5%. Ούτε όμως αυτό είναι σημείο ισορροπίας για την οικονομία, η οποία τελικά θα ισορροπήσει στο σημείο Ε (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

Από τα σημεία Α, Γ, Ε εξάγεται η μακροχρόνια καμπύλη Phillips η οποία είναι κάθετη προς τον κάθετο άξονα x της ανεργίας στο σημείο του φυσικού ποσοστού ανεργίας, δηλαδή στο ποσοστό ανεργίας που μακροχρόνια δε μπορεί να μειωθεί, εάν δεν αυξηθεί ταυτόχρονα και ο πληθωρισμός.

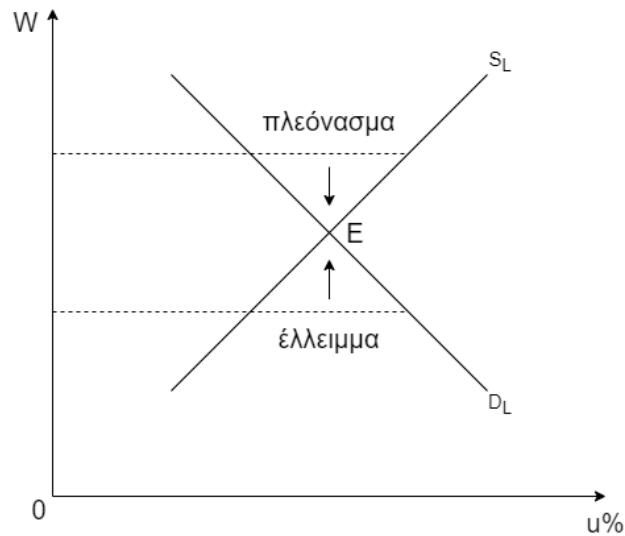
Από την παραπάνω ανάλυση εξάγεται το συμπέρασμα πως η καμπύλη Phillips είναι βραχυχρόνια, πως το ποσοστό ανεργίας δε μπορεί να μειωθεί στη μακροχρόνια περίοδο κάτω από το φυσικό ποσοστό και πως η προσπάθεια για μείωση της ανεργίας κάτω από το φυσικό ποσοστό έχει σαν συνέπεια την άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών, δηλαδή τον πληθωρισμό.

3.7 Η ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS ΚΑΙ Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά από τον A.W. Phillips ο R.Lipsey προσπάθησε αναλύοντας την αγορά εργασίας να δείξει πως μπορεί να εξαχθεί η καμπύλη Phillips. Αρχικά, ανέλυσε τη σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής των ονομαστικών μισθών ($\frac{\Delta W}{W}$) και της υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας. Υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας είναι η διαφορά μεταξύ της ζητούμενης D_L και της προσφερόμενης S_L ποσότητας εργασίας δηλαδή $D_L - S_L$ και παίρνοντάς το σε σχετικούς όρους έχουμε $\frac{D_L - S_L}{S_L}$ (Λιανός & Μπένος, 1992).

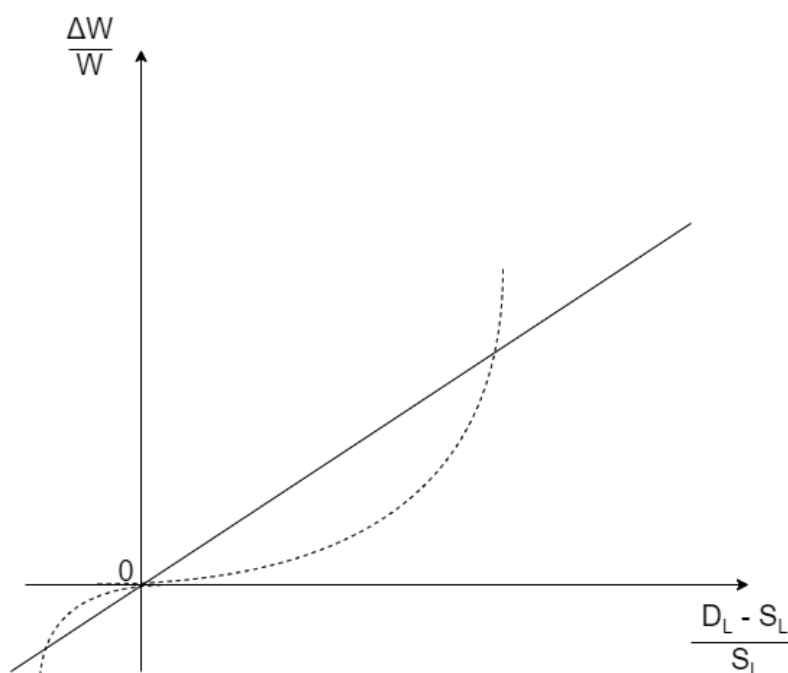
Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ ζητούμενης και προσφερόμενης ποσότητας ($D_L - S_L$), τόσο μεγαλύτερος είναι και ο ρυθμός μεταβολής των ονομαστικών μισθών. Εάν η προσφερόμενη ποσότητα εργασίας είναι μεγαλύτερη από τη ζητούμενη, δηλαδή η διαφορά $D_L - S_L$ είναι αρνητική, ο ονομαστικός μισθός μειώνεται και ο ρυθμός μεταβολής γίνεται αρνητικός. Το σημείο 0 του διαγράμματος 3.16 είναι το σημείο Ε του διαγράμματος 3.15, δηλαδή το σημείο τομής της

καμπύλης συνολικής ζήτησης εργασίας και της καμπύλης συνολικής προσφοράς εργασίας, που είναι το σημείο ισορροπίας στην αγορά εργασίας όπου ισχύει $D_L=S_L$ $\Leftrightarrow D_L-S_L=0$. Η σχέση του ρυθμού μεταβολής των ονομαστικών μισθών $\frac{\Delta W}{W}$ και της σχετικής διαφοράς μεταξύ ζητούμενης και προσφερόμενης ποσότητας $\frac{D_L-S_L}{S_L}$ δεν είναι πάντοτε γραμμική (ευθεία γραμμή) αλλά μπορεί να είναι και μη γραμμική (καμπύλη) (Λιανός & Μπένος, 1992).

Διάγραμμα 3.15 Ισορροπία στην Αγορά Εργασίας

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Διάγραμμα 3.16 Υπερβάλλουσα Ζήτηση Εργασίας

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Η διαφορά μεταξύ ενός διαγράμματος ισορροπίας στην αγορά εργασίας και της καμπύλης Phillips είναι μόνο το σημείο όπου ρυθμός μεταβολής των ονομαστικών μισθών είναι μηδέν. Το σημείο αυτό είναι το σημείο τομής της καμπύλης συνολικής ζήτησης εργασίας και συνολικής προσφοράς εργασίας όπου ισχύει η ισότητα μεταξύ προσφερόμενης και ζητούμενης ποσότητας εργασίας. Στο σημείο αυτό η ανεργία ισούται με μηδέν και ο ρυθμός μεταβολής των μισθών είναι και αυτός μηδενικός. Στο διάγραμμα 3.12 ο ρυθμός μεταβολής των μισθών είναι μηδέν, όταν η ανεργία είναι 5% (φυσικό ποσοστό ανεργίας) και όχι μηδέν (Λιανός & Μπένος, 1992).

Έπειτα, επιχειρήθηκε η ερμηνεία της σχέσης μεταξύ υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας και του ποσοστού της ανεργίας. Μελετώντας το διάγραμμα 3.15 έχουμε:

εάν $S_L > D_L$ τότε υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας: θετική ανεργία

εάν $S_L = D_L$ τότε υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας = μηδέν: μηδενική ανεργία

εάν $S_L < D_L$ τότε υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας = έλλειψη εργασίας: αρνητική ανεργία

Αναλύοντας περισσότερο τις παραπάνω σχέσεις εξάγουμε ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα. Στην αγορά εργασίας πάντα θα υπάρχουν ταυτόχρονα κενές θέσεις εργασίας και επιχειρήσεις που θα αναζητούν προσωπικό για να τις καλύψουν, αλλά και άνεργοι οι οποίοι θα αναζητούν εργασία και δε θα βρίσκουν. Μπορούμε, έτσι, να ορίσουμε την ισορροπία στην αγορά εργασίας και τη ζητούμενη και προσφερόμενη ποσότητα εργασίας.

Γνωρίζουμε πως: (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

Ζητούμενη ποσότητα εργασίας = αριθμός απασχολούμενων + κενές θέσεις εργασίας

$$D_L = E + V$$

Προσφερόμενη ποσότητα εργασίας = αριθμός απασχολούμενων + αριθμός ανέργων

$$S_L = E + U$$

όπου: E = αριθμός απασχολούμενων

V = κενές θέσεις εργασίας

U = αριθμός ανέργων

Για να υπάρχει ισορροπία στην αγορά εργασίας όπως έχει αναφερθεί πρέπει να ισχύει:

$$D_L = S_L$$

$$E + V = E + U$$

$$V = U$$

Ισορροπία λοιπόν στην αγορά εργασίας έχουμε όταν οι κενές θέσεις εργασίας ισούνται με τον αριθμό των ανέργων. Δε σημαίνει όμως πως έχουμε μηδενική ανεργία. Θα υπάρχει ένα ποσοστό (εδώ 5% στο διάγραμμα 3.12) ανεργίας που θα υπάρχει πάντα όταν η αγορά εργασίας βρίσκεται σε ισορροπία. Αυτή είναι η ανεργία τριβής, το ποσοστό της οποίας είναι $U_t = \frac{U}{S}$ και ισούται με το φυσικό ποσοστό ανεργίας.

Με βάση τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας σημαίνει πως οι κενές θέσεις εργασίας (V) είναι περισσότερες από τον αριθμό των ανέργων (U). Ισχύει δηλαδή:

$$D_L > S_L$$

$$E + V > E + U$$

$$V > U$$

Υπάρχει δηλαδή έλλειψη εργασίας που είναι γνωστή ως αρνητική ανεργία.

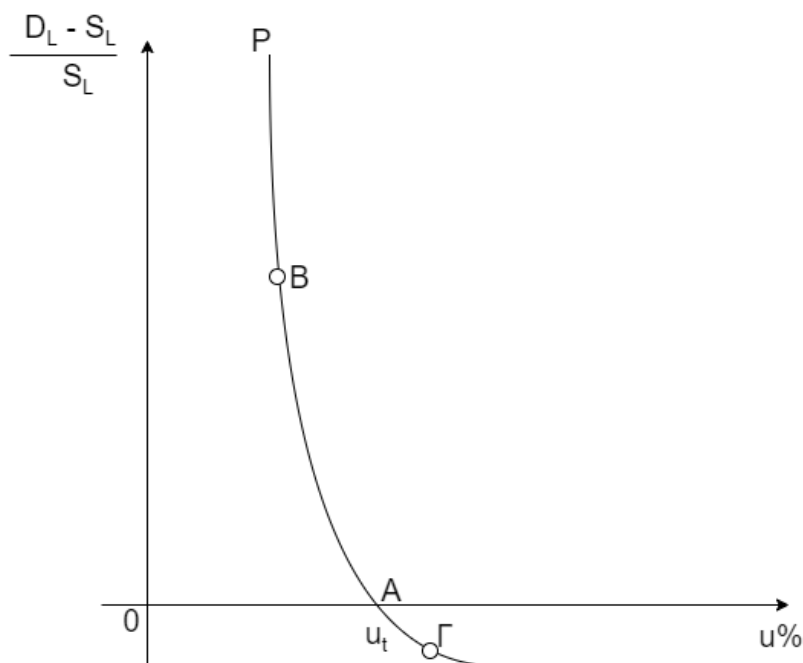
Επίσης, υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας σημαίνει πως ο αριθμός των ανέργων είναι μεγαλύτερος από τις κενές θέσεις εργασίας. Ισχύει δηλαδή:

$$D_L < S_L$$

$$E + V < E + U$$

$$V < U$$

Όπως προαναφέραμε, ο R. Lipsey προσπάθησε να ερμηνεύσει τον τρόπο με τον οποίο εξάγεται η καμπύλη Phillips αναλύοντας την αγορά εργασίας. Αφού παρουσιάστηκε η σχέση μεταξύ υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας και ποσοστιαίας μεταβολής των μισθών, και μετά από την παραπάνω ανάλυση, θα επιχειρηθεί να βρεθεί η δεύτερη σχέση, η οποία είναι απαραίτητη για την εξαγωγή της καμπύλης Phillips, δηλαδή η σχέση μεταξύ της υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας και του ποσοστού της ανεργίας.

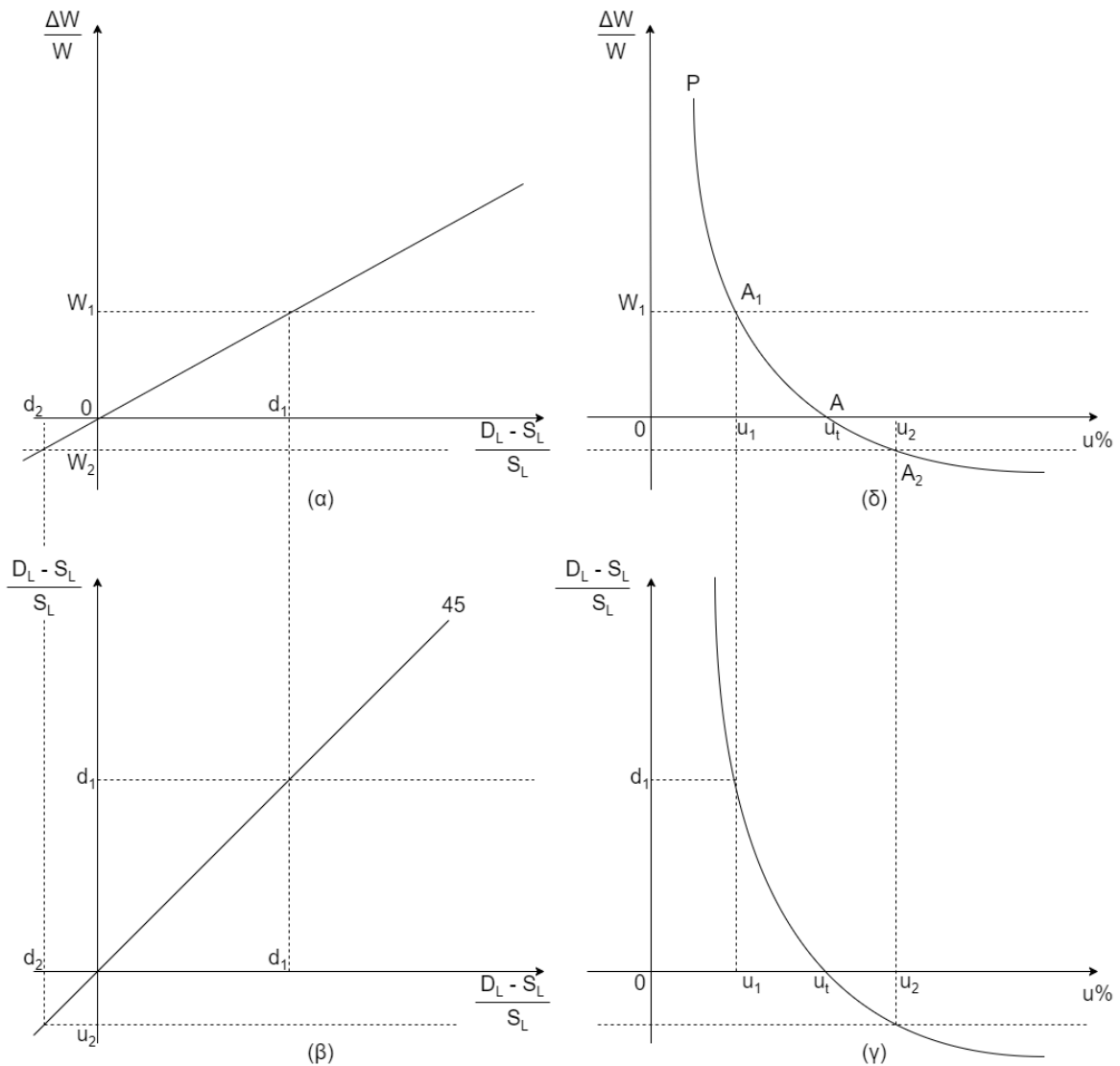

Διάγραμμα 3.17 Υπερβάλλουσα Ζήτηση Εργασίας και Ποσοστό Ανεργίας

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Το διάγραμμα 3.17 παρουσιάζει αυτή τη σχέση όπου στον οριζόντιο άξονα έχουμε το ποσοστό της ανεργίας π.χ. 4% και στον κάθετο άξονα την υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας $\frac{D_L - S_L}{S_L}$. Όταν η αγορά εργασίας βρίσκεται σε ισορροπία και η προσφερόμενη ποσότητα εργασίας είναι ίση με τη ζητούμενη ποσότητα εργασίας δηλαδή ισχύει $D_L = S_L$ η υπερβάλλουσα ζήτηση είναι μηδέν. Τότε, όμως, ισχύει $U=V$ όπου η ανεργία (ανεργία τριβής) ισούται με τις κενές θέσεις εργασίας και εξάγεται το σημείο $A(0, u_t)$ στο διάγραμμα 3.17. Η αύξηση στην υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας θα οδηγήσει σε μείωση της ανεργίας στο σημείο B. Από την άλλη πλευρά, εάν η προσφερόμενη ποσότητα εργασίας αυξηθεί και γίνει μεγαλύτερη από τη ζητούμενη, η σχέση $\frac{D_L - S_L}{S_L}$ γίνεται αρνητική και οδηγούμαστε στο σημείο Γ (Λιανός & Μπένος, 1992).

Η καμπύλη Phillips λοιπόν εξάγεται από το διάγραμμα 3.16 και 3.17 και με τη βοήθεια της ευθείας των 45° παρουσιάζεται στο παρακάτω πολλαπλό διάγραμμα 3.18 (Λιανός & Μπένος, 1992).

Διάγραμμα 3.18 Η Παραγωγή της Καμπύλης Phillips

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Μπένος, 1992

Όταν η προσφερόμενη ποσότητα εργασίας ισούται με τη ζητούμενη ποσότητα εργασίας δηλαδή ισχύει $S_L = D_L$, η αγορά εργασίας βρίσκεται σε ισορροπία και η υπερβάλλουσα ζήτηση ισούται με το μηδέν δηλαδή $D_L - S_L = 0$. Στο σημείο στο οποίο η υπερβάλλουσα ζήτηση είναι μηδενική, η ανεργία είναι u_t , γεγονός που φαίνεται στο διάγραμμα 3.18γ. Όταν όμως η υπερβάλλουσα ζήτηση είναι μηδέν, η ποσοστιαία μεταβολή των μισθών είναι και αυτή μηδέν, όπως βλέπουμε στο διάγραμμα 3.18α. Έχοντας $u = u_t$ και $\frac{\Delta W}{W} = 0$ παίρνουμε το σημείο A της καμπύλης Phillips στο διάγραμμα 3.18δ. Επίσης, όταν η υπερβάλλουσα ζήτηση είναι d_1 η ανεργία ισούται με u_1 (διάγραμμα 3.18γ) και από το διάγραμμα 3.18α έχουμε για

υπερβάλλουσα ζήτηση d_1 ποσοστιαία μεταβολή των ονομαστικών μισθών ίση με W_1 . Έτσι, παίρνουμε το σημείο A_1 της καμπύλης Phillips (διάγραμμα 3.18δ). Ομοίως λαμβάνουμε και το σημείο A_2 της καμπύλης Phillips που αντιστοιχεί σε ανεργία u_2 και ποσοστιαία μεταβολή των μισθών σε W_2 .

Έτσι, ενώνοντας τα σημεία A , A_1 και A_2 εξάγουμε την καμπύλη Phillips στο διάγραμμα 3.18δ που ερμηνεύει τη σχέση μεταξύ της ποσοστιαίας μεταβολής των μισθών και του ποσοστού της ανεργίας.

Στη βιβλιογραφία όμως ο ρυθμός μεταβολής των μισθών έχει αντικατασταθεί από τον ρυθμό μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών και έτσι έχει επικρατήσει η καμπύλη Phillips να εξετάζει τη σχέση μεταξύ του ποσοστού της ανεργίας και του ποσοστού μεταβολής των τιμών, δηλαδή τον ρυθμό πληθωρισμού. Η αλλαγή αυτή οφείλεται στη θεωρία που υποστηρίζει πως η τελική τιμή των αγαθών είναι το άθροισμα του κόστους ανά μονάδα προϊόντος και ενός ποσοστού κέρδους, γνωστό ως mark-up. Η ανάλυση του mark-up μπορεί να γίνει εύκολα κατανοητή με τη βοήθεια ενός αριθμητικού παραδείγματος. Υποθέτουμε πως η παραγωγή μιας μονάδας ενός προϊόντος απαιτεί 100,00€ κόστος εργασίας και 100,00€ κόστος των υπολοίπων συντελεστών παραγωγής. Στο τελικό κόστος η παραγωγική μονάδα προσθέτει ένα 20% mark-up ως ποσοστό κέρδους δηλαδή 40,00€ και η τελική τιμή ανά μονάδα προϊόντος διαμορφώνεται στα 240,00€. Έτσι, η εξίσωση που δίνει την τιμή ανά μονάδα προϊόντος έχει την παρακάτω μορφή: (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

$$P = \frac{L}{Q} * W + \frac{C}{Q} * (1 + k) \quad (3.6)$$

όπου:

P = η τιμή του προϊόντος

L = η απασχόληση

Q = το σύνολο της παραγωγής

L/Q = η ποσότητα εργασίας ανά μονάδα προϊόντος

$L*W/Q$ = το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος

C/Q = το κόστος των λοιπών συντελεστών παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος

W = ο ονομαστικός μισθός

C = το κόστος των λοιπών συντελεστών παραγωγής

K = η ποσοστιαία ανατίμηση ή ποσοστό ανατίμησης ή mark-up όπου $0 < k < 1$

Η παραπάνω εξίσωση μας δείχνει τη σύνδεση μισθού και τελικής τιμής προϊόντος. Άρα, εξηγεί και τη σχέση που υπάρχει μεταξύ μεταβολής των μισθών και της μεταβολής των τιμών. Εύκολα γίνεται αντιληπτό πως η ποσοστιαία μεταβολή της τελικής τιμής θα είναι μικρότερη από την ποσοστιαία μεταβολή του μισθού, αφού στο τελικό κόστος προστίθενται και το κόστος των λοιπών συντελεστών παραγωγής. Έτσι λοιπόν, συνεχίζοντας το παραπάνω παράδειγμα, εάν έχουμε μια αύξηση του κόστους εργασίας (μισθού) κατά 20,00€ δηλαδή από 100,00€ σε 120,00€ (αύξηση 20%), η τελική τιμή θα διαμορφωθεί ως εξής: (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

$$P = (120,00 + 100,00) * (1 + 0,2) = 220 * 1,2 = 264,00€$$

δηλαδή κατά 24,00€ υψηλότερη από 240,00 σε 264,00, η οποία ισοδυναμεί με αύξηση της τάξεως του 10%. Το κατά πόσο η μεταβολή του μισθού επηρεάζει τη μεταβολή της τελικής τιμής εξαρτάται από την αναλογία που έχει αυτός (ο μισθός) στον προσδιορισμό του συνολικού κόστους. Για την κατανόηση της παραπάνω σχέσης υποθέτουμε πως:

$$P = (W + C) * (1 + k) \quad (3.7)$$

W = ανά μονάδα κόστος του μισθού

C = ανά μονάδα κόστος των λοιπών παραγωγικών συντελεστών (σταθερό)

k = mark-up (σταθερό)

Η μεταβολή της τιμής δίνεται από τη σχέση:

$$\Delta P = \Delta W * (1 + k) \quad (3.8)$$

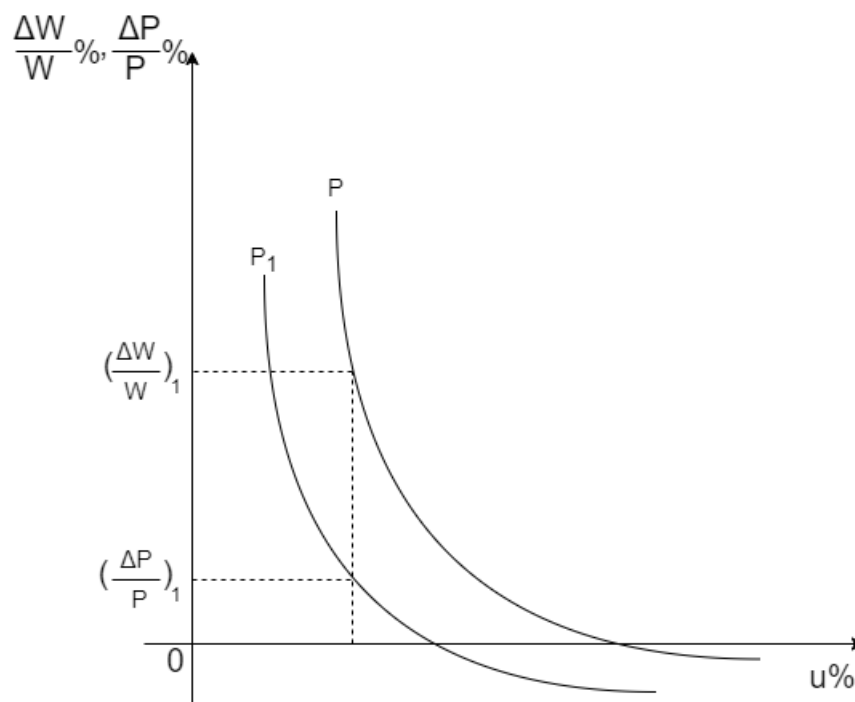
Η ποσοστιαία μεταβολή της τιμής δίνεται εάν διαιρέσουμε και τα δύο μέρη της εξίσωσης (3.8) με την τιμή P. Άρα έχουμε:

$$\frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta W * (1 + k)}{P} \quad (3.9)$$

και εάν αντικαταστήσουμε την τιμή P του δεύτερου μέρους της εξίσωσης (3.9) με το P της εξίσωσης (3.7) θα πάρουμε: (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

$$\frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta W * (1+k)}{(W+C) * (1+k)} \quad \Leftrightarrow \quad \frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta W}{W+C}$$

Εάν το κόστος των λοιπών συντελεστών είναι μηδέν, τότε η ποσοστιαία μεταβολή των τιμών ισούται με την ποσοστιαία μεταβολή των μισθών. Όσο αυξάνεται το κόστος C των λοιπών συντελεστών παραγωγής, τόσο λιγότερο επηρεάζεται η τιμή από τη μεταβολή των μισθών. Το γενικό λοιπόν συμπέρασμα είναι πως μια δεδομένη ποσοστιαία αύξηση των μισθών θα οδηγήσει σε μικρότερη ποσοστιαία αύξηση της τελικής τιμής.

Διάγραμμα 3.19 Η Καμπύλη Phillips

Πηγή: Ο συγγραφέας από στοιχεία που επεξεργάστηκε από Λιανός & Ψειρίδου, 2015

Το συμπέρασμα αυτό φαίνεται παραστατικά στο διάγραμμα 3.19 όπου η καμπύλη P μας δίνει τη σχέση του ρυθμού μεταβολής των μισθών και του ρυθμού της ανεργίας, ενώ η καμπύλη P₁ τη σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής των τιμών και του ρυθμού της ανεργίας. Η καμπύλη P₁ βρίσκεται χαμηλότερα από την καμπύλη P, διότι η ποσοστιαία μεταβολή των τιμών είναι μικρότερη από την ποσοστιαία

μεταβολή των μισθών. Επιχειρήθηκε πολλές φορές να δοθεί η εξήγηση της αντικατάστασης στην καμπύλη Phillips της ποσοστιαίας μεταβολής των ονομαστικών μισθών από την ποσοστιαία μεταβολή των τιμών. Η γενική αντίληψη και παραδοχή είναι πως η ανεργία και ο πληθωρισμός είναι δύο πολύ βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη τα οποία, οι ασκούντες οικονομική πολιτική, πάντα θέλουν να ελέγχουν και να επηρεάζουν (Λιανός & Ψειρίδου, 2015).

3.8 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάστηκε η σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας, την οποία ερμηνεύει αναλυτικά η καμπύλη Phillips. Αρχικά, αναλύθηκε το υπόδειγμα IS – LM βάσει του οποίου ορίζεται η κλίση της καμπύλης συνολικής ζήτησης. Το σημείο τομής των καμπυλών IS και LM προσδιορίζει το επιτόκιο και το εισόδημα ισορροπίας και είναι αυτό στο οποίο υπάρχει ταυτόχρονη ισορροπία στην αγορά αγαθών και στην αγορά χρήματος. Έπειτα, αναλύθηκε η συνάρτηση συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς και εξετάστηκαν οι αιτίες που προκαλούν τις μετατοπίσεις των καμπυλών συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς. Αμέσως μετά εξετάστηκε η ισορροπία στη μακροχρόνια περίοδο και παρουσιάστηκαν οι τρόποι που οι μετατοπίσεις των καμπυλών συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς διαταράζουν αυτή την ισορροπία. Έγινε διάκριση μεταξύ βραχυχρόνιας και μακροχρόνιας καμπύλης Phillips και τέλος παρουσιάστηκε διαγραμματικά η εξαγωγή της καμπύλης Phillips μετά από ανάλυση της αγοράς εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως έχουμε δει έως τώρα η ανεργία και ο πληθωρισμός είναι δύο από τα σημαντικότερα μακροοικονομικά μεγέθη, τα οποία έχουν απασχολήσει κατά καιρούς τους οικονομολόγους σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και τις κυβερνήσεις οι οποίες έρχονται καθημερινά αντιμέτωπες με τις δυσάρεστες συνέπειές τους και καλούνται να δώσουν λύσεις στα προβλήματα που προκαλούν στην οικονομία αλλά και στην κοινωνία γενικότερα. Σε περιόδους αυξημένης ανεργίας ή σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού παρουσιάζονται φαινόμενα αστάθειας και οικονομικής στασιμότητας. Την τελευταία εικοσιπενταετία στην Ελλάδα υπήρξαν αρκετές διακυμάνσεις στον πληθωρισμό και την ανεργία. Υπήρξαν περίοδοι οικονομικής άνθησης με σχετικά χαμηλά και κοινωνικά αποδεκτά επίπεδα ανεργίας και πληθωρισμού, αλλά και περίοδοι οικονομικής στασιμότητας με υψηλά επίπεδα είτε ανεργίας είτε πληθωρισμού.

4.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

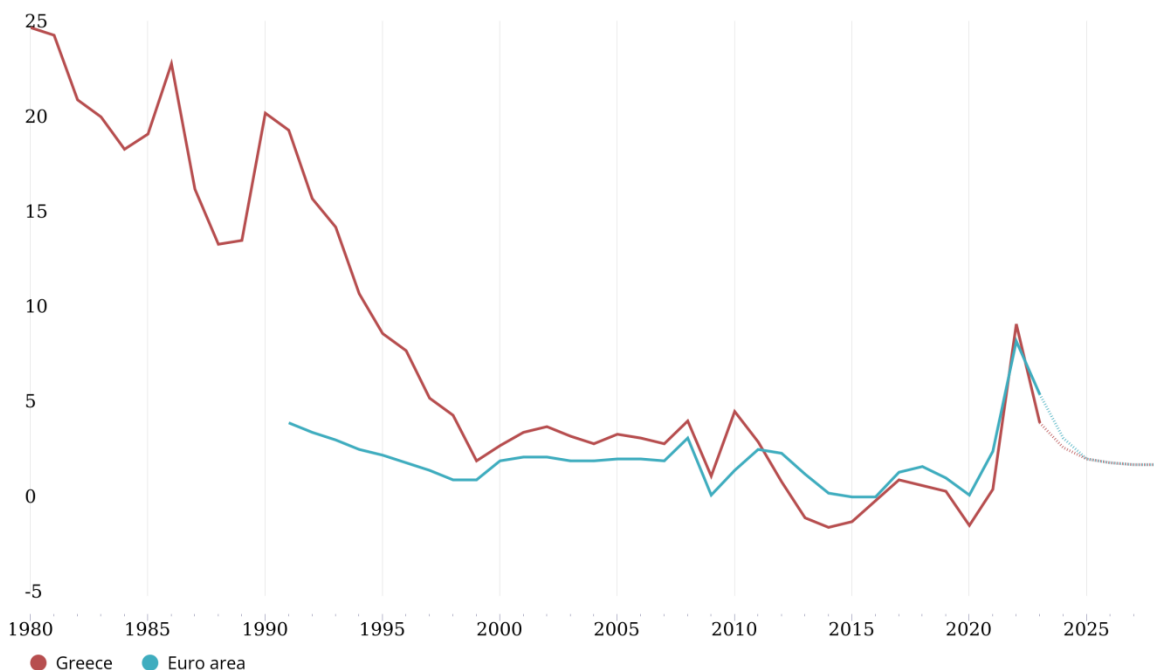
Την περίοδο πριν την ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη ο πληθωρισμός στο σύγχρονο ελληνικό κράτος παρουσίασε τρεις κυρίως μεγάλες εξάρσεις φτάνοντας ή και ξεπερνώντας το 20%. Αυτό συνέβη τις περιόδους 1979 – 1980, 1985 – 1986 και το 1990. Οι μεγάλες ανισορροπίες στα δημόσια οικονομικά και η εκτύπωση χρήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος για να καλύψει τις αυξημένες κρατικές παροχές, άσκησαν έντονες πληθωριστικές πιέσεις. Με την είσοδο της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές κοινότητες το 1981 και την άσκηση από το κράτος πιο φιλολαϊκής πολιτικής, οι μισθοί αυξήθηκαν και ο πληθωρισμός μισθών οδήγησε αυτόματα σε πληθωρισμό τιμών. Οι πολιτικές αυξημένων δαπανών οδήγησαν αναπόφευκτα στην άνοδο του πληθωρισμού. Εύκολα γίνεται κατανοητό πως ο πληθωρισμός είναι αποτέλεσμα της διαχείρισης των οικονομικών του κράτους.

Τη δεκαετία του 1990 και για να επιτευχθούν οι αυστηροί δημοσιονομικοί στόχοι για την ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη ασκήθηκε από τις κυβερνήσεις «σφιχτή» δημοσιονομική πολιτική με αποτέλεσμα ο πληθωρισμός το 2000 να φτάσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα και συγκεκριμένα στο 1,59%.

Μετά την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ το 2002 η κατάσταση διαφοροποιήθηκε, αφού οι κυβερνήσεις δεν μπορούσαν πλέον να ασκήσουν νομισματική πολιτική, μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια. Κύριος σκοπός της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως μέλος του ευρωσυστήματος, συμμετέχει στη χάραξη της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη και είναι αρμόδια για την εφαρμογή της στην Ελλάδα, χωρίς να μπορεί να ακολουθήσει αυτόνομη πορεία και να ακολουθήσει δική της νομισματική πολιτική.

Από το 2002 (ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη) έως το 2009 ο πληθωρισμός κυμάνθηκε από 2,24% (2005) έως 4,34% (2002) χωρίς να παρουσιάσει αξιοσημείωτες διακυμάνσεις. Από το 2010 έως το 2021 ο πληθωρισμός στη χώρα μας κινήθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και πολλές φορές είχε και αρνητικό πρόσημο. Ο πληθωρισμός που ήταν αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης λόγω της κατάρρευσης της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers το 2008 ήταν πληθωρισμός ύφεσης, οδήγησε σε παρατεταμένη ανεργία και προκάλεσε τεράστια προβλήματα όχι μόνο στην ελληνική αλλά και στην παγκόσμια οικονομία. Το 2021 που ήταν η δεύτερη συνεχόμενη χρονιά σκληρών οικονομικών μέτρων λόγω της πανδημίας Covid – 19 ο πληθωρισμός ήταν 1,29% ενώ το 2022 εκτινάχθηκε στο 8,11%.

Γενικά από το 1999 έως σήμερα ο πληθωρισμός στην Ελλάδα συμβαδίζει με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ορισμένες χρονιές είναι υψηλότερος και άλλες χαμηλότερος από αυτόν. Αυτό άλλωστε γίνεται φανερό μελετώντας το διάγραμμα 4.1 το οποίο παρουσιάζει τη διαχρονική εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

©IMF, 2023, Source: World Economic Outlook (October 2023)

Διάγραμμα 4.1 Διαχρονική Εξέλιξη του Πληθωρισμού στην Ελλάδα και την ΕΕ

Πηγή: IMF (2024), διαθέσιμο στο :

<https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIEPCH@WEO/EURO/GRC>

4.3 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

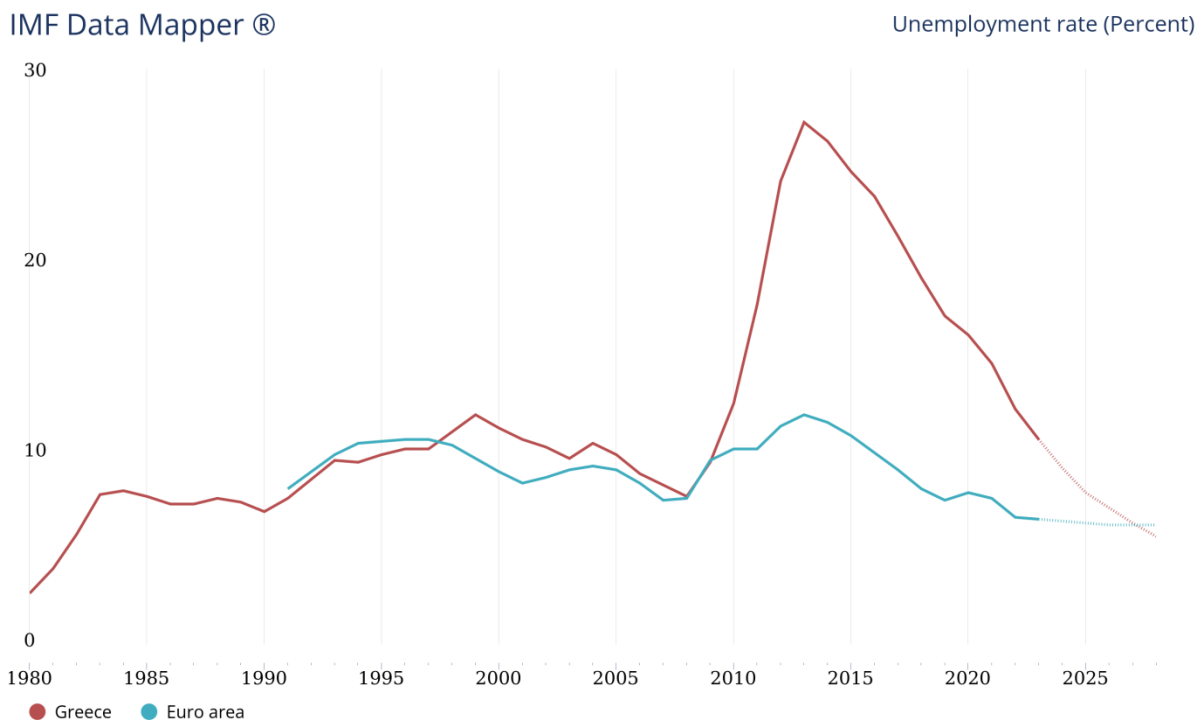
Τα χρόνια πριν την είσοδο της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ και μέχρι το 2009 τα ποσοστά της ανεργίας στη χώρα μας συμβαδίζουν με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα με την είσοδό της στην ευρωζώνη το 2002 ήταν 10,35%. Την επόμενη χρονιά υπήρξε μικρή πτώση στο 9,84% γεγονός που δείχνει πως ο αντίκτυπος της εισόδου της χώρας στο ενιαίο νόμισμα ήταν θετικός. Παρ' όλα αυτά το 2004 υπήρξε άνοδος της ανεργίας και το έτος έκλεισε με ποσοστό 10,63%. Την τετραετία 2005 έως και 2008 υπήρξε πτωτική πορεία και το ποσοστό της για τα έτη αυτά ήταν 10,07%, 8,91%, 8,35% και 7,66% αντίστοιχα. Τα δυσάρεστα αποτελέσματα της παγκόσμιας κρίσης είχαν άμεσο αντίκτυπο και στην ελληνική οικονομία και η ανεργία στη χώρα από το 2009 έως και το 2013 σημείωσε κατακόρυφη άνοδο λαμβάνοντας τιμές 9,55%, 12,72%, 17,97%, 24,43% και 27,69% αντίστοιχα. Η αλματώδης αύξηση της ανεργίας από την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ και μετά, σημειώνεται το 2013 με ποσοστό 27,69%

γεγονός που οδήγησε πολλούς Έλληνες, κυρίως νέους επιστήμονες, στον δρόμο της μετανάστευσης για την αναζήτηση απασχόλησης με καλύτερες προοπτικές.

Η ανεργία από το 2014 έως το 2022 δείχνει σημάδια αποκλιμάκωσης και λαμβάνει ποσοστά 26,71%, 24,98%, 23,51%, 21,41%, 19,18%, 17,04%, 15,90%, 14,66% και 12,43% αντίστοιχα. Τέλος, οι προβλέψεις για το μέλλον με βάση μελέτες και έρευνες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι ενθαρρυντικές και προβλέπεται περαιτέρω μείωση με προοπτική έως το 2027 να επιστρέψει στα επίπεδα του 2002.

Γενικά από το 1990 έως και το 2009 ο μέσος όρος της ανεργίας στη Ελλάδα συμβαδίζει με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενώ από το 2010 και μετά παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις, με την ανεργία στη χώρα μας πολλές φορές να είναι υπερδιπλάσια από τον μέσο όρο των υπολοίπων χωρών. Αυτό ήταν κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα της δημοσιονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε εκείνη την περίοδο αλλά και στη μη ελαστικότητα και μεταβλητότητα της ελληνικής οικονομίας ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης που έπληξε τη χώρα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2012).

Η πορεία και η εξέλιξη της ανεργίας στην ελληνική οικονομία φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα 4.2.

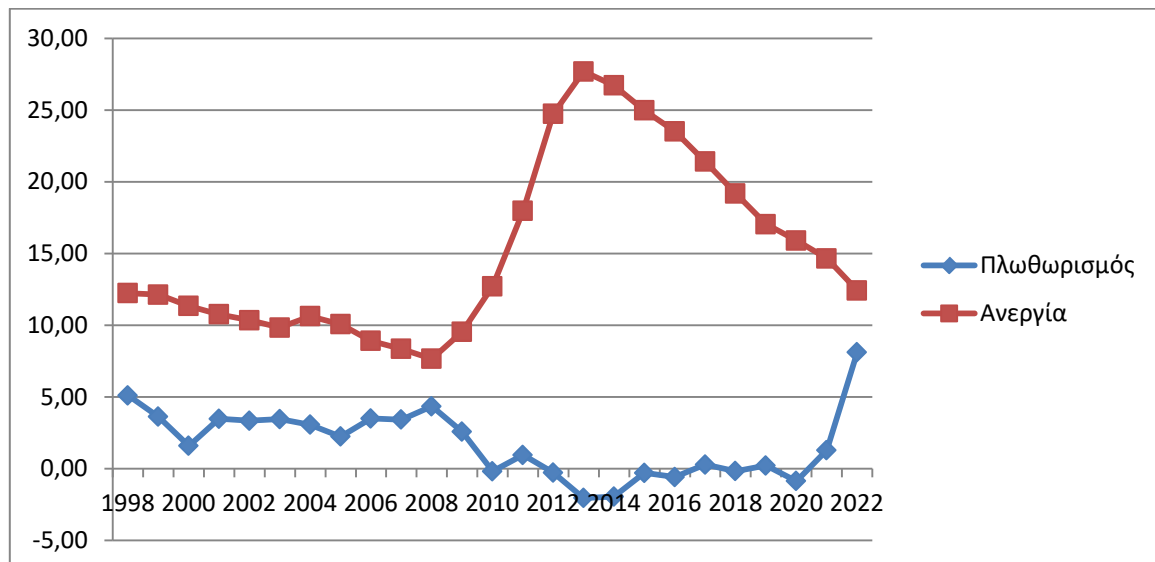
©IMF, 2023, Source: World Economic Outlook (October 2023)

Διάγραμμα 4.2 Διαχρονική Εξέλιξη της Ανεργίας στην Ελλάδα και την ΕΕ

Πηγή: IMF (2024), διαθέσιμο στο :<https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/GRC/EURO>

4.4 ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αφού αναλύθηκε ξεχωριστά η πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας στην ελληνική οικονομία τις τελευταίες δεκαετίες σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα επιχειρηθεί να βρεθεί η σχέση των δύο αυτών μεγεθών, πώς δηλαδή οι μεταβολές του ενός επηρεάζουν το άλλο. Όπως βλέπουμε στο διάγραμμα 4.3, από το 1998 έως το 2008, η ανεργία εμφανίζει πτωτική πορεία (από 12,23% σε 7,66%), ενώ ο πληθωρισμός δεν παρουσιάζει αξιοσημείωτες μεταβολές και κινείται στα ίδια χαμηλά επίπεδα του 3% περίπου.

Διάγραμμα 4.3 Διαχρονική Πορεία Πληθωρισμού και Ανεργίας στην Ελλάδα

Πηγή: IMF (2024), διαθέσιμο στο :<https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/GRC/EURO>

Πηγή: IMF (2024), διαθέσιμο στο :

<https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIEPCH@WEO/EURO/GRC>

Από το 2009 έως σήμερα η κατάσταση αλλάζει ριζικά. Στις αρχές της οικονομικής κρίσης (2009) ξεκινά η μεγάλη αύξηση της ανεργίας με αποτέλεσμα το 2013 να φτάσει σχεδόν 28%, ενώ παράλληλα ο πληθωρισμός ακολουθεί πτωτική πορεία και από 4,34% που ήταν το 2008 πέφτει στο -2,05% το 2013. Τη χρονιά αυτή παρατηρούμε πως ενώ η ανεργία βρίσκεται στο ανώτερο ποσοστό της, ο

πληθωρισμός πέφτει στα χαμηλότερα επίπεδα. Από το 2014 έως σήμερα τα δύο μεγέθη ακολουθούν αντίστροφη πορεία, όπου η ανεργία αρχίζει να μειώνεται σταθερά ενώ ο πληθωρισμός ξεκινά την ανοδική του πορεία. Από την παραπάνω ανάλυση επιβεβαιώνεται η αρνητική (αντίστροφη) σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας, που αναλύθηκε και μελετήθηκε με την καμπύλη Phillips.

4.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκε η διαχρονική πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας στην ελληνική οικονομία. Αυτό που γίνεται αντιληπτό, αναλύοντας τα επίσημα στοιχεία από πηγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), είναι πως ο πληθωρισμός στην ελληνική οικονομία πριν την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ ήταν αρκετά υψηλότερος από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Λίγο πριν την είσοδο της Ελλάδας στην ευρωζώνη και έως σήμερα ο πληθωρισμός στη χώρα μας συμβαδίζει με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άλλη πλευρά, τα ποσοστά της ανεργίας στην Ελλάδα κινούνται, παράλληλα, με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το 2008. Από εκεί και έπειτα, όταν άρχισαν πλέον να γίνονται αισθητές στην οικονομία οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, τα ποσοστά της ανεργίας στην Ελλάδα εκτοξεύθηκαν, με αποκορύφωμα το 2013 που άγγιξαν το 28%. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σαφής αποκλιμάκωση με σταθερά πτωτική πορεία παραμένοντας, ωστόσο, σε υψηλά επίπεδα και πολύ πάνω από τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κύριος σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η εκτενής και αναλυτική μελέτη δύο εκ των βασικότερων μακροοικονομικών μεγεθών, του πληθωρισμού και της ανεργίας, τα οποία διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των συνθηκών ισορροπίας στην οικονομία μιας χώρας. Αρχικά, αναλύθηκαν η έννοια και ο ορισμός του πληθωρισμού και παρουσιάστηκαν ορισμένοι τρόποι υπολογισμού του. Έγινε λεπτομερής ανάλυση και μελέτη του πληθωρισμού ζήτησης και του πληθωρισμού κόστους, που αποτελούν τις βασικότερες αιτίες εμφάνισής του. Κλείνοντας το κεφάλαιο του πληθωρισμού παρουσιάστηκαν οι σημαντικότερες συνέπειες που έχει για την οικονομία και την κοινωνία η συνεχόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών και εξετάστηκαν τα μέτρα που λαμβάνουν οι ασκούντες οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, για την περιστολή του φαινομένου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η ανεργία, η άλλη βασική μακροοικονομική μεταβλητή, η οποία αποτελεί ίσως και το πιο δυσάρεστο φαινόμενο που πλήττει όλες σχεδόν τις σύγχρονες οικονομίες. Η εμφάνισή της σε υψηλά ποσοστά έχει όχι μόνο τεράστιο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, αλλά και επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία των ατόμων. Έγινε αναφορά στην έννοια της ανεργίας, παρουσιάστηκαν τα είδη της και αναλύθηκαν οι συνέπειές της, καθώς και οι τρόποι αντιμετώπισής της.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάστηκε η σχέση πληθωρισμού και ανεργίας. Όπως αποδείχθηκε η σχέση αυτή είναι αρνητική και ερμηνεύεται από την καμπύλη Phillips. Ονομάζεται έτσι αφού πήρε το όνομά της από τον οικονομολόγο A.W. Phillips, ο οποίος ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε με την αντίστροφη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Για να γίνει καλύτερα κατανοητή η σχέση αυτή αναλύθηκαν οι συναρτήσεις συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς και μελετήθηκε το υπόδειγμα IS – LM που παρουσιάζει την ταυτόχρονη ισορροπία στην αγορά αγαθών και στην αγορά χρήματος. Τέλος, έγινε διάκριση μεταξύ της βραχυχρόνιας και της μακροχρόνιας καμπύλης Phillips και εξετάστηκε η ισορροπία στη μακροχρόνια περίοδο.

Στο τελευταίο κεφάλαιο αναλύθηκε η πορεία και οι διακυμάνσεις του πληθωρισμού και της ανεργίας στη Ελλάδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Όσον

αφορά στον πληθωρισμό, αυτός κινείται σχεδόν παράλληλα με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ίδιο συμβαίνει και με την ανεργία αλλά μόνο έως το 2008. Η κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers τη χρονιά εκείνη και η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ακολούθησε, δεν μπορούσαν παρά να επηρεάσουν δυσμενώς την ανοχύρωτη, όπως αποδείχθηκε, ελληνική οικονομία. Στα χρόνια που ακολούθησαν, η ανεργία στην Ελλάδα εκτινάχθηκε σε δυσθεώρητα ύψη αναγκάζοντας μεγάλο μέρος του ενεργού πληθυσμού, κυρίως νέους επιστήμονες με αυξημένα προσόντα, να αναζητήσουν νέες και καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης στο εξωτερικό προκαλώντας τεράστια ζημιά στην ελληνική οικονομία. Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια γίνονται πολλές προσπάθειες ενίσχυσης της απασχόλησης και παροχή κινήτρων για τον επαναπατρισμό όσων την περίοδο της οικονομικής κρίσης εγκατέλειψαν τη χώρα για να εργαστούν στο εξωτερικό. Η ανεργία όμως, παρόλο που έχει μειωθεί αισθητά, εξακολουθεί να κινείται σε διψήφια ποσοστά, σχεδόν διπλάσια από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Απαιτείται, λοιπόν, η χάραξη και η προώθηση μια ενιαίας οικονομικής πολιτικής, η οποία θα θέτει ως στόχο τη βελτίωση και ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας και θα επικεντρώνεται στην εξάλειψη των παθογενειών της, που για χρόνια την ταλαιπωρούν και αποτελούν τροχοπέδη για την ανάπτυξή της. Η καταπολέμηση του πληθωρισμού και της ανεργίας και η προσπάθεια συγκράτησής τους σε όσο το δυνατόν χαμηλότερα επίπεδα αποτελεί πρωτεύοντα στόχο. Στην προσπάθεια αυτή κανείς δε θα πρέπει να μείνει αμέτοχος: κράτος, επιχειρήσεις και πολίτες καλούνται να συμβάλλουν με τον τρόπο τους στην κοινή προσπάθεια ανάταξης της ελληνικής οικονομίας που θα σημαίνει ταυτόχρονα και ανάταξη της ελληνικής κοινωνίας.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Abel, A., Bernanke, B., & Croushore, D. (2017). *Μακροοικονομική*. Εκδόσεις: Κριτική.
- Bass, A. (2019). Do oil shocks matter for inflation rate in Russia: An empirical study of imported inflation hypothesis. *International journal of energy economics and policy*, 9(2), 288.
- Bowers J.K., & Harkess, D. (1979). *Duration of Unemployment by Age and Sex*, *Economica*.
- Bryan, M. F., & Cecchetti, S. G. (1994). Measuring core inflation. In *Monetary policy* (pp. 195-219). The University of Chicago Press.
- Collard, F., & Dellas, H. (2010). Monetary misperceptions, output, and inflation dynamics. *Journal of Money, Credit and Banking*, 42(2-3), 483-502.
- Dornbusch, S., Fisher, R. S., & Startz, R. (2017). *Macroeconomics- 13th edition*. McGraw- Hill, New York.
- Dritsaki, C., & Dritsaki, M. (2013). Phillips curve inflation and unemployment: an empirical research for Greece. *International Journal of Computational Economics and Econometrics*, 3(1-2), 27-42.
- Mankiw, N. G. (1997). *Introduction to microeconomics*, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Worth Publishers.
- Mankiw, G. (2002). Αρχές της οικονομικής. *Αθήνα: Τυπωθήτω (Δαρδανός Γ.)*.
- Sloman J., Wride A., Garratt D., (2017). *Εισαγωγή στην Οικονομική: Μακροοικονομική*. Εκδόσεις Broken Hill Publishers LTD

Ελληνόγλωσση

Γεωργακόπουλος, Θ., Λιανός, Θ., Μπένος, Θ., Τσεκούρας, Γ., Χατζηπροκοπίου, Μ., Χρήστου, Γ., (2007). *Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία*. Εκδόσεις Μπένου

Δεδουσόπουλος, Α. (2000). Η κρίση στην αγορά εργασίας: Ρύθμιση, ευελιξίες, απορρύθμιση. *Τυπωθήτω, Αθήνα*.

Δεδουσόπουλος, Α. (2000). Θεωρίες της ανεργίας. Τόμος Α, *Εκδόσεις Τυπωθήτω, 14*.

Κυρίκος, Δ., 2015. *Μακροοικονομική ανάλυση και πολιτική*, Κάλλιπος (διαθέσιμο στο: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1560>)

Λιανός, Θ., & Μπένος, Θ. (1992). *Μακροοικονομική ανάλυση και δημοσιονομική πολιτική*. Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

Λιανός, Θ.Π., Νταούλη-Ντεμούση, Α. (1996), *Οικονομική της εργασίας: εργατικός μισθός, απασχόληση και ανεργία, διανομή εισοδήματος*. Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα

Λιανός, Θ., & Ψειρίδου, Α. (2015). *Οικονομική ανάλυση & πολιτική Μακροοικονομική*, Κάλλιπος (διαθέσιμο στο: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1954>)

Νεγρεπόντη – Δελιβάνη Μ., (1995). *Ανεργία: Ένα ψευδοπρόβλημα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

Πουρναράκης, Ε. (2001). *Εισαγωγή στην Οικονομική – Τόμος 1: Μικροοικονομία*, 2^η Έκδοση.

Πουρναράκης, Ε. (2011), *Αρχές οικονομικής*, Εκδόσεις: Σοφία ΑΕ

Σαραντίδης, Σ., (1995). *Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση- Μακροοικονομικά Υποδείγματα*, Τόμος Β, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου.

Τράπεζα της Ελλάδος - Ευρωσύστημα, 2012 , Έκθεση του Διοικητή, 2η Έκδοση
Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της
Ελλάδος, Αθήνα

<https://www.statistics.gr/>

<https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/GRC/EURO>

<https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIEPCH@WEO/GRC/EURO>